

Nikon 1

„KAD BIH JA BIO APARAT ZA KAFU, KAFA BI VAM BILA GOTOVA PRE NEGO ŠTO STE PRITISNULI DUGME. ALI JA SAM ZAPRAVO FOTOAPARAT...”

JA SAM | 1 KLIK ISPRED

JA SAM NOVI NIKON 1 J1. Ja sam pametan zato jer snimam fotografije pre i nakon vašeg pritiska na dugme. Zbog toga nikada nećete propustiti ni jedan važan trenutak. Ja predstavljam ceo jedan mali sistem sa izmenljivim objektivima i mogućnostima koje nikada do sada niste videli, kao da je fotografija oživela. Ili kako ja to zovem Motion Snapshot. Ja sam najbolji trenutak fotografskog života. www.iamnikon.rs

Ja sam tvoja boja izbora: ■ ■ ■ ■ ■

At the heart of the image

POPULARNA ISTORIJA - PORODICA ČOVEKA ČITALI STE 2011 FOTOFINIŠ POVRATAK "PRIME" OBJEKTIVA

ReFoto

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE BROJ 88 JANUAR 2012 WWW.REFOTO.RS RSD 250, K.M. 8, KUNA 30, DENI 250, EVRA 4

Pogled ispod kamena
MARKO STAMATOVIĆ
Digitalan negativ
III DEO

FINALE KONKURSA

Monohromatski svet

STARTFEST
Putovanje u prošlost

TALENTI
Žarko Aleksić

CANON S100
Saga se nastavlja

SAMSUNG NX200
Manji i lakši

OLYMPUS CSC
OBJEKTIVI

NIKON DIGISCOPE STARI ZANATI DIGISCOPE 2011 GODINE ADOBE LIGHTROOM VS. APPLE APERTURE

PHILIPS
LCD televizor
37PFL4606H/58 **49.999**
Rezolucija 1920 x 1080 px, Pixel Plus HD, 20 W RMS,
USB multimedija (video, muzika, slike). Garancija 2 godine

SAMSUNG
LED televizor
UE32D4010 **49.999**
Rezolucija 1366 x 768 px, Wide Colour Enhancer, Connect Share, Anynet.

rezolucija 12,1 Mpx
4 x optički zum

SONY
Digitalni fotoapar
DSC-W510 **7.999**
Rezolucija 12,1 mpx, 4 x optički zum, LCD ekran dijagonale 6,7 cm,
SWEEP panorama, iAuto.

rezolucija 16,1 Mpx
5 x optički zum

SONY
Digitalni fotoapar
DSC-W570 **14.999**
Rezolucija 16,1 mpx, 5 x optički zum, HD video zapisi, LCD ekran dijagonale 6,7 cm,
SWEEP panorama, iAuto.

Procesor: Intel Celeron B800 1,5 GHz
Hard Disk: 320 GB
Memorija: 3 GB DDR3
Grafika: Intel HD

SAMSUNG
Laptop
NP300E5Z-A01RS **36.999**
Rezolucija 1366 x 768 px, DL DVD/RW, Wi-Fi 802.11 a/b/g, Bluetooth 3.0,
4 x USB2.0. Težina 2,34 kg.

Procesor: Intel Pentium B950 2,1 GHz
Hard Disk: 500 GB
Memorija: 2 GB DDR3
Grafika: nVidia GeForce GT540M 1 GB

ASUS
Laptop
K53SV-SX697 **42.999**
Rezolucija 1366 x 768 px, DL DVD/RW, Wi-Fi 802.11b/g/n, Bluetooth 3.0,
2 x USB2.0, 1 x USB 3.0.

uradi
više

Ponesi svoje podatke gde
god da kreneš

Koristeći SanDisk memorije vaši uređaji postižu najbolje performanse i najveće brzine prenosa podataka. Skidajte i čuvajte podatke i video snimke u vašem telefonu. Snimate i čuvajte više fotografija uz pomoć SanDisk memorijskih kartica. Podignite nivo vašeg poslovanja zajedno sa vodećim svetskim proizvođačem memorija.

Odaberite SanDisk.

USB fleš dray

Memorijska kartica za fotografije/video snimke

Memorijske kartica za razne namene

Memorijske kartica za mobilne telefone

SanDisk

www.SanDisk.com

© 2011 SanDisk Corporation. Sva prava zadržana. SanDisk, SanDisk logo, Cruzer, SanDisk Ultra & SanDisk Extreme su robne marke SanDisk Corporation, registrovane u SAD i drugim zemljama. Cruzer Blade, Cruzer Edge, Cruzer Slice, SanDisk Extreme Pro & SanDisk Mobile Ultra su zaštitni znaci SanDisk Corporation. SDHC, SDXC & microSDHC znaci & logoi predstavljaju robnu marku SD-3C LLC. Ostale robne marke koje nisu u vlasništvu SanDiska a pomenute su u ovom tekstu služe samo za identifikacione svrhe. *1 megabyte (MB) = 1 milion bajtova. Na osnovu testiranja koje je obavio SanDisk performanse mogu da variraju u zavisnosti od uređaja u kome se koriste.

BIG BANG

uvek nešto novo

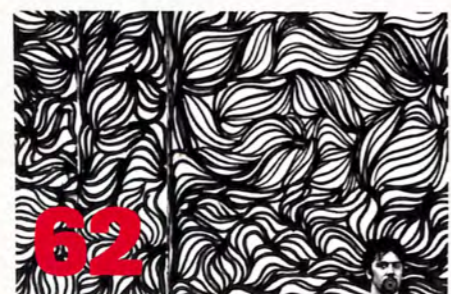
© Marko Stamatović

fotografiji MARKO STAMATOVIĆ
"Ono što mi ne vidimo, primećuje Marko za nas"

© Geert Aaldering

FOTO-KONKURS

© Žarko Aleksić

TALENTI

© Bojan Džodan

Starfest radionica

© Borut Peterlin

stalne rubrike

U FOKUSU Bubica na cvetu	06
AKTUELNOSTI Dešavanja, najave, izložbe, knjige	10
MOJE ISKUSTVO Svetislav V. Dragović "Može li širokougaoni objektiv biti teleobjektiv?" Milan Živković "Muke po formatu"	16
FOTOGRAFI Finale foto-konkursa "Monohromatski svet" Marko Stamatović	22 50
DEŠAVANJA Starfest radionica u Novom Sadu	36
IZLOŽBE Fotofinis Digiscoper 2011	49 66
DISKUSIJE "Slobodna tema" na klupskim konkursima	56
POPULARNA ISTORIJA FOTOGRAFIJE Čuvena izložba "Porodica čoveka"	58
TALENTI Žarko Aleksić, više puta u časopisu, ali ovog puta na pune četiri strane	62
KOLEKCIONARSKI UGAO Mađarski fotoaparati	80
STARI MAJSTORI Vasilije Sretenović	82
FOTO-KLINIKA Milan i Ivana komentarišu vaše fotografije	84
RUBRIKE 2011 Šta ste čitali u časopisu Refoto 2011.	90
PISMA ČITALACA Utisci, pitanja i vaši pogledi na fotografiju	96

FINALE KONKURSA "MONOHROMATSKI SVET"

"Sa tri nagrade i pet pohvala, završen je najuspešniji konkurs časopisa"

SAMSUNG NX200

tehnika

SKENERI, ŠTAMPAČI

NOVITETI Prvi noviteti u novoj godini	68
SAMSUNG NX200 Privlači rezolucijom od 20,3 miliona piksela, APS-C veličinom senzora i kvalitetnom izradom	70
OLYMPUS OBJEKTIVI Objektivi za CSC (kompaktne sistemske fotoaparate)	73
CANON POWERSHOT S100 Powershot serija ponovo osvaja	76
NIKON DIGISKOPIJA Digiskopija omogućava fotografisanje onoga što smo videli teleskopom	78

foto-škola

TEHNIKE FOTOGRAFISANJA, DIGITALNA OBRADA

PRAKSA NA DELU Digitalni negativ III deo - Kada savladate izradu digitalnog negativa, pred vama se otvara ogroman kreativni prostor	28
FOTO-ŠKOLA Razlike u fotografskom viđenju stvarnosti amatera i profesionalca	42
PROGRAMI Upoređujemo dva programa gigantskih firmi "Adobe" i "Apple" za rad velikim brojem fotografija	46

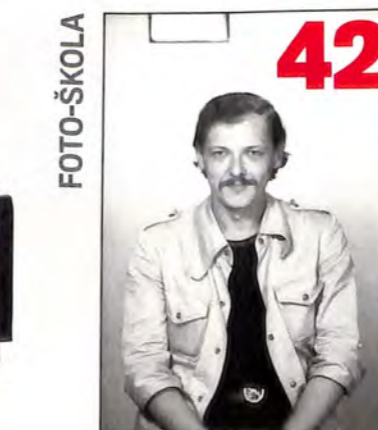

FOTO-ŠKOLA

ReFoto

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE

OSNIVAČ Slobodan Vukadinović
IZDAVAČ Studio One, Beograd, Pčinjska 15a
DIREKTOR Marija Vukadinović
marija.vukadinovic@studioone.rs
GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK
Milan Živković, milan.zivkovic@refoto.co.rs
UREDNIK TEHNIKE Boris Bjelica, boris.bjelica@refoto.co.rs
SARADNICI Ivana Tomanović, Svetislav V. Dragović,
Vladimir Červenka, Miroslav Nikoljačić, Imre Szabó,
Jelena Matić, Marija Milovanović-Maksimović, Zoran Imširagić,
Ljubomir Zlatanović, Srđan "Abdee" Abdjević, Darko
Stanimirović, Andriana Pajović, Predrag Vučković, Dragan D.
Gajić (Makedonija), Sandra Vitaljić (Hrvatska), Damir Tiljak
(Hrvatska), Vojin Mitrović (Pariz)
TEHNIČKA REDAKCIJA I DIZAJN
Sanja Cvejanović, Emilija Jelić
KOORDINATOR REDAKCIJE
Milena Tomić, milena.tomic@studioone.rs
LEKTOR Biljana Gordić
tel. 011/34-49-641; faks. 011/78-60-234
ŠTAMPA Štamparija "Politika AD", Beograd
PRE-PRESS Studio One - Rukopisi i prilazi se ne vraćaju
E-POŠTA: info.refoto@refoto.co.rs
CENA pojedinačnog broja 250 dinara
žiro-račun 160-328850-16

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd
77
FOTO: časopis za kulturu fotografije / glavni i
odgovorni urednik Ivana Tomanović. - 1996, br. 1 - -
- Beograd (Pčinjska 15a): Studio One,
1996 - (Beograd: Politika). - 30 cm
Mesečno. - Od br. 4 (2001) štampa se latinicom,
a naslov je Refoto
ISSN 1450-6394 = Foto (Beograd)
COBISS.SR-ID 117858055

© SVA PRAVA ZADRŽANA
Nijedan deo ove publikacije ne sme biti
reprodukovani ili objavljeni u bilo kojoj formi ili
bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim,
uključujući fotokopiranje, snimanje, unošenje u bilo
koje baze podataka ili sisteme za pretraživanje,
bez prethodne pismene saglasnosti izdavača.

naslovna strana

© JOVANA RELJIĆ
(Akademija umetnosti
Novi Sad, 3. godina)

BORIS BJELICA
urednik tehnike

Izabrali najzanimljivije fotoaparate i opremu u neverovatno velikoj ponudi nije lak zadatak, ali ga naš urednik tehnike obavljala na najbolji mogući način. Ovoga puta najviše se posvetio Samsungu NX200.

IVANA TOMANOVIĆ
fotograf i docent

Naš novi i vrlo vredni saradnik pozabavio se onim što najviše voli da radi, a to su prezentacije fotografija. Nije odoljela još jednom zajedničkom radu na komentarcima u "Foto-klinici", ali najviše je uživala na radionici plemenitih postupaka, održanoj u Novom Sadu u okviru susreta akademija "Startfest".

SVETISLAV V. DRAGOVIĆ
fotograf

U svom maniru, a koristeći svoje ogromno iskustvo, pozabavio se "večnom temom" odnosa veličine senzora i žižnih daljina objektivna.

VLADIMIR ČERVENKA
fotograf

Svi imamo svoje viđenje, ali pitanje je kako posmatramo: kao obični ljudi ili kao fotografi. Odgovor ćete pronaći u nastavku serijala koji je započeo pre dva broja.

MIROSLAV NIKOLJAJIĆ
kolekcionar

Iako danas mladi stižu utisak da je era fotografije vezana za digitalne fotoaparate, svojim tekstovima ovaj vredni kolekcionar dokazuje da je industrija fotografske opreme bila veoma razvijena. Deo te industrije bio je i u Madarskoj.

JELENA MATIĆ
istoričar umetnosti i medija

Istoriju fotografije obeležavale su razne stvari, a jedna od izložbi koje su na nju uticale, a potom postale deo svetske kulturne istorije svakako je i "Porodica Čoveka".

SRĐAN ABDIJEVIĆ
fotograf

Ne znamo koliko je još džepova preostalo na njegovoj vjetrovici, ali sudeći po pozitivnim kritikama koje je uputio novom kompaktnom Canonu, sada sasvim sigurno na raspolaganju ima jedan manje.

ZORAN IMŠIRAGIĆ
Adobe instruktorka

Zaljubljenik u Mac računare i Adobe. Videćete šta se dešava kada treba doneti odluku koja je kompanija korisnicima ponudila više u oblasti obrade digitalnih snimaka.

DARKO STANIMIROVIĆ
fotograf

Zbunjen nedosljednostima i čudnim definicijama tema raznih konkursa, pokušaćemo da pronađemo odgovor na pitanje: da li je slobodna tema zaista slobodna?

Otkud ja ovde?

Pre petnaestak dana, po ko zna koji put, prelistavao sam stare brojeve časopisa Refoto. Veoma je čudan osećaj kada, na primer, u prvom broju, vidite naslov "Budućnost je počela" i prve priče o pojavi novih tehnologija za koje se verovalo da nikada neće dostići analognu fotografiju. Priznajem

da, dok tragam za nekom informacijom, shvatam koliko je Refoto značajan izvor istorijskih podataka u vezi s fotografijom našeg regiona ali i ostatka sveta. Tokom svih godina postojanja, i bezmalo devedeset brojeva, traje konstantan uspon, usavršavanje i neprekidno traganje za magičnom formulom sadržaja za koju možemo reći da je slična onaj potrazi za svetim gralom, a sve zarad razvoja fotografije i fotografske scene. Posledica takvog stava jeste da Refoto konstantno raste, menja formu i osluškuje želje onih kojima je namenjen, a to su svi kojima je fotografija najvažnija, glavna ili sporedna stvar na svetu.

Za časopis sam postao vezan još od prvog broja kada sam pozvan da svojim fotografijama učestvujem u stvaranju časopisa Foto koji je nakon prva tri broja i pauze nastavio da izlazi kao Refoto. Ushićenje koje sam osećao teško je opisati jer sam tada bio najmlađi predstavljeni autor. Kada je počeo da izlazi časopis Refoto, dobio sam priliku da pišem o tehnikama makrofotografije i to je trajalo sve do sudbonosnog trenutka kada sam zbog posla morao da kupim prvi digitalac: maleni Nikon Coolpix 5000. Nakon nekog vremena, zainteresirana mojim iskrenim oduševljenjem i stavom (koji imam i dalje) da nema razlike u korišćenju "starih" i "novih" tehnika, odnosno da se snimanje digitalnim vrlo malo razlikuje od korišćenja analognih fotoaparata, i da je, u stvari, obrada ta koja stvara razliku, Ivana mi daje "domaći zadatak". Tako je nastala rubrika "Digitalna foto-škola", koja predstavlja početak brojnih prikaza metoda obrade digitalnih fotografija, odgovarajućih programa i dodataka.

Prošlo je mnogo vremena od kada ste na ovom mestu gledali drugo lice. Moje "urednikovanje", odnosno, ozbiljan rad i preusmeravanje većine ličnih interesovanja ka časopisu, započinje menjanjem Ivane tokom dve godine odsustva, ali do sada nikada nisam menjao "zvaničnu titulu" izvršnog urednika, onog koji se stara da sve bude urađeno kada i kako treba. Nas dvoje odlično smo funkcionisali kao "dvojac", zasnovan na suprotnostima, koje su kroz rasprave i dogovore uvek vodile prema najboljim rešenjima. Ponekad su naše žučne diskusije neupućenim posmatračima izgledale kao veoma ozbiljna svađa, ali uzajamno poverenje bilo je, i ostalo, ogromno. Sada, kada je lepši deo ovog tandema prebacio veći deo svojih interesovanja na pedagoški rad, neće biti lako, ali moram reći da nas Ivana nije napustila i da je sada najvažniji saradnik, a mislim da će biti i najbolji i najžešći kritičar i savetnik – ono po čemu je svi znamo.

Nov broj je pred vama i nadam se da osećate isto uzbuđenje koje mene obuzima, jer iako znam svaki delić časopisa, kao pravi "papir frik" oduševim se kada pod prstima osetim papir, pomirišem svežu štamparsku boju i vidim konačan izgled onoga na čemu smo svi predano radili. Kao što ćete videti, završen je naš najveći konkurs koji će rezultirati velikom izložbom. Nastavili smo s kritičkim osvrtima na razna dešavanja, što bi moglo i vas da podstakne da se uključite u rasprave koje bi trebalo da utiču na opštu fotografsku situaciju. Nadam se da ste primetili da raste i broj čitalaca koji svojim autorskim prilozima aktivno učestvuju u stvaranju časopisa, a naš poziv za saradnju uvek je otvoren. Kao što ste do sada sasvim sigurno navikli, i ovaj najnoviji broj obiluje zanimljivostima, novitetima, ozbiljnim temama, ali i sitnicama koje naš fotografski život čine zanimljivijim i lepšim.

Milan Živković

Milan Živković
milan.zivkovic@refoto.co.rs

NOV KONKURS: MOJE MESTO, MOJI LJUDI

- **Tema:** "Moje mesto, moji ljudi" – crno-bele i kolor fotografije. Kao što vidite, tema je istovremeno veoma široka i vrlo specifična jer od vas očekujemo fotografije "koje pričaju" o mestu gde živite, radite, družite se i susrećete brojne ljude. Istovremeno to mogu biti i fotografije dešavanja, pejzaža, arhitekture i svih ostalih, zanimljivih i neobičnih stvari koje se nalaze oko vas, a možete i želite da ih pokažete drugima.
- **Broj radova:** za svaki broj časopisa prima se do deset fotografija po autoru. Uz fotografije je obavezno poslati i izjavu o autorstvu, tj. rečenicu u kojoj garantujete da je to što šaljete vaše delo.
- **Trajanje konkursa:** tokom 2012. godine.
- **Veličina fotografija:** minimum 13 x 18 cm u 300 dpi, rgb, jpg.
- **Rok za slanje fotografija:** do 15. u mesecu.
- **Slanje fotografija:** poštom na adresu Refoto, Pčinjska 15a, 11000 Beograd ili putem Interneta <http://www.refoto.rs/prijava.html>
- **Sponzor konkursa:** "Ewe computers", Beograd.
- **Nagrade:**
 - I nagrada – Epson foto-multifunkcijski uređaj;
 - II nagrada – Epson foto-skener;
 - III nagrada – Epson foto inkdžet štampač.

reč urednika

Poslovni informacioni sistemi

- savremeni ERP informacioni sistemi
- web aplikacije
- mobilni uređaji
- upravljanje poslovnim procesima
- elektronsko upravljanje dokumentacijom
- upravljanje odnosima sa klijentima
- upravljanje ljudskim resursima i obračun zarada

ABSsoft

Gospodara Vučića 21 • Beograd • tel: +381 (11) 38.11.500
www.absoft.rs • office@absoft.rs

U fokusu

najbolje fotografije čitalaca ovog meseca

ELVIRA GUZIJAN, UŽICE,
"BOMBYLIUS MAJOR"

"Fotografijom se aktivno bavim poslednje dve godine. S obzirom na to da većinu slobodnog vremena provodim u prirodi, logično je i bilo da motive za fotografije nalazim u takvom okruženju. Imperativ mi je makrosvet faune i flore, a kada je zatišje na tom polju, zbog nedostatka "manekena", radi održavanja fotografske forme mogu da posluže i ostali motivi poput zlatiborskih pejzaža. Zbog nedostatka sopstvene opreme do nedavno sam je pozajmljivala od svoje "jače polovine", čime je i snimljena većina fotografija iz mog skromnog opusa. Koristila sam Canon EOS 1000D i Canon EF-S 60 mm f/2,8 Macro USM u kombinaciji sa Phottix AF Macro Extension Tube. Budući da sam odskoro ponosni vlasnik EOS 600D, s nestrpljenjem očekujem novu sezonu u nadi da će biti još interesantnijih motiva i boljih fotografija. Mada, mišljenja sam da za dobru makrofotografiju nije jedini uslov dobra oprema, treba imati i volje i želje, a i strpljenja da nađeš interesantan motiv, uz to su poželjni i štitnici za kolena, kao i lep, sunčan dan bez vetra."

.....
Guzijan Elvira rođena je 1972. godine.
Carinski je agent iz Užica.

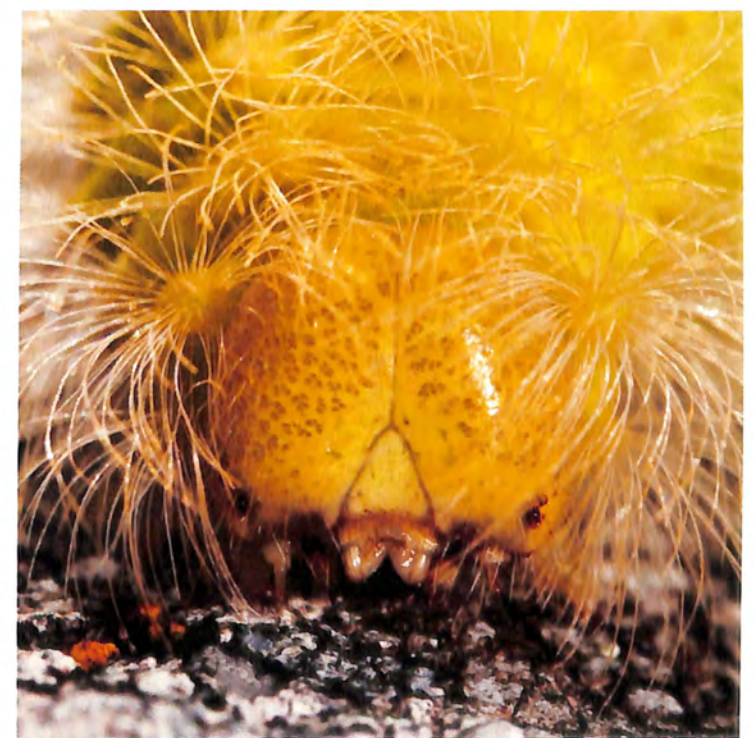
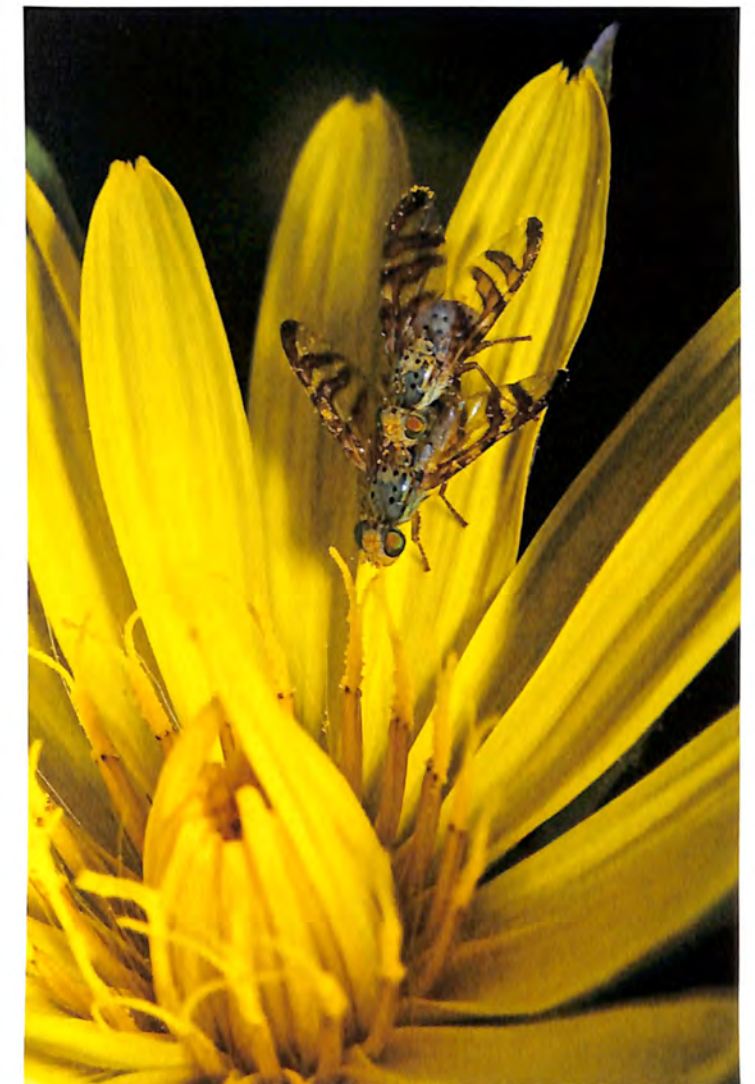
DRAGOLJUB TOŠIĆ

U OVOM BROJU
PRIJATELJ RUBRIKE

REFOTB

WWW.REFOT.COM

POZIV ČITAOCIMA

Iako nije postojao poziv za slanje vaših makrofotografija, na adresu redakcije stigao je veliki broj fotografija što je veoma pozitivna reakcija čitalaca na članak u prethodnom broju. Kako nam vaši radovi na tu temu još uvek pristižu potrudimo se da za njih pronademo mesto u sledećem broju. Ovim putem i zvanično pozivamo sve čitaoce da pošalju svoje najbolje makrofotografije kako bi napravili što je mogući bolji izbor.

MIHAILO LATINČIĆ, NOVI SAD, "IN MY TIME OF DYING III"

"Ovo je jedna od fotografija iz serije koje su nastale pod uticajem slika Edvarda Munka i straha od samoće ljudskog bića. Takvo raspoloženje pokušao sam da izrazim linijama koje se izdužuju i bojama koje deluju melanholično."

Fotografisan je odraz u šarenoj, staklenoj lampi, s minimalnom obradom. Koristio sam fotoaparat Nikon D5000 i objektiv 18-55 mm."

Mihailo ima 16 godina, živi u Novom Sadu. Fotografijom se bavi nepune 2 godine, od kada je krenuo u srednju tehničku školu (smer fotograf). U budućnosti planira da se ozbiljno bavi fotografijom.

IVANA TODOROVIĆ, BEOGRAD, "BAR(OKNI) KOD"

"Bar(okni) kod je konceptualni rad koji govori o savremenom, potrošačkom društvu koje nas ubija, ma koliko želeli biti van njega - celokupna mašinerija u kojoj smo svi samo deo statistike. Rad je bio izložen u UK "Parobrod" u okviru izložbe "Moderna istorija urbanog".

Ivana Todorović (nadimak Lilith) akademski je slikar iz Beograda. Član je ULUS-a, trenutno u statusu samostalnog umetnika. Realizovala je dve samostalne i preko 20 grupnih izložbi u zemlji i regionu. Radove možete pogledati na www.fotofinis.org/sr/profilifotografa.php?autor=Lilith.

IVICA DUJIĆ, RIJEKA, HRVATSKA, "LOVAC NA OBLAKE"

"Fotografija "Lovac na oblake" nastala je u starom povijesnom gradu Mošćenice, gdje se nalazi idilična kuća za odmor, a pogled pada pravo na Kvarnerski zaljev i otoke Cres i Krk. Nastala je u predvečerje, te sam htio napraviti siluetu osobe koja se stapa s ovim bojama prirode dok stoji ispod bazena."

Fotografija je minimalno obrađena, pokušavajući dobiti

puno više od same fotke, sa što manje korištenja Photoshopa. Korišten je Nikon D5100, kit objektiv 18-55 mm, 1/250 s, f/8, 22 mm, ISO 200."

Ivica Dujić, rođen 1983. godine, iz Rijeke. Fotografijom se bavi godinu i po, amaterski je fotograf, a želja mu je dalje napredovanje u svetu fotografije, pokušavajući dati nešto novo, nešto svoje. Do sada je imao jednu zajedničku izložbu u Opatiji.

MARKO NAĐ, BAČKI MONOŠTOR, "BEST THING I NEVER HAD"

"Fotografija inspirisana Bijonsinom pesmom "Best thing I never had", nastala je ovog leta na obali jednog kanala u okolini Sombora. Na fotografiji je moja najbolja prijateljica. U kadar sam ubacio zlatno lišće. Fotografija ne bi ispala ovako da model nije pažljivo slušao moje instrukcije."

Marko ima 14 godina, a fotografijom se aktivno bavi pet meseci. Korisnicima interneta poznat je i kao Kid_from_the_Ozz. Živi u Bačkom Monoštoru kraj Sombora. Od opreme koristi digitalni fotoaparat Samsung ES75, fotografski uzor mu je Brooke Shaden. Svi modeli su uglavnom i njegovi prijatelji. Kroz fotografisanje teži da stvori jedan vlastiti svet. Ide u 8. razred osnovne škole.

DRAŽEN PAJTLAR, ZAGREB, "DRAŽEN KOKANOVIĆ - DIR. I VODITELJ JAZZ FESTIVALA I VELIKI LJUBITELJ JAZZA"

"Fotografija rađena uz intervju za hrvatsko izdanje *Playboya*. Snimana u neposrednom središtu Zagreba, u jednom prolazu gdje se nalazi radnja s glazbenim instrumentima iz koje smo na koji minut posudili saksofon. Fotoaparat je Nikon D3s, objektiv 24-70 mm sa dva "Nikonova" fleša uz dnevno svjetlo. Na jednom flešu je plava folija. Auto je tu savršeno uletio, potpuno nenamješteno upotunio kadar. Imao sam doslovno sekundu da reagiram."

Dražen Pajtlar, oženjen, otac četvoro dece, 1968. godište. Fotografijom se bavi nekih tridesetak godina, što amaterski, što profesionalno. Još od ranije mladosti, pohađanjem "Škole primjenjene umjetnosti i dizajna" fotografija je "gociala" njegovo oko, a sa crtanja i slikarstva je takoreći iz inata prešao u fotografske vode jer je shvatio da može mnogo brže doći do svog cilja jednim klikom, jednom sekundom, stvoriti ono za šta su crtanjem (olovkom) bili potrebni sati. Nakon dugo godina saradnje s većinom hrvatskih magazina i časopisa, postao je stalni suradnik magazina *Jet-Set*, te hrvatskog izdanja *Playboya*. Skrasio se u studiju jedne velike firme i svakodnevno radi produkt fotografiju za potrebe koncerna.

VALENTINA BUNIĆ, VELIKO TRGOVIŠĆE, HRVATSKA, "SMRZNUTA JESEN"

"Fotografija je snimljena jednog hladnog jesenskog jutra u šumi nedaleko moje kuće. Šumu obavijenu injem kao da je iznenadila zima. Igra narandžasto-smeđe boje lišća i bjelineinja ispunjavala je svaku scenu. Šuma je izgledala predivno."

Canon EOS 5D Mark II, Canon EF 100 mm f/2,8 Macro USM, f/2,8, 1/400 s, ISO 400."

Valentina Bunić iz Velikog Trgovišća (Hrvatska), rođena je 1975. godine i

diplomirani inženjer arhitekture. Aktivno bavljenje fotografijom započinje 2007. godine, kada upisuje školu fotografije "Fotonaut" u Foto-klubu "Zagreb", pod vodstvom Damira Tiljaka. Redovno učestvuje na grupnim izložbama u zemlji i svetu. Dobitnica je nekoliko nagrada i pohvala na domaćim i međunarodnim takmičenjima: Zlatna plaketa FIAP-a za pojedinačnu fotografiju na 33. Zagrebačkom salonu (2010). Prva nagrada za pojedinačnu fotografiju - Salon fotografije Vinkovci (2010), Časopis *Refoto*, konkurs Praksa na delu, prva nagrada za fotografiju u temi "Snimanje biljaka", prva nagrada u finalu (2010). Prva nagrada za fotografiju - Lufthansa, My moment in Croatia (2011). *Fotoblur Magazine* (broj 12).

PRIZORI BLISKOSTI

GRUPA AUTORA "PER.ART",
9 - 27. 12. 2011, NARODNA BANKA
SRBIJE, BEOGRAD

Fotografije su načinjene tokom 2009. i 2010. godine fotoaparatom za jednokratnu upotrebu, u analognoj tehnici. Tokom nekoliko godina, kroz različite umetničke procese, grupa se bavila temom grada, svojim svakodnevnim putanjama, okruženjem. Radovi predstavljaju nastavak ovog procesa, a ideja je bila da članovi i članice potpuno samostalno, tokom letnjih meseci, beleže prizore i situacije iz svog života. Tako su nastale ove fotografije koje pokazuju kreativne osobnosti njihovih autora u vizuelnom dokumentovanju stvarnosti, a koje se, pre svega, odnose na neuobičajeno kadriranje, veliku strpljivost i preciznost, fini osećaj za detalje i specifično

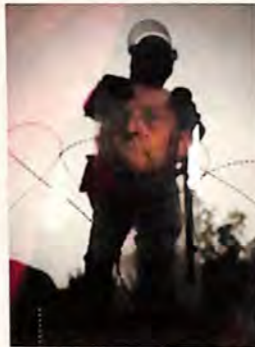
poimanje prostora. Prizori bliskosti otkrivaju jednu sasvim novu poetiku stvarnosti i pozivaju da se prepustimo drugačijem pogledu.

Autori fotografija: Jelena Stefanovska, Natalija Vladislavljević, Snežana Bulatović, Marina Sremački, Beata Perge, Marijana Šugić, Bojana Stojanović, Goran Gostojić, Dejan Šuljan, Vuk Vuković, Marko Bašica i Mihailo Petrović.

LJUDI OTVORENIH OČIJU

17 - 22. 1. 2012. GALERIJA O3ONE, BEOGRAD
IZLOŽBA FOTOGRAFIJA MAGAZINA STATUS

Deseti put magazin *Status* organizuje prestižni konkurs za fotografiju godine "Ljudi otvorenih očiju", namenjenog novinskim fotografima. I ove godine je žiri, sastavljen od urednika fotografije beogradskih redakcija, odabrao 39 fotografija (od preko 600 pristiglih i od više od 40 autora), kao i 15 reportaža koje će se prikazivati u elektronskoj formi u galeriji "O3on" od 17. do 22. januara 2012. godine. Prvu nagradu osvojio je Marko Đurica iz Blica za fotografiju iz reportaže "No pasaran", drugu Nemanja Jovanović iz *Novog magazina*, za fotografiju iz reportaže "Ratko Mladić", dok je Emil Vaš iz agencije *Beta* osvojio treću nagradu za fotografiju "Trka u venčanicama".

Marko Đurica

Nemanja Jovanović

Emil Vaš

24. ČUKARIČKI LIKOVNI SALON

22. 12. 2011 - 12. 1. 2012. GALERIJA '73, BEOGRAD

Postavka ovogodišnjeg, tradicionalnog, 24. Čukaričkog likovnog salona predstavlja nam izbor radova sedamnaest umetnika, samosvojnih kreativnih ličnosti, koji svojom imaginacijom, estetskim iskustvom, vizuelnom predstavom oblikuju interakciju komunikacije, umetnosti i života.

Učesnici: Jamesdin, Ana Krstić, Anita Bunčić, Bogdan Vojnović, Danijela Mršulja, Dragan Đorđević, Dragana Žarevac, Goran Despotovski, Goran Dragaš, Goran Marinić, Marko Tubić, Marko Vukša, Miron Mutaović, Predrag Terzić, Slobodan Peladić, Svetlana Knežević i Veljko Zejak.

PRIMENJENA NOSTALGIJA

JAKUB STEŽICKI I ZORANA JEVTIĆ, 3. 11. 2011. VARŠAVA,
21. 11. 2011. GALERIJA TURISTIČKOG INFORMATIVNOG CENTRA, BEOGRAD

Projekat "Primenjena nostalgija" zamišljen je kao serija zajedničkih izložbi fotografa iz Srbije i zemlje EU. Ideja je da autor iz Srbije poseti glavni grad zemlje predsedavajuće EU, i tokom boravka u tom gradu fotografiše mesta, događaje, scene i ljude koji ga podsećaju na rodno mesto. S druge strane, autor iz zemlje EU boravi u Beogradu i fotografiše grad objektivom "nostalgičnog" fotografa. Autori zatim biraju po 20 fotografija, koje se kasnije prikazuju na izložbama istovremeno organizovanim u Beogradu i glavnom gradu zemlje EU.

ČITAV GRAD

22. 12. 2011 - 22. 1. 2012.
UMETNIČKI PAVILJON "CVIJETA
ZUZORIĆ", BEOGRAD

"Gete institut" tokom januara organizuje izložbu pod nazivom "Čitav grad" koja predstavlja jedan deo u nizu izložbi o umetničkoj fotografiji u Nemačkoj. Objedinjuje primere subjektivne autorske fotografije, gde se sjedinjuje dokumentacija s umetničkom interpretacijom.

Izložba "Čitav grad" dobila je naziv po delu Maksa Ernsta o njegovom gradu iz snova, u kome se prepliću prirodan i kulturni prostor. Šest fotografa - Zoltan Jokaj, Andreas Rost, Maria Sevc, Ulrih Vist, Tomo Jamaguči i Eva Bertram - prikazuju iz različitih perspektiva urbanu kulturu i urbani život. Njihova zajednička tema jeste pitanje identiteta čoveka i gradskog prostora. Pritom, obuhvataju različite aspekte - grad, arhitektura, portret, savremena istorija i društvo - čime pogled okreću, kako ka unutra, tako i ka spolja. Njihova razmišljanja usmerena su na svakodnevnu situaciju, nikada na neki poseban trenutak. Upravo kroz to njihove fotografije pripovedaju sopstvenu priču.

Eva Bertram

MOJ VOLJENI BEOGRAD

VLADIMIR VASIĆ, 15 - 19. 12. 2011.
ROBNA KUĆA "BEOGRAD",
BEOGRAD

Humanitarna izložba fotografija "Moj voljeni Beograd" Vladimira Vasića rezultat je dugogodišnjeg rada i ljubavi autora prema fotografiji kao mediju izražavanja i njegovih impresija o reprezentativnim arhitektonskim zdanjima i gradskim oazama (Beogradska tvrđava, Ušće, Avalski toranj, Gardoš, dvorovi i drugi). Autorova želja bila je da prezentuje najlepše delove starog i novog Beograda ističući urbani kontinuitet grada - njegovo nastajanje i njegovo dalje postojanje. Cilj organizovanja izložbe jeste da se prodajom radova prikupe sredstva za rehabilitaciju i edukaciju dece sa smetnjama u razvoju.

GODIŠNJA IZLOŽBA FOTO-KLUBA VALJEVO

7. 12. 2011. "ART HOL" CENTRA ZA KULTURU VALJEVO

Tradicionalna, godišnja izložba Foto-kluba "Valjevo" otvorena je do kraja decembra, u "Art holu" valjevskog Centra za kulturu. Ovogodišnja izložba je u znaku mladih autora, koji su u protekloj godini postigli veoma dobre rezultate. Na izložbi učestvuju 30 autora sa po dve fotografije.

Ana Milinković

Aleksandar Nikičević

Vukašin Stanjlović

FOKUS NA PREVENCIJI RIZIKA!

EU - OSHA POBEDNICI KONKURSA ZA NAJBOLJU FOTOGRAFIJU ZA 2011. GODINU

Evropska agencija za sigurnost i zdravlje na radu (EU - OSHA) proglasila je pobednike pan-evropskog konkursa za najbolju fotografiju na polju sigurnosti i zaštite zdravlja na radnom mestu, za 2011. godinu. Krzysztof Maksymowicz iz Poljske dobio je prvu nagradu za svoju fotografiju "Krojačica" na Samitu o bezbednosti i zdravlju na radnom mestu u Bilbau.

Za drugi foto-konkurs po redu iz pomenute oblasti, Evropska agencija za sigurnost i zdravlje na radu primila je preko 2.500 prijava iz 36 evropskih zemalja. Ovo takmičenje motivisalo je profesionalne fotografe i amatere da predstave svoje poglede na temu sigurnosti i zaštite zdravlja na radnom mestu. Međunarodni žiri, sastavljen od profesionalnih fotografa i stručnjaka na polju sigurnosti i zaštite na radu, izabrao je pobedničku fotografiju koja izbliza pokazuje ruke krojačice dok šije, zbog svoje "čiste jednostavnosti koja prikazuje prevenciju rizika u svom najosnovnijem obliku".

Više informacija potražite na: www.facebook.com/euoshaphotocompetition.

Krzysztof Maksymowicz

Saša Kosanović

Isa Kurt

NOVEMBAR NEMAČKE KULTURE - OMNIBUS BERLIN

28 - 30. 11. UK "PAROBROD", BEOGRAD

Od novog talasa osamdesetih do današnjih dana, Beograd i njegova elita dvadesetogodišnjaka konstantno je u maglama sopstvenih životnih lutanja tragala za svetionikom u vidu svetskih metropola. Logično da su taj primat naizmenično do novog milenijuma držali London i Njujork. Već krajem devedesetih, što zbog činjenice da se u njega išlo radi "rasta provoda", Amsterdam ih detronizuje. Narednih godina, obrazuje se evropski trougao "must go there", koji još čine Barselona i konačno Berlin. Berlin, kao nova svetska kulturna i umetnička prestonica, hipsterska meka. Nojeva supkulturnih pojava i pravaca. Od Krojberga do Prenclauerberga, ne postoji osoba koja nije odolela porivu dokumentarističke fotografije. Niti postoji onaj koji nije mentalno evoluirao nakon klaber-

skog Berghajma. Taj individualni doživljaj, svaka pojedinačna berlinska priča Beogradana generacije "osamdeseto plus", predstavlja nam se kroz svojevršni alternativni nastavak prošlogodišnjih dana nemačke kulture. Omnibus izložba u redakciji kulturnog tandema Darija Basta - Nina Kovačević, jednostavnog naziva, Berlin.

Kontributori: Irena DiFrame, Minja Bogetić, Nemanja Knežević, Marija Radosavljević, Lazar Marinković, Veljko Stojanović, Aleksandra Kovačević.

LJUBIGRAD - BELANA (LJUBI BEOGRAD, BELA LJUBLJANA)

DŽIM SIMKE, 29. 11. 2011. -
15. 1. 2012. SAVSKO ŠETALIŠTE,
KALEMEGDAN, BEOGRAD

Ljubljana i Beograd na fotografijama belgijskog autora Džima Simkea izgledaju kao većina evropskih gradova. Ova univerzalnost rezultat je umetnikovog dara da prepozna zajedničko u situacijama ili okolnostima za koje bi se, po svakoj logici kontekstualizacije sadržaja, usudili da pretpostavimo da je autohtona ili specifična samo naša ili samo njihova.

Neutralnost njegovog pristupa neposrednom okruženju, na taj način, paradoksalno, dobija izvesno političko značenje. Anonimni fotograf kao da nam poručuje da sve interpretacije i koncepcije identiteta i autentičnosti prestaju da važe u javnom međuprostoru, u praznom hodu svakodnevice. Ljubljančani i Beogradani na ovim fotografijama kreću se od jednog do drugog mesta produkcije i konzumiranja, ostavljajući trag sopstvene "slow-motion" realnosti, navodi Vladimir Tupanjac u katalogu za ovu izložbu.

MULTIPLE POSITIVES

ZSOFIA GOMBO, 20 - 30. 12. 2011.
GALERIJA ALT, BEOGRAD

"Multiple positives" je debitantska samostalna izložba mađarske umetnice Zsofiae Gombo koja se u Galeriji ALT predstavila kolekcijom digitalnih crno-belih printeva. Sumirajući svoje iskustvo sa putovanja i emigracije, Zsofia Gombo, danas nastanjena u Nemačkoj, u svom projektu, dekonstrukcijom vizuelnih narativa u mediju fotografije, nastoji da predstavi univerzalno ljudsko iskustvo nostalgije i pripadanja iz prizme kulturnog nomada.

KUTAK ZA NAGRAĐENE

Kako nam svakog meseca nekoliko autora pošalje obavještenje da su na nekom konkursu osvojili nagradu, od sledećeg broja pokrenućemo rubriku "Kutak za nagrađene".

Pozivamo vas da se nama, ali i drugima pohvalite svojim uspesima, a najzanimljivije fotografije ćemo objaviti u časopisu. Ovaj poziv upućen je autorima fotografija koji na raznim svetskim konkursima osvajaju nagrade za koje zna veoma mali broj ljudi, a ako se tokom godine na poziv odazove dovoljan broj fotografa, organizovaćemo i izbor "Fotografije godine 2012". Titulu će poneti fotografija koja dobije najviše vaših glasova pristiglih putem Facebooka.

GRAD I VODA, VODA I GRAD

10. 12. PHOTORI, GALERIJA PRINCIPIJU, RIJEKA

Drugu godinu zaredom Foto-klub "Rijeka" organizira međunarodnu izložbu "Grad i voda, voda i grad". Ove godine prijavilo se 57 autora s preko 250 fotografija od kojih je žiri za izložbu odabrao 48 i četiri kolekcije. Iz ponuđenih radova žiri je izdvojio fotografije Nede Rački, autorice iz Zagreba i nagradio ju Grand prixom. Dvije ravnopravne nagrade "Viktor Hreljanović" i "Đoko Milekić" zaslužili su Saša Žic iz Rijeke i Goran Švabić iz Niša.

Neda Rački

Saša Žic

Goran Švabić

In memoriam

JOVAN VAJDL (1931 - 2011, NOVI SAD)

Ceo svoj radni vek Vajdl je proveo kao foto-reporter najvećeg vojvodanskog lista *Dnevnik*, a bio je i saradnik mnogih drugih novina, časopisa i izdavačkih kuća u zemlji i inostranstvu.

Jovan Vajdl, foto-reporter i likovni umetnik fotografije, dobitnik nagrade za životno delo Udruženja novinara Srbije, preminuo je, nakon teške bolesti, početkom novembra u Novom Sadu. Ceo svoj radni vek Vajdl je proveo kao foto-reporter najvećeg vojvodanskog lista *Dnevnik*, a bio je i saradnik mnogih drugih novina, časopisa i izdavačkih kuća u zemlji i inostranstvu. Kao foto-reporter, i sve do penzionisanja šef "Dnevnika" Foto službe, bio je na mnogim značajnim političkim, kulturnim, sportskim i drugim događajima sa kojih je, svojim nadahnutim fotografijama, doprineo uspešnom izveštavanju čitalaca.

VajdlOVE fotografije objavljene u novinama prevazilazile su standardne kvalitete novinske fotografije, pa im se vek produžavao najčešće

© Jovan Vajdl

Fotografija: M. Živković

na izložbenim panoima ili na stranicama reprezentativnih knjiga i ilustrovanih časopisa. One su sada pravi dragulji i u arhivskim, galerijskim i muzejskim zbirkama, jer odišu neizmernom i nezamenjivom dokumentarnošću s prepoznatljivim, karakterističnim autorskim rukopisom. Kao simbol Vajdlovog foto-reporterskog, ali istovremeno i likovnog opusa, navodi se njegova nezaboravna fotografija čeličnog mosta preko Tise, kod Titela, na kojoj je autor maestralno načinio svetloptisnu metaforu posvećenu čoveku i njegovom delu. Ta mu je fotografija, kao i mnoge druge, donela prvu nagradu na Saveznoj izložbi fotografija u konkurenciji najboljih fotografa nekadašnje Jugoslavije, a ovcana je i nagradama na izložbama na svim kontinentima.

DOK NAS SMRT NE RASTAVI

KATARINA RADOVIĆ, 16. 12. 2011. GALERIJA-LEGAT MILICE ZORIĆ I RODOLJUBA ČOLAKOVIĆ, BEOGRAD

Prilikom promocije knjige, posetio ci su imali prilike da saznaju više o različitim okolnostima tokom realizacije dvogodišnjeg projekta "Until Death Do Us Part" ("Dok nas smrt ne rastavi") koji je sponzorirala Evropska kulturna fondacija, kao i o iskustvu pripreme i objavljivanja fotografske monografije. Posle razgovora o knjizi, Katarina Radović publici je predstavila svoj portfolio.

"Njene fotografije prikazuju dirljive situacije, kao i neobične, luckaste trenutke, u kojima ljudi iskoraču iz svojih sopstvenih bića i svakodnevnih života, preuzimajući neku od uloga za taj dan. Dok mnoge od ceremonijalnih situacija deluju pomalo usiljeno, svi učesnici nalaze se van svojih uobičajenih stanja, pokušavajući da održe najviši nivo ponašanja, sa saosećanjem i bez uvrede".

(Iz predgovora knjige, Džim Kasper, urednik on-lajn magazina *Lensculture*).

OTKAZANA IZLOŽBA FOTOGRAFIJA NAN GOLDIN MUZEJ "OI FUTURO", RIO DE ŽENEIRO

Muzej "Oi Futuro" u Rio de Žaneiru odlučio je da otkáže izložbu nakon što je procenjeno da su neke od stotina fotografija koje je trebalo da budu izložene – nepristojne. Muzej moderne umetnosti u Riju pristao je, međutim, da ugosti izložbu, ali od februara.

"Misija "Oi Futura" jeste da promoviše obrazovanje, a ove fotografije nisu u skladu s našim kulturnim centrom koji svakog dana poseti desetine školaraca", navodi se u saopštenju Muzeja.

"Oi Futuro" je prošle godine sâm izabrao izložbu Goldinove i sponzorirao je sa 122.000 evra.

Među spornim fotografijama je slajd-šou "Balada seksualne zavisnosti" koja predstavlja hroniku traganja za intimnošću i razumevanjem između prijatelja i ljubavnika koje autorka opisuje kao svoje "pleme". Direktor Muzeja moderne umetnosti u Riju, Luis Kamilio Osorio kritikovao je odluku "Oi Futura" kao "korak unazad" i ocenio da ljudi i dalje "brkaju simbolizam umetnosti i realnost".

Nan Goldin (1958) se u svojim delima bavi temama droge, nasilja, seksa i straha od smrti i poznata je po tome što dokumentuje svoju porodicu i prijatelje u intimnim ili ilegalnim aktivnostima. Početkom devedesetih većina modela i prijatelja ove autorke umrla je od side ili predoziranja.

9. MEĐUNARODNA IZLOŽBA "MASK 2012", SLOVENIJA 15. 1.

Patronat: FIAP. Sekcije i teme: A) "Maska"; B) slobodna. Format: digitalni, jpeg, veličine do 1.920 x 1.080 piksela. Fotografije se mogu slati on-lajn na: www.fotoklubcerkno.si/ ili se mogu poslati na CD-u na adresu: FK Cerčno, pp 60, SI – 5282 Cerčno, Slovenija, "Maska 2012". Participacija: 15 evra za jednu sekciju, 20 evra za dve. Info: makuc.marko@gmail.com.

3. INTERNATIONAL CONTEST "8 MARZO FOTOGRAFIA", ITALIJA 21. 1.

Patronat: FIAP. Tema: A) slobodna; B) "Žena u društvu". Format: digitalni, jpeg, rezolucije 300 dpi, na dužoj strani 1.024 piksela. Do četiri fotografije. Fotografije se šalju elektronski na: www.8marzofotografia.it. Participacija: 20 evra putem PayPal na adresu: info@fotoamatorimochi.it.

GOOGLE PHOTOGRAPHY PRIZE 31. 1.

Kategorije: 1) "Ja" – pokažite fotografiju koja vas najbolje prikazuje; 2) "Hrana"; 3) "Putovanja"; 4) "Moda"; 5) "Akcija" – akcija ima mnogo oblika, bilo da je sirova brzina, trkačka staza ili nežni talas na jezeretu od vodene bube; 6) "Ulica"; 7) "Sport"; 8) "Noć"; 9) "Zvuk/ Tišina" – Kako izgleda zvuk? Možete li nam pokazati na fotografiji?; 10) "Tačka gledišta" – zabeležite šta se dešava sada – od protesta do proslava. Pravo učesća: studenti visokih škola, stariji od 18 godina. Dozvoljeno je učestvovati sa 8 fotografija. Učešće je besplatno. Nagrade: Najboljih 100: Samsung Galaxy telefon. Deset finalista: radovi će biti izloženi u Galeriji "Saatchi" u Londonu, u isto vreme kad i

izložba "Out of Focus: Photography". Finalisti ma će biti obezbeđen put za London za dvoje i prisustvo na otvaranju izložbe. Glavna nagrada: fotografsko putovanje na lokaciju po želji zajedno sa fotografskim mentorom. Fotografije se predaju on-lajn na: www.google.com/landing/photographyprize/submission.html.

1. MEĐUNARODNA KRUŽNA IZLOŽBA FOTOGRAFIJE "PORTRET 2012" 1. 2.

Patronat: FSS, FIAP,PSA, UPI, ISF. Organizatori: Foto-klub "202" – Zaječar; Foto-klub "Paraćin"; Foto-klub "Aleksinac". Tema: A) "Portret"; B) "Ljudi i ulica"; C) "Akt"; D) slobodna monohrom; E) slobodna kolor. Maksimalni broj radova po temi je četiri. Format: digitalni, maksimalne dimenzije 2.000 piksela na dužoj strani u rezoluciji 300 ppi, kompresija 7–10, veličine do 2 MB. Fotografije moraju biti obeležene. Participacija: 35 evra, za članove FSS-a 3.000 dinara. Radovi se dostavljaju preko sajta: www.photoclub202.com ili elektronskom poštom na adresu: photoclub202@gmail.com. Kontakt: Raša Milojević, 065/ 24-24- 202, photoclub202@gmail.com.

BRITANIJA KOJU PAMTIM 1. 2.

Konkurs je otvoren za sve stanovnike Srbije koji su posetili Veliku Britaniju i tokom svoje posete zabeležili trenutak proveden u nekom sportskom okruženju, na igralištu, stadionu, teniskom terenu, sportskoj dvorani... Format: do tri fotografije sa maksimum 50 reči opisa fotografije u digitalnom obliku slati na adresu: britanija.koju.pamtim@gmail.com. Selekcija i nagrade: prispele fotografije biće postavljene na Fejsbuk stranicu takmičenja, na kojoj će posetiocima biti omogućeno da glasaju za svoje favorite. Deset najboljih radova biće predstavljeno na svečanoj izložbi u aprilu, kada

će se obeležavati i 100 dana do početka Olimpijskih igara. Prva nagrada: dve povratne avio-karte za London i dve britanske vize. Druga nagrada: foto-oprema u vrednosti od 200 funti i učešće na kursu novinske fotografije u organizaciji nedeljnika *Vreme*. Treća nagrada: sportska oprema. Info: britanija.koju.pamtim@gmail.com.

5. MEĐUNARODNA IZLOŽBA FOTOGRAFIJA BOR 2012. 7. 2.

Patronat: FSS, FIAP,PSA, UPI, ISF. Tema: A) "Žena"; B) Kolor – slobodna; C) Crno-bela slobodna, D) "Eksperiment". Svaki autor može učestvovati sa najviše četiri fotografije po temi. Format: digitalni, jpeg sa dužom stranom 2.500 piksela, 300 dpi, veličine do 2 MB. Kotizacija: za sve četiri teme 15 evra, 1.000 dinara za članove FSS-a. Radovi se dostavljaju on-lajn: www.photoclub-bor.com. Kontakt: Jasmina Mojsin, +381 64 215 34 25. E-mail: contact@photoclub.com.

MONT PRESS PHOTO 2011 20. 2.

Mont press photo namenjen je isključivo profesionalnim novinskim fotografima, foto-reporterima i "freelance" fotografima u stalnom ili honorarnom angažmanu. Fotografije moraju biti snimljene na području Crne Gore u 2011. godini. Kategorije: "News-vijesti" – vesti, događaji, protesti; Slobodna – samostalna slika priča; "Sportska" – sve u vezi s sportskim događajem. Format: do 5 fotografija po temi sa svim podacima autora, 300 dpi, slati na e-mail: mcpbar@t-com.me. Nagrade: generalni laureat konkursa dobija nagradu od 300 evra i plaketu, najbolje fotografije u kategorijama dobijaju po 100 evra i plakete. Info: www.montpressphoto.me.

ZOOM FOTO

Beograd, Krušedolska 3; Tel: 011 / 414 6042 E-mail: info@zoomfoto.rs; www.zoomfoto.rs

Mi stvarno imamo sve na jednom mestu!

SKRIVENA LEPOTA

DINA JONSEN

IZDAVAČ: TELENOR FONDACIJA, 2011; JEZIK: SRPSKI; FORMAT: 22,2 X 28,6 CM; 140 STRANA; PREKO 100 CRNO-BELIH I KOLOR FOTOGRAFIJA; KOLOR I CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA; POVEZ: TVRD; CENA: MESTO PRODAJE: NIJE U PRODAJI. FOTOGRAFIJE MOŽETE POGLEDATI NA: WWW.DINAJOHNSON.COM

Propraćena izložbom istoimenog naziva, 21. novembra na Velikoj sceni Narodnog pozorišta u Beogradu predstavljena je prva foto-monografija o ovoj kulturno-umetničkoj instituciji. Autorka fotografija je Dina Jonsen, fotograf i pridruženi član Upravnog odbora "Telenor fondacije". Monografija je urađena u saradnji Narodnog pozorišta i "Telenor fondacije" s namerom da se prikaže život i delo pozorišta i ukaže poštovanje kulturnim i umetničkim vrednostima i ljudima koje ih stvaraju. U njoj su fotografije poznatih glumaca i glumica, baletskih umetnika, solista opere, članova orkestra, kao i pozorišnih radnika (kostimografi, šminkeri, krojači i dr.) i same scene pozorišta.

OD ZANATA DO UMETNOSTI

ROBER DUANO

(From Craft to Art, Robert Doisneau)

IZDAVAČ: STEIDL & PARTNERS, 2010; JEZIK: ENGLJSKI; FORMAT: 17 X 24 CM; 224 STRANE; PREKO 100 CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA; POVEZ: TVRD; CENA: 4.212 DINARA; MESTO PRODAJE: KNJIŽARA "THE ENGLISH BOOK".

Tokom prošle godine Fondacija Kartije-Breson (Fondation Cartier-Bresson) priredila je izložbu Bresonovog kolege, savremenika i jednog od vodećih francuskih i evropskih autora "lajf" fotografije Robera Duanoa. Na izložbi je bio predstavljen izbor od sto njegovih najznačajnijih radova. Pored fotografija, knjiga sadrži i uvodni esej o životu, načinu rada i fotografijama, koji je napisao Žan-Fransoa Ševrie (Jean-François Chevrier), odlični poznavalac dela Robera Duanoa.

JUTRO POSLE

DEJVID DREBIN

(The Morning After, David Drebin)

IZDAVAČ: TENEUES, 2010; JEZIK: ENGLJSKI, FRANCUSKI, NEMAČKI, ITALIJANSKI, ŠPANSKI; FORMAT: 34X30 CM; 192 STRANE; 97 KOLOR FOTOGRAFIJA PREKO CELE STRANE I DUPEKS FOTOGRAFIJA; POVEZ: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM; CENA: 9.670 DINARA; MESTO PRODAJE: KNJIŽARA "THE ENGLISH BOOK".

Dejvid Drebin probio se na umetničku scenu sredinom devedesetih godina dvadesetog veka. Do sada je saradio je s mnogim poznatim firmama (American Express, Davidoff), modnim časopisima (Vanity Fair, GQ, Elle) i zvezdama sedme umetnosti. Godine 2007. objavio je prvu monografiju "Ljubav i druge priče" (Love and Other Stories), koja je doživela veliku popularnost.

Knjiga koju predstavljamo urađena je u saradnji s galerijom "Camera Work" u Berlinu, u kojoj je od novembra 2010. do januara 2011. godine bila priredena izložba Dejvida Drebrina i Mišel Mari Roj (Michelle Marie Roy), glavnog kustosa švedskog muzeja za fotografiju "Fotografiska". Fotografije u knjizi snimljene su u Berlinu, Parizu, Rio de Žaneiru i drugim gradovima. Još od svojih ranih radova, Drebin je sebi dodelio ulogu naratora koji nas uz pomoć boje i svetlosti, modela, eksterijera i enterijera suočava sa skrivenim i provokativnim svetom. Takav je slučaj i s ovim izvanrednim snimcima gradova, ulica, hotelskih soba, rečju bajkama o voajerizmu, zavodenju, iščekivanju, traganju.

ROBERT RAUŠENBERG: FOTOGRAFIJE 1949-1962

SUSAN DAVIDSON, DAVID WHITE

(Robert Rauschenberg: Photographs 1949-1962)

IZDAVAČ: THAMES & HUDSON, 2011; JEZIK: ENGLJSKI; FORMAT: 23,9 X 28 CM; 232 STRANE; 167 CRNO-BELIH I KOLOR FOTOGRAFIJA; POVEZ: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM; CENA: 5.608 DINARA; MESTO PRODAJE: KNJIŽARA "THE ENGLISH BOOK".

Jedan od vodećih umetnika pop-arta Robert Raušenberg počeo je da koristi fotografiju početkom četrdesetih godina dvadesetog veka. Kasnije je postala nezaobilazni deo njegovog stvaralaštva. U najpoznatija ostvarenja ovog umetnika ubraja se serija radova nastalih kombinovanjem različitih tehnika i materijala – od fotografija, preko predmeta pronadenih

FOTOGRAFIJE ČASOPISA THE NEW YORK TIMES

(The New York Times Magazine Photographs) IZDAVAČ: APERTURE, 2011; JEZIK: ENGLJSKI; FORMAT: 25,1 X 29,7 CM; 448 STRANA; OKO 500 KOLOR I CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA; POVEZ: TVRD SA ZAŠTITNIM OMOTAČEM; CENA: 7.020 DINARA; MESTO PRODAJE: KNJIŽARA "THE ENGLISH BOOK".

Zajedno s timom časopisa The New York Times, poznata američka i svetska Izdavačka kuća "Aperture" je u septembru prošle godine objavila možda jednu od najboljih knjiga o novinskom listu i pre svega njegovim fotografijama. Urednik knjige Keti Rijan (Kathy Ryan) napravila je selekciju najboljih fotografija stotinak najpoznatijih svetskih fotografa, nastalih u proteklih nekoliko decenija. Sve fotografije podeljene su po žanrovima: reportaža, portret, stil, foto-ilustracija. Posebno poglavlje pod nazivom Projekti (Projects) obuhvata cikluse fotografija kao što su: "Vizija Irana" Žila Pereza (A Vision of Iran: Gilles Peress); "Kuvajtski pakao", čiji je autor Sebastiao Salgado (The Kuwaiti Inferno: Sebastião Salgado); "Tajms skver", grupe autora (Times Square, Various artists). Pored Keti Rijan, predgovor za knjigu radio je i Džerald Marzorati (Gerald Marzorati).

NA TRAGU SVETLOSTI

(Tracing the Light)

IZDAVAČ: FOTO-SAVEZ SRBIJE, 2007-2011; JEZIK: SRPSKI, ENGLJSKI; FORMAT: 14,5 X 21 CM; U ZAVISNOSTI OD KATALOGA OD 64 DO 80 STRANA; OD 48 DO 65 KOLOR I CRNO-BELIH FOTOGRAFIJA; POVEZ: MEK; CENA: 450 DINARA PO KOMADU; MESTO PRODAJE: HELICON PUBLISHING (e-mail: helicon@sbb.rs)

Od 2007. godine Foto-savez Srbije organizuje izložbu "Na tragu svetlosti". Reč je o godišnjoj manifestaciji revijalnog tipa, čiji je cilj prikazivanje fotografija različitih žanrova koje su osvajale prve, druge ili treće nagrade na izložbama najvišeg ranga u zemlji i inostranstvu. Svaka izložba praćena je i katalogom s uvodnim tekstom, svim fotografijama i pregledom nagrađenih radova. Autori uvodnih tekstova su: Miroslav Predojević, Dragoslav Mirković, Branislav Brkić, Milanka Todić. Ovogodišnja, šesta po redu izložba, koja je održana od 15. do 28. novembra 2011. u galeriji Narodne banke Srbije, obeležila je mali jubilej i predstavila rezime petogodišnjeg perioda.

na dubrištu, novina, do stvari za svakodnevnu upotrebu. Raušenberg je ostavio odličnu i prilično veliku seriju klasičnih crno-belih fotografija koje su retko, i ne na ovakav način prezentovane široj javnosti. Podeljena na četiri poglavlja, pored portreta prijatelja i umetnika poput Džona Kejdža (John Cage) ili Džaspera Džonsa (Jasper Johns), monografija obuhvata fotografije nastale tokom studiranja na koledžu "Black Mountain", u studiju, njegove radove, zanimljive scene i motive snimljene po Evropi i Njujorku. Neke od njih koristio je kao uzorak za radove.

In memoriam**IVO ETEROVIĆ (1935. SPLIT - 2011. BEOGRAD)**

Rekoše da je mediteranski duh... Međutim, Ivo Eterovića uvek vidim kao čoveka čije oko personifikuje jedan dobar zum objektiv ekstremnih svojstava: sposoban je da se pretvori u osetljivi telefon s vrlo uskim, i izbirljivim, gotovo podrtavajućim zumom uskog ugla, kada se ustremiljuje na detalj; ume da jednako tako proširi kadar do svojstava jednog ekstremnog "ribljeg oka" i da jednim kadrom obuhvati svet. Ali zum objektiv s tako ekstremnim svojstvima nije moguće načiniti.

Otuda je Eterovićevo pogled naročit, osoben. I svoj. (Goran Malić, odlomak iz rukopisa "Srca, objekti i objektiv: skice za portrete srpskih fotografa".)

Fotografija: M. Živković

Rođen je u Splitu 1935. godine. Fotografijom je počeo da se bavi 1954. godine. Na javnoj foto-grafskoj sceni zapažen je od 1956. godine kada je postao član Foto-kluba "Split", za čijeg počasnog člana je proglašen 1962. godine. Školovao se u firmi "Lajka" u Veclaru (Leitz, Vetzlar), Nemačka, a fotografiju u boji specijalizovao je u "Feraniji" (Ferrania, Milano), Italija. Od 1960. do 1970. godine, kao član Foto-kluba "Beograd", bio je jedan od najaktivnijih i najnagrađivanih jugoslovenskih fotografa na međunarodnim izložbama fotografija. Zvanje majstor fotografije FSJ dobija 1966. godine, a međunarodno

zvanje Honoraire Excellence FIAP dobija 1967. godine. Bio je član SLUPUJ-a i ULUPUDS-a od 1961. godine sa statusom istaknutog umetnika i nagradom za životno delo. Orden sa srebrnim vencem predsednika republike dobio je 1971. godine. Dobitnik je Posebnog priznanja za vrhunski doprinos nacionalnoj kulturi Srbije, priznanja Saveza novinara Jugoslavije, plakete "Beli anđeo" Umetničke kolonije Mileševo, Vukove nagrade i nagrade Zlatni beočug.

Radio je kao foto-reporter u snagama Ujedinjenih nacija na Bliskom istoku (Sinaj, 1957). Po povratku, radi u redakcijama časopisa Front, Globus, Vjesnik u srijedu, Start, Slobodna dalmacija, a nakon toga bio je dugogodišnji Vjesnikov stalni foto-reporter i novinar sa sedištem u Beogradu, koji je od 1959. izabrao za mesto trajnog boravka. Od maja 1976. postaje član redakcije zagrebačkog magazina Start.

Uporedo s foto-žurnalizmom bavio se primenjenom fotografijom i izlagao je svoje radove na brojnim izložbama umetničke, novinske i primenjene fotografije, na svim kontinentima. Priredio je desetak samostalnih izložbi fotografije. Početkom sedamdesetih godina usmerava svoje delovanje pre svega prema fotografiji kao primenjenoj umetnosti, a nakon samostalne izložbe "Žene" (Beograd, 1975), prestaje da učestvuje na kolektivnim, i okreće se samostalnim izložbama, ličnim projektima i foto-monografijama. Poslednju izložbu fotografija pod nazivom "Salaši" održao je u Galeriji Foto-kluba "Split", 2007. godine.

Autor je 18 autorskih foto-monografija, što je nedostignuti rekord na kulturnom prostoru bivše Jugoslavije i Srbije. U tu seriju ubrajaju se i knjige: "Brač"; "Njihovi dani"; "Beograd koji volim"; "Split"; "Sarajevo s ljubavlju"; "Kameni brodovi Jadrana"; "Beograd na dlanu"; "More, kornati, salaši"; "Dalmacija u srcu"; "Split, slika voljenog grada"; "Zagreb intimno"; "Beograd danas"; "Novi Beograd izbliza".

OSTAĆE UPAMĆEN I PO TOME ŠTO JE BIO PRVI FOTOGRAF KOJI JE 1964. GODINE UŠAO U VILU PREDSEDNIKA SFRJ JOSIPA BROZA TITA I SLEDEĆIH DESETAK GODINA FOTOGRAFISAO PORODICU BROZ U SVAKODNEVNIM AKTIVNOSTIMA.

Ivo Eterović, jedan od najslavnijih fotografa bivše Jugoslavije, preminuo je 24. novembra 2011. u Beogradu, u 76. godini. Sahranjen je u Aleji zaslužnih građana na beogradskom Novom groblju. ■

© Ivo Eterović, "Devojka s ribom"

**RASVETA
BLICEVI!****ZOOM FOTOFOTO**

Beograd, Krušedolska 3;
Tel: 011 / 414 6042
E-mail: info@zoomfoto.rs;
www.zoomfoto.rs

Mi stvarno
**IMAMO
SVE**
na jednom mestu!

Može li širokougaoni objektiv biti teleobjektiv?

✪ Svetislav V. Dragović

TEORIJA RELATIVITETA POZNATA JE ŠIROJ PUBLICI SAMO PO IMENU I PONEKIM ŠALJIVIM OBJAŠNJENJIMA. JEDNO OD NJIH GLASI: "AKO HOĆETE DA GRADITE KUĆU, A IMATE SAMO JEDNU CIGLU, TO JE PREMALO, A AKO VAM JEDNA CIGLA PADNE NA GLAVU – TO JE PREMNOGO!"

Ovo je šaljiv uvod u činjenicu da je za jednog fotografa objektiv od 28 mm – širokougaoni, za nekog drugog – normalni, a za nekog trećeg – teleobjektiv! Sve zavisi od toga kakvim fotoaparatom snimaju.

Koji su alati bitni za stvaranje slike

Na prvom mestu nalazi se objektiv, to je bar svima jasno. Objektiv je taj koji daje objektivnu sliku predmeta (po tome je i dobio ime), bilo na mutnom staklu, u fotografskom tražilu, na filmu ili senzoru i, na kraju, na gotovoj fotografiji. Objektiva ima raznih i ovde ćemo da se zadržimo samo na jednoj njihovoj karakteristici – žižnoj daljini.

Ako ispred objektiva stoji predmet ili scena, on projektuje sliku. Ne morate da budete mnogo darovit optički stručnjak da biste shvatili da objektiv veće žižne daljine stvara veću sliku, a objektiv manje žižne daljine, manju. Ako mi neko ne veruje, neka uzme samo dve lupe – dva uveličavajuća stakla. Ono staklo koje pravi sliku predmeta na većoj udaljenosti od površine na kojoj se projektuje slika, pravi veću sliku u poređenju sa staklom koje pokazuje sliku na manjem rastojanju.

Mi, naravno, ne posmatramo te slike u projekciji na nekoj podlozi, nego ih "hvataemo" na film ili senzor. Da ostanemo do kraja moderni, govorimo samo o senzoru. Taj senzor je sledeći bitan alat u stvaranju fotografske slike. Slika ne ostaje na senzoru, nego se s njega "skida" i stavlja u digitalni fajl od kojeg se proizvodi slika na papiru ili na monitoru.

Kada bi svi ti senzori bili iste veličine – lako bi bilo definisati koja žižna daljina se smatra za širokougaoni objektiv, koja za normalni, a koja za teleobjektiv. No, stvari nisu tako jednostavne. Nemaju svi fotoaparati iste senzore. Veći senzori više koštaju, ali daju kvalitetniju sliku, dok manji senzori manje koštaju, ali je rezultat slika lošijeg kvaliteta. Tražeći kompromis, foto-inženjeri konstruišu digitalne fotoaparate za razne svrhe i oni imaju različite veličine senzora. U ranijim člancima pisali smo o senzorima iz aspekta kvaliteta fotografske slike – kod malih senzora se na malo višoj osetljivosti pokazuje elektronski šum (buka), dok su veći senzori u stanju da proizvode dobru sliku i na višoj osetljivosti. Sve te uhvaćene slike postaju fotografije kada se odštampaju na papiru pomoću štampača ili na neki drugi način. Kada gledamo fotografiju, često ne znamo veličinu senzora kojim je snimljena, pogotovu ako nije velika.

Koji objektiv se kako zovu za jednu određenu veličinu senzora

Senzor veličine 24x36 mm (tzv. FX pun format senzora odgovara ranije masovno korišćenom formatu od 35 mm na filmu) ima dijagonalu od 43 mm. Po nekoj usvojenoj konvenciji, normalni objektiv ima žižnu daljinu približno jednaku dijagonali senzora ili formata filma. U ovom slučaju to je 43 mm, iako su naziv "normalni" nosili svi objektiv od 45 pa do 60 mm. Normalni objektiv daje perspektivu onako kako je mi slobodnim okom vidimo. Veće žižne daljine od ovih npr. 60 mm, objektiv definišu kao teleobjektiv, a kraće od 43 mm nazivamo širokougaonim objektivima. Važno je da projektovana slika tih objektiv može da pokrije format na kojem se koriste. Što ste dalje od ovih vrednosti, imate superširokougaone ili superteleobjektive.

Ako posmatrate te iste objektivne na formatu APS-C (najpopularnijem formatu D-SLR fotoaparata) koji iznosi 24x16 mm (u stvari, tačno 23,7 x 15,7), njegova dijagonala je 28,4 mm. Za taj format, znači, objektiv od 28 mm (ili približno 30 do 35 mm) bi bio "normalni

objektiv", dok bi se objektiv od 50 mm ponašao kao teleobjektiv. Kod sada sve popularnijeg formata 4:3, format senzora je 18 x 13,5 mm i dijagonala je 22,5 mm. Naš objektiv od 30 mm, koji je na APS-C formatu bio proglašen normalnim, sada postaje teleobjektiv, jer je samo objektiv od 22,5 (ili npr. 25 mm), normalni objektiv.

Na malim kompaktnim fotoaparatom veoma je popularan senzor formata 6,16 x 4,62 mm, označen sa 1/2,3". Za njega su svi pomenu ti objektiv teleobjektivi, jer je dijagonala tog formata svega 7,7 mm.

Ako posmatrate samo brojčanu vrednost žižne daljine, ulazite u potpunu konfuziju. Ista žižna daljina može biti i za širokougaoni i normalni i teleobjektiv, pa tek sad ništa nije jasno. Zbog toga je uveden i termin krop faktor.

Ekvivalentna žižna daljina

U ranijoj praksi, većina fotografa radila je formatom filma od 24x36 mm i naučili su na vrednosti žižne daljine na tom formatu. Ako se kaže da je neki objektiv ekvivalentne žižne daljine od 24 mm, bez obzira na format o kome je reč, ova vrednost funkcionalno definiše odgovarajući objektiv. Na fotoaparatu s malim senzorom to može da bude 3,8 ili 4 mm, na APS-C 18 mm, na "punom formatu" 24 mm. Znači, objektiv koji je za jedan određeni format deklarisan kao ekvivalentan 24 mm, daje isti vidni ugao kao objektiv od 16 mm na APS-C formatu ili od 12 mm na 4:3 formatu. Na isti način definišu se i teleobjektivi.

Za kompaktne digitalce nema ni smisla izražavati žižnu daljinu u stvarnim milimetrima, često se i u specifikacijama iznosi samo ekvivalentna žižna daljina. Kod malo većih senzora 4:3, APS-C ili 24x36 mm (pun format), često se koristi i termin "faktor isečka" (na engleskom "crop factor"). Tako je on za APS-C format 1,5 dok je na 4:3 formatu taj faktor 2. Šta to znači? To znači da se objektiv od 50 mm na APS-C formatu ponaša kao teleobjektiv od 75 mm (1,5 x 50), a na 4:3 formatu kao 100 mm (2 x 50). Prema definiciji, faktor isečka na

punom formatu ravan je jedinici. Ova računica ne vredi u oba pravca. Ako imate D-SLR fotoaparata s formatom APS-C (to su i najpopularniji fotoaparati) i znate da je objektiv od 12 mm ekvivalentan širokougaonom objektivu od 18 mm, na punom formatu, znači li to da možete da uzmete objektiv s formata 4:3 od 9 mm, i da ga ugradite na APS-C, čime biste dobili superširoki objektiv? Ne znači! Jedna od osobina, pored ugla gledanja, a koju svaki objektiv

mora da zadovolji, jeste odgovarajuća veličina projektovane slike. Sledeća važna osobina jeste da može da se priključi na neki fotoaparata jer postoji još jedna začkoljica, a ona se ogleda u udaljenosti zadnjeg sočiva od ravnog senzora. Tu smo doskora imali samo izbor između APS-C formata i punog formata, dok sada imamo još malo više formata u razmatranju. Ova računica služi samo da se razume odnos između vidnog ugla i žižne daljine.

► SENZOR

TIP SENZORA	ODNOS STRANA	NAZIVNI PREČNIK*	DIJAGONALA mm	ŠIRINA mm	VISINA mm	FAKTOR ISEČKA
1/2,3"	4:3	11.044	7.7	6.16	4.62	5.62
1/1,7"	4:3	14.941	9.5	7.6	5.7	4.56
2/3"	4:3	16.93	28.4	8.80	6.60	3.9
NIKON 1	3:2	N/A	15.86	13.2	8.8	2.7
4:3	4:3	N/A	22.5	17.3	13.0	2.0
APS-C	3:2	N/A	30.14	25.1	16.7	1.5
PUN FORMAT	3:2	N/A	43.3	36.0	24.0	1.0

* Primedba za nazivni prečnik: Ova dimenzija predstavlja prečnik katodne cevi koja je nosila taj senzor. Nisam našao nikoga kome je jasno zašto se ove oznake koriste za veličinu senzora. Nalazio sam na više mesta prosto pretvaranje razlomka izraženog u inčima u dijagonalu formata. Što je potpuno pogrešno.

► ČEMU KORISTI OVA TABELA?

Ako imate digitalni fotoaparata sa senzorom 1/2,3" na kojem je zum objektiv 5,9–17,9 mm (kao moj mali Canon IXUS 100), taj opseg odgovara ekvivalentnoj žižnoj daljini 33–100 mm – znači samo pomnožite žižnu daljinu objektiva malog digitalca faktorom isečka

Prikaz punog formata 24x36 mm i senzora APS-C sa leve strane kao i punog formata senzora i senzora malog digitalca desno treba da ilustruju kako se jedan objektiv pokazuje na kom formatu. Crop Faktor je prosto odnos dijagonale posmatranog formata i dijagonale punog formata. Kod APS-C to je $43,3/30,4 = 1,424$ i mi koristimo zaokruženu vrednost 1,5.

STVARNE ŽIŽNE DALJINE MARKIRANE NA FOTOGRAFIJAMA NA SENZORU APS-C. NA FOTOAPARATU S DIGITALNIM SENZOROM PUNOG FORMATA, OVO BI ODGOVARALO ŽIŽNIM DALJINAMA OD OKO 28 MM DO 300 MM. ZNAČI, NEŠTO MANJI SENZOR NAM DAJE POVEĆANU ŽIŽNU DALJINU, KOJA DOBRO DOĐE ZA DOBIJANJE EFEKTA SNAŽNOG TELEOBJEKTIVA.

4,9 (33 mm)

14,9 (83,8 mm)

17,9 (100 mm)

► VELIČINA SENZORA

VEĆI SENZOR (PUN FORMAT)
VEĆA CENA U NABAVCI I KORIŠĆENJU, MALI IZBOR MODELA
PRIVATLJIV ZA VELIKE ISO OSETLJIVOSTI
ZAHTEVAJU MOĆNIJI I SKUPLJI RAČUNAR
SVI DODACI (OBJEKTIVI NA PRVOM MESTU) SKUPLJI SU, VEĆA JE TEŽINA OPREME
ODGOVARA ZA VEĆE FORMATE FOTOGRAFIJA

TRI SNIMKA SA MALIM DIGITALCEM, NA VRHU SA 4,9 MM ŽIŽNOM DALJINOM KOJA ZA OVAJ FORMAT SENZORA PREDSTAVLJA ISTO ŠTO I 33 MM NA PUNOM SENZORU. ZNAČI BLAGI ŠIROKI OBJEKTIV.

U SREDINI JE SNIMAK NAPRAVLJEN SA 14,9 MM, ODNOSNO SA EKVIVALENTNOM ŽIŽNOM DALJINOM OD 83,8 MM ŠTO BI ODGOVARALO PORTRETNOM TELEOBJEKTIVU.

DONJA FOTOGRAFIJA JE SA 17,9 MM I ODGOVARA TELEOBJEKTIVU OD 100 MM. TA ISTA ŽIŽNA DALJINA NA FOTOAPARATU SA APS-C SENZOROM BI PREDSTAVLJALA ŠIROKOUGAONI OBJEKTIV KOJI IMA EKVIVALENTNU ŽIŽNU DALJINU OD 28 MM! KAO ŠTO VIDITE, VELIČINA SENZORA ODREĐUJE DA LI ĆE JEDNA ŽIŽNA DALJINA BITI TELEOBJEKTIV ILI ŠIROKOUGAONI.

Reč-dve o veličini senzora

Ako svi ostali faktori ostaju isti, veći senzor znači kvalitetniju fotografiju. Navešćemo tabelarno prednosti i mane senzora, uzimajući kao reper APS-C naspram senzora punog formata.

Kako meni izgleda, danas sve više prevladava APS-C senzor za napredne foto-amateru, jer predstavlja najbolji kompromis između kvaliteta slike i veličine, cene i mase fotoaparata. Veći senzor (puni format) namenjen je profesionalnim fotografima, dok su manji senzori namenjeni amaterima kojima veličina fotografije nije primarni cilj i koji žele da svoj mali fotoaparat imaju uvek kod sebe.

Dimenzije sada popularnih senzora

Iako je na početku digitalne fotografije bilo mnogo formata senzora, sada se sve svelo na dva formata za male digitalce: 1/2,3" i 1/1,7". Pored ovih malih, postoje srednji digitalci s formatom senzora 13,2 x 8,8 mm (Nikon J1 i V1) i 17,3 x 13,0 mm na formatu poznatom kao 4:3.

Na kraju dolaze APS-C (25 x 17 mm s manjim varijantama) i pun format 24 x 36 mm na fotoaparatima namenjenim širokoj upotrebi. Oni digitalci većeg formata, po svojim osobinama i ceni pripadaju veoma malom broju profesionalnih fotografa i tek ponekom foto-amateru.

MANJI SENZOR (NPR. APS-C)

NIŽA CENA I VEĆI IZBOR DIGITALNIH FOTOAPARATA S MANJIM SENZOROM

OGRAIČEN U VEĆIM ISO OSETLJIVOSTIMA

RAČUNARI SREDNJEG KAPACITETA ZADOVOLJAVAJU

OBJEKTIVI SU MANJE TEŽINE I JEFTINIJI, POSEBNO "KIT OBJEKTIVI" S KOJIMA SE FOTOAPARAT NAJČEŠĆE PRODAJE

ODGOVARA ZA MANJE FORMATE FOTOGRAFIJA

Muke po formatu - povratak "prajma"

✦ Milan Živković

DA LI JE NORMALAC UVEK NORMALAC? KAKO SE TO ŠIROKOUGAONI OBJEKTIV MASKIRA U PORTRETNI? KOJI OBJEKTIV KUPITI ZA SNIMANJE PORTRETA? KAKO DA POSTIGNEM LEP "BOKEH" I ODVOJENE PLANOVE NA FOTOGRAFIJI? I, ŠTA JE TO "PRAJM" OBJEKTIV?

Mnogo pitanja, a ima ih još više. Odgovor nije komplikovan, ali zahteva malo napora da bi se shvatilo zakon optike i način na koji objekti različite žižne daljine prenose sliku do medija. Ali, počnimo nečim što je najlakše shvatiti. "Nikon", na primer, nije menjao svoj sistem priključak (bajonet) i svi objektiv, uz manja ili veća ograničenja, mogu se iskoristiti za fotografisanje na digitalnim fotoaparatima. Bez obzira na to da li je u pitanju DX ili FX fotoaparat, udaljenost bajoneta od senzora uvek je identična, tako da taj faktor nema uticaja manje ili veće daljine na projekciju slike. Ako snimate istu scenu, istim objektivom, sa dva fotoaparata, sve će biti jasno. Isprobajmo to sa dva vrhunska "prajm" objektiv: 35 mm/1,4 i 85 mm/1,8. Ako ima nekog da ne zna šta pomenuti termin znači, objašnjenje je veoma jednostavno: to su objektiv fiksne žižne daljine, čija popularnost raste iz dana u dan. I dok su nekad fotoaparati do kupaca obavezno stizali s normalnim objektivom, a fotografi priželjkivali i sanjali veoma skupe zum objektiv kako bi olakšali torbu, situacija se promenila. Danas je postalo popularno imati "prajm" objektiv, jedino treba, u zavisnosti od formata senzora vašeg fotoaparata, definisati čemu će on da služi.

FORMATI

Ruku na srce, stalno pričamo o formatima senzora, a nekako smo zaboravili da i analogni fotoaparati koriste veliki broj različitih formata (tokom istorije bilo je više od pedeset različitih dimenzija industrijski proizvedenih filmova). Danas su potpuno zaboravljeni, recimo, nekad neverovatno popularni: 110 film u kaseticama, 16 mm film, 126, 135 – poznatiji kao lajka film sa svojim varijacijama od polovine standardnog snimka do kvadratnih snimaka "Robot" fotoaparata. Tu su, zatim, i srednji formati s oznakama 120, 220 ili 70 mm rol-film s perforacijom i veličinom snimka koja se kreće od 6x4,5 preko 6x6 i 6x9 cm, kao i panoramski snimci, ponekad duži i od 18 centimetara. Neću pominjati velikoformatne fotoaparate, polaroid fotoaparate, Minox, disk film, ali moram pomenuti format 240 ili APS jer po njemu danas senzori nose naziv.

Portreti

Često imam priliku da mi, kada pokušam da snimim portret, osoba koja se nalazi pred objektivom dobaci: "Džaba mene snimaš, ja na fotografijama izgledam grozno". Tada na scenu stupa jedna od prednosti digitalnih fotoaparata: mogućnost da na licu mesta pokažete snimke – jedan napravljen širokougaonim i drugi teleobjektivom. Uz to, obavezno ide priča (ženski svet je obožava) veoma slična ovoj: o pogrešnom prikazu perspektive objektiv kompaktan fotoaparata kojima se portreti snimaju izbliza, o tome zašto se lice, a posebno žensko, snima portretnim objektivima ili žižnom daljinom blagih teleobjektiva...

Ta priča delimično objašnjava, da to tako nazovem, i dvostruki život objektiv istih žižnih daljina, ali na različitim formatima medija.

Objektive karakteriše to da iste žižne daljine u većini slučajeva imaju identičnu perspektivu, pa iako je isečak na APS (DX) senzoru takav da širokougaoni objektiv po prostoru koji prenosi na snimak daje iluziju normalca, perspektiva tog objektiv i dalje je perspektiva širokougaonog objektiv. U praksi to znači da će nos našeg modela biti veći no što treba jer je bliže objektivu, a uši manje nego što bi to bilo da je portret snimljen odgovarajućim objektivom. Odmah ću napomenuti da je za snimanje portreta dobra svaka žižna daljina vašeg zum objektiv iznad 70 milimetara, a da otvor blende treba pažljivo birati u zavisnosti od željene neoštine, koja će stvoriti takozvane planove na fotografiji. Izgled neoštih delova

TRANSFOKATORI

Ako pogledamo istorijski aspekt, prvo su se pojavili "prajm" objektiv jer je konstrukcija danas široko raširenih zum objektiv bila veoma komplikovana. Prvi patent potiče još iz 1902. godine, a prvi industrijski izrađivan zum objektiv počeo je da se proizvodi 1932. i to za kino-kamere. Fotografi su pojavu zum objektiv (koji su još imali nazive transfokatori ili varifokal objektiv) čekali do 1953. godine.

Najjednostavniji način da se pokaže uticaj otvora blende na dubinsku oštrinu jeste fotografija s jasno razdvojenim planovima. U prvom planu nalaze se dva lista, a u drugom ostatak bašte. Ukoliko izostrite na listove i iskoristite blendu 1,4 (objektiv 85 mm koji je s razlogom dobio ime "bokeh master"), područje oštine je takvo da vidite listove na potpuno mutnoj pozadini, što u praksi znači da ste ih odvojili od pozadine. Ako iskoristite blendu 8 (fotografija 2) i potom 16 (fotografija 3), vidite kako detalji iz pozadine čine fotografiju konfužnom. Ovakav efekat odvajanja planova teško je postići na APS formatu uz korišćenje objektiv "adekvatne" žižne daljine koja bi po receptu kropa faktora bila malo veća od 50 mm, a posebno ako koristite objektiv s manjim početnim otvorom blende, kakav je uobičajeni 2,8.

fotografije u direktnoj je vezi s maksimalnim otvorom blende, ali i njen fizički izgled: blenda s većim brojem listića daje lepšu neoštrinu jer joj je oblik bliži savršenom krugu.

Perspektiva i dubinska neoštrina

Svojevremeno je tekst o tome da objektiv različitim žižnih daljina na istom isečku (detalj sa snimka širokougaonim objektivom i snimak teleobjektivom) imaju istu dubinsku oštrinu i perspektivu, izazvao dosta neverice. Na svu sreću, samo jedan od naših čitalaca i dalje živi u ubeđenju da to nije tačno. Veoma slična stvar dogodiće se i sada jer svima nam se nekako uvuklo u podsvest da je normalni objektiv namenjen DX formatu onaj sa žižnom daljinom od 35 mm ili da će se normalac za FX format volšebno pretvoriti u dugo priželjkivani DX portretni objektiv. Ovom shvatanju doprinose i brojni tekstovi gde se doslovno kaže: žižna daljina objektivna pomnožena kropa faktorom daje žižnu daljinu na odgovarajućem fotoaparatu.

Nažalost, od toga nema ništa jer zakoni fizike, tj. optike i dalje nemaju milosti. Veoma je jednostavno pokazati o čemu je reč ako fotoaparatom FX i DX formata senzora snimimo scenu istim "full frame" objektivom. S fotografije je izrezan odgovarajući deo koji se idealno poklapa s fotografijom snimljenom na manjem senzoru. Kada uporedite ove dve fotografije, shvatit ćete da je čuveni kropa faktor upravo to – prosti i jednostavan izrez iz fotografije većeg formata. Prema tome, ozbiljno razmislite da li je za snimanje portreta pravi objektiv onaj od 50 mm ili onaj od 70 mm, ili više. Naravno da treba napomenuti da će jedini realan problem i dalje biti radno odstojanje koje (kako bi na snimku imali isti prikaz kao na FX formatu) mora biti, gle čuda, 1,5 puta veće.

Od vrednosti žižne daljine zavisi i količina dubinske neoštine, koja je uvek mnogo lepše prikazana na punokrvnim, tj. FX senzorima. Kao još bolji primer pogledajte fotografiju snimljenu srednjeformatnim digitalnim Hasselblad H3D fotoaparatom i objektivom od 120 milimetara uz blendu 4.

NENORMALNI "NORMALAC"

Kada posmatrate fotografije snimljene analognim fotoaparatom većeg formata koji koriste ploče i odgovarajuće objektiv, obično se kaže da postoji nešto po čemu se analogno razlikuje od digitalnog. Pored pomenute ideje o "teoriji haosa" u vezi sa zrnom i načinu građenja fotografske slike, neophodno je diskutovati o vezi sa žižnim daljinama objektiv, maksimalnim otvorom blende i veličinom snimka. Pomenuta je i definicija "normalnog" objektiv, gde je žižna daljina definisana dijagonalom snimka. Ako na trenutak odete u područje velikog formata, lako je izračunati da za snimak veličine 18x24 cm normalni objektiv ima žižnu daljinu od najmanje 300 mm. Kada pogledate portret snimljen ovakvim objektivom, shvatit ćete da je perspektiva perfektna, bez izobličenja, a da je ono što vam se najviše sviđa upravo pojava drastično male dubinske oštine koja, zahvaljujući lepoj neoštini, na fantastičan način ističe jednu ravan u kojoj su, na primer, oči snimljene osobe. Kod ovakvih objektiv često se koristi specifična blenda, odnosno blende: na metalnoj ploči nalazi se izbušena rupa idealnog kružnog oblika i prečnika koji odgovara određenoj vrednosti. Ova pločica jednostavno se umetne na odgovarajuće mesto, a zahvaljujući obliku, daje prelepu dubinsku neoštrinu.

FLAT FIELD

Danas je moguće postići plitku dubinsku oštrinu pomoću "flat field" objektiv skinutih s povećavajućih aparata. Uz adapter i meh ili vario-helikoidne međuprstenove lako ih je montirati na fotoaparatu. Mana, proistekla iz osobine da ravne površine predstavljaju idealno ravnim, u ovom slučaju postaje kreativna prednost. Vlasnici Lens baby sistema mogu da ih koriste uz malo modifikacija adaptera.

U svom tekstu Sveta Dragović navodi kako su fotoaparati punog formata namenjeni "profi", a oni koji imaju kropa faktor – amaterski orijentisanim fotografima. Iako se jednim delom slažem, mnogo mi je bliža podela da je fotoaparatu s izrezom slike idealan za fotografisanje teleobjektivima (jer im fiktivno povećavaju žižnu daljinu), a pun format svakako je mnogo podjednaki za snimanje širokougaonim objektivima, koji tada pružaju svoj maksimum.

U ovom kratkom prikazu neću ni pokušati da se upustim u objašnjavanje svih pomenutih odnosa u oblasti kojoj ne pripadaju D-SLR fotoaparati, jer se konstrukcije kompaktnih fotoaparata doslovno razlikuju od modela do modela po veličini senzora, rasponu zuma, udaljenosti sočiva od ravni senzora... Kako nema mogućnosti izmenljivih objektiv, konstrukcija se prilagođava željenom rasponu zum objektiv i veličini senzora. O perspektivi, dubinskoj neoštini i eventualnom postizanju odvojenih planova oštine i neoštine nema ni govora. Zbog toga je prilično jednostavno ustanoviti da li je fotografija snimljena kompaktnim ili D-SLR fotoaparatom. Kod ovih prvih skoro i da nema rektilinearne prikaza horizontalnih i vertikalnih linija, dubinska oštrina je (ne)prijatno velika i ne može se smanjiti, a i perspektivni odnosi veoma su čudni. Ovo, naravno, ne smeta milionima ljudi da svakog dana snime mnogo odličnih fotografija; zaljubljenici u makrofotografiju obožavaju ih zbog ogromne dubinske oštine, a zahvaljujući terminologiji kompaktnih fotoaparata nije retko pitanje koje mi postavljaju kada na fotoaparatu ugledaju veliki 70–200 objektiv: koliko puta ima optički zum?

AF-S NIKKOR 35 MM 1,4 G

ODNOSI ŽIŽNE DALJINE I VELIČINE SENZORA

Kako bi na najjednostavniji način pokazali da je kropa faktor upravo ono što mu ime i govori, tj. da je jedina razlika koja postoji na snimcima FX i DX formata samo izrez, snimili smo parove fotografija uz korišćenje širokougaonog i portretnog objektiv. Namerno je napravljena scena s objektima različitih oblika, kako bi se video eventualni uticaj na perspektivu. Fotografija 1 snimljena je objektivom žižne daljine 35 mm na FX fotoaparatu (Nikon D3), a potom je s iste pozicije napravljen snimak DX fotoaparatom (Nikon D200). Ukoliko fotografiju snimljenu na manjem formatu senzora iskopirate i spustite kao sloj na fotografiju snimljenu punim formatom i potom sloj učinite 50% providnim (i skalirate ga kako biste ga doveli na potrebne dimenzije), videćete kako se idealno preklapaju, što ne bi bio slučaj da je žižna daljina promenjena. Nakon toga, napravljen je izrez (slika 1a) koji savršeno odgovara fotografiji snimljenoj fotoaparatom Nikon D200 (2).

Druga grupa fotografija snimljena je na isti način, jedino je u pitanju bio objektiv 85 milimetara. Fotografija 3 snimljena je na punom formatu, fotografija 3a predstavlja izrez koji apsolutno odgovara fotografiji snimljenoj fotoaparatom sa senzorom manjeg formata (4).

DEMISTIFIKACIJA POJMOVA

Ceo serijal emisija posvećen je najrazličitijim mitovima i urbanim legendama a ekipa ljudi koja ih demistifikuje naziva sebe Mithbusters. Možda bi bilo dobro da se i u oblasti fotografije pozabavimo takvim stvarima jer, pogrešno protumačenih pojmova koji se nakon toga polako pretvaraju u ozbiljne greške, ima na sve strane. Iskoristićemo ovaj prostor da konačno demistifikujemo često pogrešno tumačene pojmove i konstatujemo da:

1. kropa faktor ne menja žižnu daljinu objektiv;
2. kropa faktor ne utiče na minimalnu radnu udaljenost (ako je najmanje rastojanje za fokusiranje 0,5 m, biće takvo i na FX i na DX fotoaparatu);
3. kropa faktor ne menja stepen uvećanja.

Jedino šta se realno dogodi kada fotografisemo na manjem formatu senzora, jeste pojava "kropa", odnosno izreza koji je 1,5 puta manji od snimka na punom formatu. Jednostavan i čist izrez – sve ostalo je isto.

AF-S NIKKOR 85 MM 1,4 G

Još jedan od, da ih tako nazovemo, mitova digitalne fotografije, jeste da D-SLR fotoaparati, namenjeni foto-amaterima, imaju mnogo lošiji kvalitet snimaka od onih "profesionalnih". Uz jeftine fotoaparate kupujemo i jeftine objektiv, ali kada na njih stavite ozbiljan objektiv, situacija je potpuno drugačija. Fotografije 2 i 4 snimljene su fotoaparatom Nikon D200.

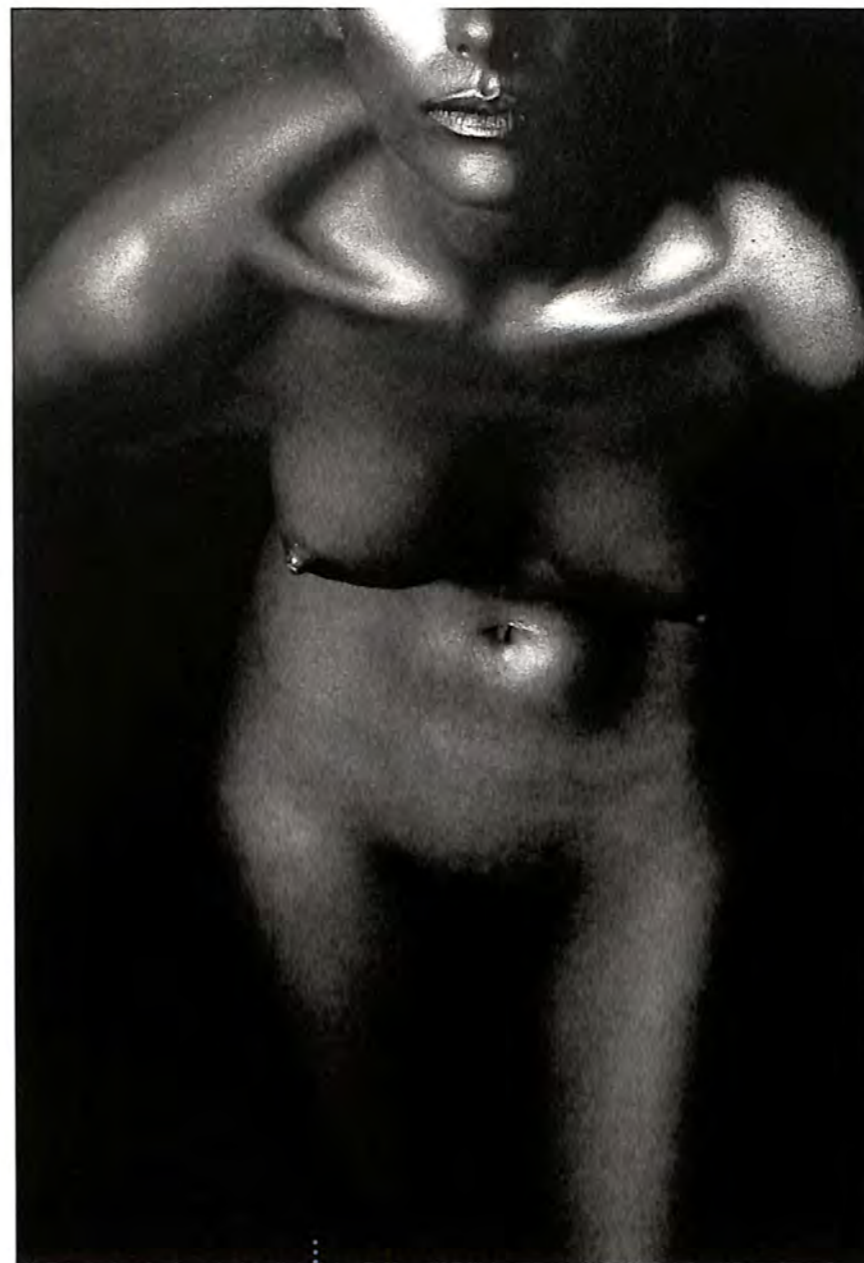

Monohromatski svet

FINALE KONKURSA

ODABIROM 94 FOTOGRAFIJE OD 94 AUTORA ZA IZLOŽBU I DODELOM TRI NAGRADE I PET POHVALA, ZAVRŠEN JE NAJUSPEŠNIJI KONKURS ČASOPISA REFOTO OD NJEGOVOG OSNIVANJA

Ivana Tomanović

1 **GORAN TEŠANOVIĆ,**
Bački Jarak, "Venera"

Prva nagrada:
HP Photosmart
Premium e-All in-One
Printer (CN503B)

2 **SLAVKO RADMAN,**
Samobor, Hrvatska,
"Bodyscap33"

Druga nagrada:
HP Photosmart Plus
e-All in One Printer
(CN216B)

3 **TIJANA JOVANOVIĆ,**
Kragujevac, "Nagl"

Treća nagrada:
HP Photosmart
e-All in One Printer
(CN216B)

FOTOGRAFIJA S OVIM ZNAKOM IZGLASANA JE KAO NAJBOLJA NA NAŠOJ FACEBOOK STRANICI

KONKURSI

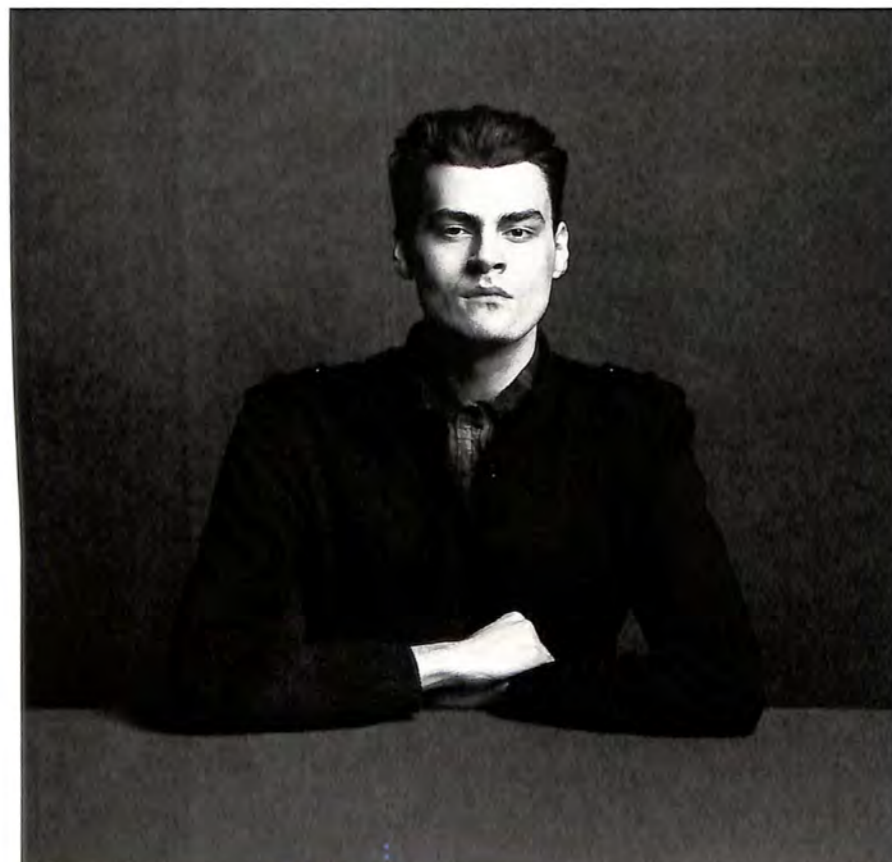
Kada pokrećemo nov konkurs, prvi zadatak jeste da osmislimo temu. Nakon deset godina postojanja i brojnih pokrenutih konkursa, nije lako pronaći i zadati dobru temu. Ipak, čini se da smo ovu baš dobro "potrefili", jer je sa preko 4.000 pristiglih fotografija ovo najmasovniji konkurs do sad. Ta brojka, srećom, uticala je i na kvalitet radova, u šta ste se mogli i sami uveriti na oko dvesta trideset objavljenih fotografija tokom 2011. godine. U poređenju sa standardnim konkursima koje raspisuju foto-klubovi, FIAP i razne druge asocijacije, ovi brojevi i nisu baš imponzantni, ali je karakter našeg konkursa sasvim drugačiji. Srećom! Tokom cele godine, mahom putem linka na našoj veb-prezentaciji, pristizale su fotografije iz celog regiona, ali i iz sveta. Ujedinjeni pod jednim načelom – da fotografija mora biti monohromatska (što ne znači samo crno-bela), slali ste portrete, aktove, dokumentarne fotografije, studijske, aranžirane, makro, pejzaže... i razne manipulacije, mahom u Photoshopu. Bili ste veoma kreativni i, kako je vreme odmicalo, kvalitet fotografija sve je više rastao.

Žiriju je zapao težak zadatak da od svih do sad objavljenih fotografija, koje su činile i uži izbor svih pristiglih fotografija, izabere oko sto za izložbu i dodeli tri nagrade, kao i nekoliko pohvala. Zanimljivo je da se sva tri nagrađena rada bave temom žene, ali kroz vrlo različite pristupe.

Prvonagrađena fotografija Gorana Tešanovića iz Bačkog Jarka (student prve godine fotografije na Akademiji umetnosti u Novom Sadu) neobičan je portret bake i njenih unuka, koji na jednostavan

IVICA RAJČIĆ, Rijeka, Hrvatska, "Isčezavanje" Pohvala

DRAGAN MANDIĆ, Beograd, "Autoportret" Pohvala

TENA PAVLETIĆ, Zagreb, Hrvatska, "Xena" Pohvala

način i uz pomoć pročišćene estetike govori o među-generacijskim vezama koje su u našem društvu i dalje veoma snažne i bitne.

Drugonagrađena fotografija Slavka Radmana iz Samobora (Hrvatska) nastala je na posljednjem kursu (tema Akt) Foto-kluba "Zagreb" (Fotonaut), čiji je program završio. Odlikuje je suptilna tekstura i neobičan ugao gledanja, zbog čega deluje poput skulpture.

Trećenagrađeni portret Tijane Jovanović iz Kragujevca, aktivnog člana Foto-kluba "Apolo", zasnovan je na krupnom kadru, smelom isečku lica, difuznom svetlu koje je istaklo teksturu i neobičnom liku žene s prodornim očima koje deluju hipnotički. Tijana već ima i realizovanu samostalnu izložbu u Kragujevcu.

ŽIRI
Milan Živković (glavni i odgovorni urednik časopisa Refoto); Aleksandar Kelić (dokumentarni fotograf, predavač na beogradskoj Politehnici i Fakultetu za medije i komunikacije u Beogradu); Ivana Tomanović (saradnik časopisa Refoto i docent na Akademiji umetnosti u Novom Sadu); Petar Kosanović (menadžer u prodaji firme "Golum") i Vladimir Tatarević (fotograf i docent na Fakultetu primenjenih umetnosti u Beogradu).

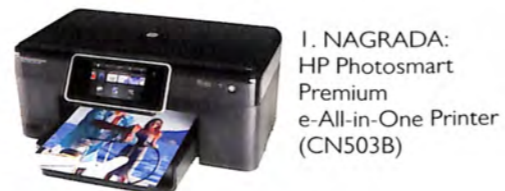
IZLOŽBA "MONOHROMATSKI SVET"

Izbor stotinjak najboljih fotografija, kao i tri najbolje, biće predstavljene na izložbi u Galeriji "Artget" Kulturnog Centra Beograda, od 12. do 25. januara 2012. godine.

Nagrade je obezbedila firma "Golum", a foto-grafije za konkurs odštampala je firma "HP"

Golum www.golum.rs

2011 Preferred Partner **hp** Imaging and Printing Solution Specialist

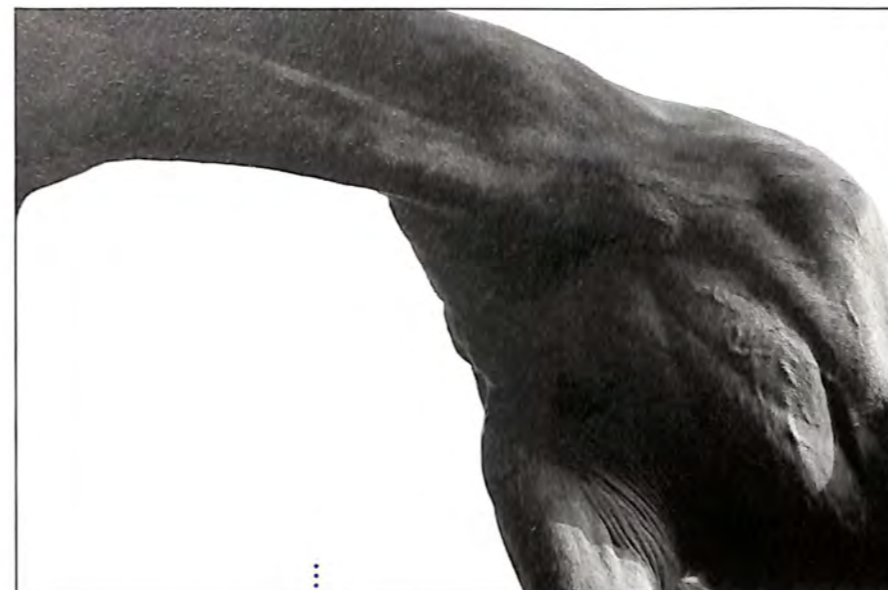
1. NAGRADA:
HP Photosmart
Premium
e-All-in-One Printer
(CN503B)

2. NAGRADA:
HP Photosmart
Plus e-All-in-One
Printer (CN216B)

3. NAGRADA:
HP Photosmart
All-in-One Printer
(CN255B)

MAŠA PAVLOVIĆ, Novi Sad, "Vrat" Pohvala

ČEDOMIR MILOSAVLJEVIĆ, Pančevo, "Dinamizam psa bez lanca" Pohvala

Pohvala PETAR LAZOVIĆ, Novi Sad, "Kvadratura Kruga"

FOTOGRAFIJE PRISTIGLE U POSLEDNJEM KRUGU KONKURSA I DO SAD NEOBJAVLJENE

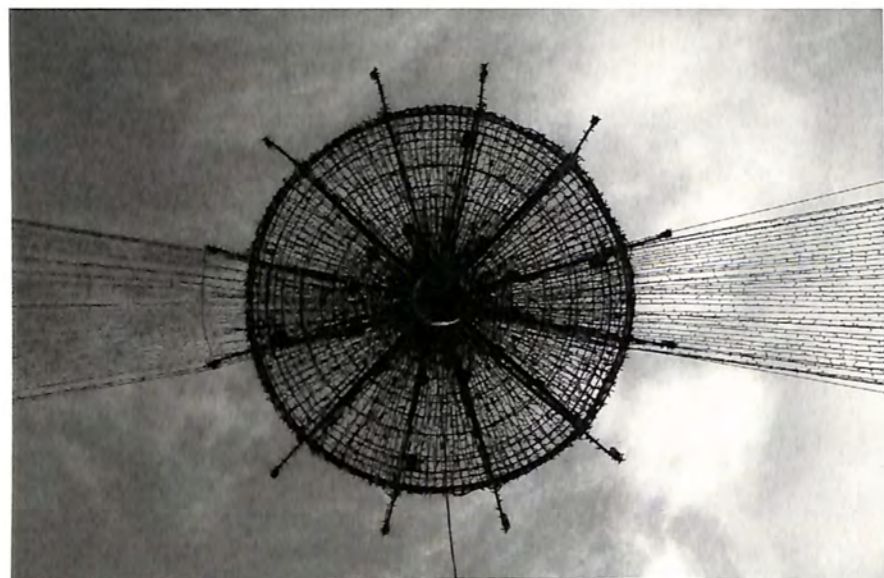
VLADIMIR JABLANOV, Beograd, "Hram"

NADA VOJINOVIĆ, Bar, Crna Gora, "IMG_9377d"

IVANA PEŠIĆ, Skopje, Makedonija, "Koraci"

NIKICA KARAS, Opatija, Hrvatska, "Lucy in the Sky"

HELENA CUCULIĆ, Zagreb, Hrvatska, "Gondolijer"

ILČO TRAJKOVSKI, Skopje, Makedonija, "Torso"

ALMIR ALIBAŠIĆ, Konjic, BiH, "Budućnost"

DARKO RIČKO, Sisak, Hrvatska, "Neukroćeni"

MARKO ŽIVKOVIĆ, Kruševac, "Look to the bright side"

FOTOGRAFIJE PRISTIGLE U POSLEDNJEM KRUGU KONKURSA I DO SAD NEOBJAVLJENE

MARKO NAD, Sombor, "I was a heavy heart to carry"

IVANA TODOROVIĆ, Beograd, "Van okvira...."

ANA KOVAČEVIĆ, Beograd, "Smile: Saturation kills"

BORIS BAJČETIĆ, Beograd, "Trči, Badi, trči!"

VALENTINA BUNIĆ, Veliko Trgovišće, Hrvatska, "Smile"

IVAN ČIRIĆ, Prot, "Pogled"

✦ Milan Živković

KADA SAVLADATE IZRADU DIGITALNOG NEGATIVA, PRED VAMA SE OTVARA OGROMAN KREATIVNI PROSTOR U KOJEM JE MOGUĆE ISPROBATI ČAK I ONE FOTOGRAFSKE PROCESSE KOJI SU NA GRANICI ZABORAVLJENOG

Tokom razvoja fotografije smišljen je veliki broj postupaka za dobijanje fotografske slike. Autori koji su ih koristili menjali su ih i uvodili su nove elemente, tako da se pravi broj ovih procesa ne zna. Mnogi od njih zaboravljeni su, ali veliki broj autora u svetu, ali i kod nas, još radi fotografije nekim od ovih procesa, a pojedine smo već i objavili. Ograničavajući faktor ovakvih metoda prvenstveno ima veze s nabavkom hemikalija, dok je, s druge strane, lakoća dobijanja fotografije digitalnim tehnologijama odvušla autore na tu stranu. Ultrakvalitetni štampači daju identične kopije svaki put, što u slučaju plemenitih postupaka jednostavno nije moguće. Možda je baš to ono što pojedince privlači ovoj vrsti umetnosti.

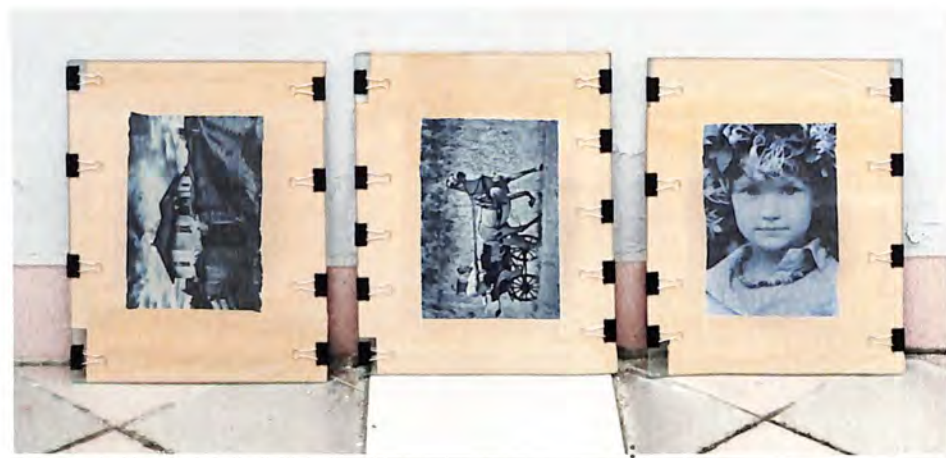
Biljni pigmenti

Osetljivost pigmenta različitog porekla, kojima su bojene stvari napravljene ljudskom rukom, na delovanje sunčeve svetlosti, poznata je od davnina. Henri August Vogel eksperimentisao je, 1886. godine, alkoholnim tinkturama raznih cvetova i otkrio da nakon nekoliko dana tinkture u plavoj boci izblede, a one u crvenoj boci ostanu nepromenjene. Isto se događa i kada se tinkturama premaže papir. Nekoliko decenija kasnije ser Džon Heršel nastavio je ove eksperimente tragajući za načinom izrade kolor-fotografija. Neuspeh tih eksperimenata, ograničena upotreba antotipijskog procesa koja nije imala nikakvu komercijalnu upotrebu i problem s dugotrajnim izlaganjem suncu pozitivne slike na staklenoj ploči, dovele su ovu tehniku do granice zaborava.

Tokom rada digitalnim negativima isprobao sam veliki broj opcija i pokazalo se da veoma dobro mogu

POSTUPCI

Albumen, ambrotipija, antotipija, argentotipija, argirotipija, autochrome, autotipija, braun print-Van Dyke, bromecovanje, bromulje i ulje, kalotipija, karbon i karbro, hrisotipija, kolotipija, kristoleum, cijanotipija, dagerotipija, suva ploča, prenos boje, ferotipija – tintipija, Fressonov karbon proces, guma i bihromat, guma i ulje, heliografije, fluorotipija, hrizotipija, kalitipija i Van Dajk, kolodijumska mokra ploča, litografski printovi, lumen printovi, melainotipija, proces Mordancage, fotogravure, fotosinteza, platinum i paladijumski procesi, slane kopije, srebro-želatinski print, tempera printovi, transfer snimka, tačne emulzije, Vudburi proces, ziatipije...

poslužiti negativi izradeni kolor-laserskim štampačem, posebno kada je u pitanju antotipija, jer su veoma otporni na izlaganje suncu. Kao osnovu isprobao sam providne folije, namenjene grafoskopima i običan paus-papir. Važna napomena jeste da se za antotipiju koriste pozitivni jer sunce prolazi kroz providne delove i izbleđuje podlogu.

Ova fotografska tehnika je jednostavna, nimalo zahtevna niti opasna (nema korišćenja hemikalija) i sve što vam treba jesu dva parčeta stakla i nekoliko štikaljki koje koriste slikari. Idealno je što stakla nisu iste debljine, tj. donje je 6 mm, a gornje 3 mm. Ivce su izbrušene, što omogućava bezbednu manipulaciju. Jedan ovakav par stakala košta 400 dinara, a tuce manjih slikarskih štikaljki košta oko 150 dinara. Dodajte ovome cene digitalnih negativa, tj. pozitivna, papira, čajeva, kupina, alkohola i ostalih izvora pigmenta, i videćete da je ovaj specifično lep fotografski postupak ujedno i veoma jeftin.

Kopirni ramovi na terasi redakcije. Pored svakodnevnog iznošenja i unošenja jednom dnevno, morao sam da ih premeštam u poteri za suncem. I tako najmanje nedelju dana. Izrada antotipija nije posao za nestrpljive, a i oni koji posmatraju šta radite biće sumnjičavi – sve dok ne otvorite kopirne ramove. Nakon toga, kada vide sliku koju je sunce napravilo na papiru, svi su fascinirani. Proces može da se kontroliše i ubrza izradom ili kupovinom UV kopirnih ramova ali, tada se gubi ekološka posebnost procesa zasnovanog na korišćenju prirodnih materijala i energije. Gotove antotipije i dalje su osetljive na svetlo, odnosno UV deo spektra, tako da ih treba čuvati u tamnom mestu, najbolje u zatvorenoj kutiji. Još nisam stigao da isprobam njihovu trajnost ali, za svaki slučaj i zaštite radi, isprskao sam ih specijalnim "Schmincke" UV lakom.

Antotipija

1. Čaj od hibiskusa na hromokartonu, laserski digitalni negativ i ekspozicija od pet sunčanih dana.

2. Pigment zelenog čaja ne blede tako brzo, pa je nakon prvih testova urađena ova fotografija za koju je eksponiranje kroz laserski digitalni negativ trajalo deset dana. Jedna zanimljiva varijacija urađena je sa sokom borovnica koji je nanet preko čaja što je, zbog razlike u izbleđivanju, dalo dvobojnu antotipiju.

3. Fabriano pastel papir, laserski digitalni negativ i četiri dana izbleđivanja.

Čaj od hibiskusa

Ovo je bio moj prvi izbor kada sam po kući krenuo da tragam za biljnim pigmentima. Rukovođen time da su prve antotipije bile alkoholne tinkture, uzeo sam celu kutiju filter kesica, potopio ih u decilitar etil (ne metil) alkohola i ostavio nekoliko sati. Kako bih ubrzao proces, posudu sam stavio u drugu, malo veću i napunjenu vodom, a sve to završilo je na ploči šporeta. Alkohol ima znatno nižu tačku ključanja (78,5°C) tako da pažljivo pratite šta se dešava. Ne morate da se plašite da će se zapaliti jer se samozapaljenje dešava na 362°C, ali vaša tinktura može da iskipi. Nakon nekoliko minuta ključanja, iscedio sam dobijenu tinkturu, ohladio je i sunderastim valjkom naneo na običan hromokarton. Crvena boja čaja nakon sušenja dobija ljubičasti ton i veoma dobro reaguje na delovanje sunca – pet dana direktno izloženo.

Zeleni čaj

Lepi žuto-zeleni tonovi koje daje ova vrsta čaja imaju samo jednu manu: teško blede, pa će vam trebati mnogo strpljenja da sunce uradi svoj deo posla. Čaj je napravljen na klasičan način (bez alkohola) i nanet je sunderom na Fabriano Artistic papir.

Fabrički bojeni papiri

Ako nemate volje da se igrate sa gnječnjem i cednjem kupinovog soka, ekstrakcijom pigmenta iz listova biljaka ili kesica čaja, onda su fabrički obojeni papiri prava stvar za vas. Isprobao sam one namenjene pastelima i veoma dobro su reagovali na svetlo: ravnomerno su izbleđeli, tako da je slika koja se pojavila veoma lepa i jasna.

POZIV ČITAOCIMA

Kako bismo vas ubedili da isprobate stare i zanimljive tehnologije o kojima pišemo, odlučili smo da vam napravimo digitalne pozitivne i negativne, a na vama je da potom isprobate ove postupke i uradite fotografije. Pošaljite nam dve neobrađene digitalne fotografije, tj. dva fajla u maksimalnom mogućem kvalitetu i dobićete odštampane pozitivne i negativne (ili već po želji) sve u zavisnosti od toga da li ćete raditi antotipiju ili "klasičnu" fotografiju ili oba postupka. To praktično znači da na raspolaganju imate četiri lista A4 formata, a autor ovog teksta će ih lično pripremiti, odštampati i poslati. Vaš deo posla biće da ih primenite u praksi i da nam (bez ikakvih obaveza i ako to želite) pošaljete skeniranu ili presnimljenu gotova dela. Od poslanih fotografija izabraćemo dve najzanimljivije, a njihovi autori dobiće na poklon i po jednu kutiju foto-emulzije koju je proizvela "Fotokemika".

PRAKSA NA DELU

AGFA BROVIRA

Ovo je bio moj omiljeni papir za povećavanje fotografija i sve do sada čuvao sam nekoliko parčića. Digitalni negativ odštampan je laserskim štampačem na paus-papiru i postavljen na papir pod prigušenim svetlom, što je rezultiralo žučkastim tonovima u belim partijama slike. Papir je pola sata eksponiran na suncu i nakon fiksiranja dao je fotografiju veoma nežnih tonova.

Lumen print

Jedna od najzanimljivijih tehnika za koju vam treba samo stari crno-beli fotografski papir, fiksir, digitalni negativ i sunce. Kada sam prvi put napravio ovakve fotografije, komentar većine kolega bio je da to nije moguće, da nečim treba delovati na metalno srebro jer sâm fiksir nije dovoljan da izazove sliku. Ipak, zaboravili su na magičnu moć sunčeve svetlosti, čije dugotrajno dejstvo izaziva neverovatne efekte. Ako se prisettite načina rada Ljubinka Kožula, koji fotografije tretira svim raspoloživim hemikalijama i dobija kombinacije spektra boja i crno-belih delova, ovo bi bila pojednostavljena varijanta. Stare foto-papire kojima je odavno istekao rok teško možete iskoristiti za izradu dobrih kopija jer gube na kontrastu, ali su za ovakav rad idealni. Naravno da možete upotrebiti i nove, a tokom rada isprobao sam i delovanje sunca na foto-emulziju, ali mislim da je danas moguće pronaći mnogo zastarelog foto-materijala koji ljudi često poklanjaju.

Postupak rada je jednostavan i zasniva se na dejstvu sunca na foto-papir, preko koga treba postaviti negativ ili iskoristiti staru, dobru tehniku fotograma. Ostavite da se sunča (od pola sata pa do nekoliko dana) i potom je fiksirajte i naravno isperite. Delovi foto-papira izloženi suncu menjaju boju u tamne nijanse plave ili ljubičaste, koje se fiksiranjem pretvaraju u nijanse smeđe i ljubičaste. Različiti papiri daju drugačije rezultate, a najlepší su oni na klasičnom papiru – bez plastične podloge.

Izgled gotove fotografije zavisi i od toga da li ste sendvič negativ a foto-papira napravili na svetlu ili u mraku. Ako to radite na svetlu, fotografije umesto beline imaju žučkaste površine. Gustina negativa, kao

i kontrast, takođe igraju važnu ulogu, tako da ne postoji pravilo kako će gotova fotografija izgledati – sve dok je fiksirate.

Posebnu kategoriju predstavlja lumen print na kolor, crno-belom i grafičkom filmu.

FORTE POLYGRADE

Prve fotograme biljaka uradili su Tomas Vedvud, Ana Atkins i Vilijam Henri Foks Talbot, negde oko 1800. godine, a sličnu tehnologiju danas koriste brojni autori. Rolnu crno-belog RC (resin coated, plastična podloga) papira dobio sam na poklon i nakon nekoliko testova shvatio da je njegovo vreme prošlo.

Na sreću, nisam ga bacio, a lumen fotogram graničice ruže urađen je upravo na tom papiru, širine 15 centimetara. Kako bi graničica idealno prionula između nje i stakla, ubacio sam providnu plastiku s mehurićima čiji se tragovi naziru u uglovima.

Najlepše lumen fotograme listova biljaka videćete na sajtu <http://jerryburchfield.com>.

ILFORD MULTIGRADE

Plastični papir koji je još "u roku" dao je tamniji opšti ton, kojem je doprineo i papirni negativ odštampan "Epsonovim" pigmentnim inkdžet štampačem. Eksponirano je pet minuta na suncu, nakon nekoliko testova koji su pokazali da je za ovakvu vrstu posla neophodan negativ velike gustine. Zanimljive rezultate daju i negativni izrađeni kao klasične fotografije – u fotografskoj radnji, jedino što zbog debljine podloge zahtevaju duže vreme eksponiranja.

Lumen print na filmu

Eksperimenti su oduvek bili osnova razvoja ideja, pa tako možete isprobavati i razraditi i svaku od ovih priča. Kada je u pitanju lumen printa, pored klasičnih crno-belih papira postoji veliki broj fotosenzitivnih materijala kakvi su, na primer, filmovi, bilo da su lajka ili srednjeg formata, kolor ili crno-beli. Pored ovih materijala, nije loše isprobati šta može da se dobije ako delovanju sunca izložite grafičke ili rendgen filmove. Ono što je u ovakvom procesu zanimljivo jeste mogućnost da fiksirane filmove odnesete pravo u fotografsku radnju, gde možete direktno da napravite fotografije u boji. Kada već pominjem fotografske radnje, isprobao sam šta daju kolor-papiri kada se na njih deluje suncem i klasičnim fiksikom. Zanimljivo je to da je slika koju dobijemo crno-bela, za razliku od crno-belog papira na kojem se pojavljuju boje. Ovih dana trebalo bi da na probu dobijem stare "foto-kopir" papire. Prema tome, eksperimentišite, isprobavajte...

Listovi

Sunce ima čudesno dejstvo na biljke koje su osnova života jer procesom fotosinteze stvaraju hranjive materije. Ovaj proces može se iskoristiti za hemijsko izazivanje slike, o kojem će biti reči u nekom od sledećih brojeva. Ali sunce može izazvati vidljivu sliku i bez korišćenja hemikalija. Veliki, sveže ubrani, listovi drveta iz parka, iskorišćeni su kao osnova na koju je postavljen pozitiv odštampan na providnoj foliji. Strana na kojoj je štampano ide prema staklu da se toner ne bi zalepio za vlažnu površinu lista. Kako bi se list lepo "upresovao", ispod njega postavljamo debeli sloj papirnih ubrusa. Ostavimo na suncu pet dana i dobijemo gotovu sliku na kojoj su požutela i izbledela mesta – ona koja su bila providna i tamnozeleno, na koja sunce nije delovalo.

Solarografija

Sunce, crno-beli foto-papir, pinhol fotoaparati i ogromno strpljenje, preduslovi su za dobijanje jedinstvenih snimaka na kojima se ističu tragovi kretanja sunca tokom dana. Trajanje ekspozicije je od nedelju dana, pa do nekoliko meseci, tokom kojih je pinhol fotoaparati pričvršćen na nekom stabilnom mestu. Najzanimljivije je to da se slika stvara direktno na papiru, bez uticaja bilo kakvih hemikalija. U zavisnosti od vrste papira i trajanja ekspozicije pojavljuju se i boje, tako da sunce stvara ovu jedinstvenu vrstu fotografije. Ima autora koji ovu tehniku koriste kako bi realizovali zanimljive projekte kakav je, na primer, imala Tarja Trygg iz Finske, koja želi da na ovaj način snimi celu planetu, a objedinjeni su pod nazivom Svetska mapa solarografija. Ona šalje svoje male pinhol fotoaparate svuda po svetu, s molbom da ih pričvrstite na odgovarajuće mesto i da joj ih vratite nakon isteka vremena. Ako želite da učestvujete u projektu ili da pogledate šta radi, pogledajte sajt: www.solargraphy.com, na kojem ćete videti da autorka pominje i Refoto broj 23, kada su objavljene tri njene solarografije. Što se naših autora tiče, najuspelije su solarografije koje nam je poslao Dario Fužinato (br. 79, u okviru priče o neobičnim tehnikama), a sada imate priliku da vidite još jedan neobičan snimak nastao isključivo delovanjem sunca.

POZIV DA ISPROBATE NEUOBIČAJENE FOTOGRAFSKE POSTUPKE VIDELI STE NA PRETHODNOJ STRANI, A DA BI SVE TO BILO MOGUĆE, POSTARALI SU SE:

Epson

Već dugo godina koristim mogućnosti pigmentnih mastila i izvanrednog kvaliteta štampe koji nude "Epsonovi" štampači. Uz odgovarajući papir moguće je postići duboka i snažna zacrnjenja uz istovremeno neverovatno fine prelaze najnežnijih tonova, što predstavlja osnovu izrade kvalitetnog digitalnog negativa, o čemu je bilo reči u brojevima 82 i 83 našeg časopisa. Ovoga puta, a zahvaljujući kompaniji "Ewe computers", koja je zastupnik "Epsona" u Srbiji, obezbeđen je materijal za izradu papirnih negativa namenjenih onima koji će s njih praviti kopije na klasičnom, crno-belom foto-papiru ili će iskoristiti mogućnosti koje pruža tačna fotografska emulzija koju mogu naneti na bilo koju podlogu.

Lexmark

Ukusi su različiti, ali od trenutka kada sam počeo da koristim "Lexmark" laserske štampače u boji, skoro da nema dana, a da ih ne iskoristim za neki posao. Oni koji se s nama dugo družu do sada su videli nekoliko konkursa i izložbi koje su u potpunosti realizovane na ovim uređajima – od izloženih fotografija, do pratećeg materijala. Otisak koji dobijemo laserskim štampačem u boji karakteriše velika gustina i kontrast, tako da su idealni za izradu negativa (i pozitiva) na papiru ili providnoj foliji. Zahvaljujući prijateljstvu koje traje dobili smo materijal, tako da ćete i vi imati priliku da vidite kako izgleda rad, odnosno kombinovanje starih fotografskih tehnika s najnovijim informatičkim tehnologijama.

Hamer

Iako su u drugom planu, analogne fotografske tehnologije polako postaju sve zanimljivije velikom broju mladih autora koji su se "zasitili" standardnih mogućnosti, ili jednostavno žele da svoju kreativnost podignu na nov nivo. Glavni problem koji većina autora danas navodi jeste nemogućnost nabavke materijala, ali to definitivno nije tako. Preduzeće "Hamer" prodaje foto-materijal dugo godina, tako da im je ova priča bila veoma zanimljiva. Odlučili su da ovom prilikom poklone dva pakovanja od po 250 ml tačne foto-emulzije koju proizvodi "Fotokemika" kako bi autori najzanimljivijih fotografija dobili priliku da s dobijenih digitalnih negativa urade svoje kopije.

Foto emulzija

Podgrevanje možete uraditi i emulzijom unutar fabričkog pakovanja, ali tada bi trebalo da iskoristite kompletnu količinu, koja je dovoljna za oko dvadesetak

Fotografije uradene na Saunders Waterford Rough papiru

Napravite svoje foto-papire

Onog trenutka kada je smišljen sistem negativa i pozitivna i kada je počelo korišćenje emulzija koje su nanošene na staklo i papir, počelo je komercijalno doba fotografije. Ova otkrića pružila su priliku za masovno, brzo i lako snimanje i naknadno umnožavanje većeg broja kopija. Od tada, pa sve do danas, foto-emulzije su osnova fotografije jer su njima oslojani svi fotografski materijali. Većina fotografa nikada nije razmišljala o tome jer su koristili fabrički pripremljene materijale. Ipak, jedan mali deo bavio se tradicionalnim tehnikama i izrađivao je neobične fotografije na najraznovrsnijim materijalima. Većinu tih tehnika iskopirali su proizvođači inkdžet papira, pa sada imamo platna, razne papire i metalne folije na kojima je moguća štampa. Ne zaboravite da su inkdžet papiri takođe oslojani emulzijom koja prihvata pigment i da se u slučaju baritnih papira ovaj sloj razlikuje od onog na papirima namenjenim mokrom postupku, jedino po tome što nema foto-senzitivnog materijala.

Priprema emulzije

Veoma je dobro to što kompanije koje se još bave proizvodnjom foto-materijala u ponudi imaju i foto-emulzije koje bez problema možete kupiti i kod nas. Na papir se nanose veoma jednostavno. Emulziju koja ima konzistenciju hladnog pudinga, kašičicom prebacite iz kutije u porcelansku šolju, nju spustite u drugu posudu s vrućom vodom, podgrevate na oko 50°C, dodate destilovanu vodu i mešanjem prevodite u tačno stanje.

papira formata 30x40 cm. Kako bi dobio masu u kojoj nema grudvica (stvaraju malo problema, ali mogu biti i deo kreacije), isprobao sam ručni mikser, šejker za nes kafu i završio ručnom bušilicom, u čijim čeljustima je stara metlica miksera.

Nanošenje na papir

Nakon toga četkom, valjkom ili bilo kojom drugom metodom masu nanosimo na podlogu.

Najbolji (i najskuplji) jesu papiri namenjeni akvarelu ili štampi grafika kao, na primer, Fabriano Artistic i moji omiljeni Saunders Waterford Rough i HP, težine 300 g. Od površine papira zavisi konačan izgled gotove fotografije – glatki papiri daju fotografije bez teksture, i obrnuto. Kvalitetne papire možete pronaći u prodavnicama slikarskog materijala i obično se prodaju u dve veličine: 100x70 cm i 56x76 cm za ručno radene – to su oni koji imaju nepravilne ivice. Jedan takav tabak košta oko 400 dinara i od njega možete napraviti četiri komada formata 28x38 centimetara. Ovakve papire obično ne sečem skalpelom, nego ih previjem i pocepam kako bi sa svih strana zadržao nepravilne ivice.

Emulziju nanosimo isključivo pod sigurnosnim laboratorijskim svetlom, koje je najbolje dodatno prigušiti, jer će naš posao potrajati duže od pet minuta – koliko otprilike traje eksponiranje i obrada u hemikalijama i na koliko je većina laboratorijskih svetiljki i podešena. Veliki je broj onih koji su emulziju proglasili lošom jer su dobili sive fotografije, a izneverilo ih je, u stvari, laboratorijsko svetlo.

RADNI PROSTOR

Većinu zaljubljenika u fotografiju rad analognim postupcima odbija zbog eventualnog problema s prostorom u kojem bi postavili mračnu komoru. Uobičajeni odgovor jeste kako bi se svakako bavili analognom fotografijom, ali nemaju uslova za takav rad.

Uslovi postoje u svakom, pa i najmanjem stanu, kakav je onaj u kome živim. Parče stranice starog ormara koje postavim na kadu služi kao mesto za tačne s hemikalijama i vodom.

Laboratorijska lampa ide na kuku za peškire, a aparat za povećavanje stoji na mašini za veš. Da bih sve to postavio i rasprio, potrebno mi je oko pet minuta.

Nakon nanošenja prvog sloja, papir treba prosušiti. Kako ja obično oslojavam desetak papira istovremeno, oni koje sam prvo pre-mazao spremni su za drugi sloj, kada završim s poslednjim. Tokom rada neophodno je maksimalno voditi računa o čistoći radnog prostora, a meni se dogodilo to da sam valjkom pokupio komadić slučajno eksponirane emulzije, koji je potom kontaminirao sloj i dao sive fleke – srećom na ivicama papira. Na scenu je tada stupila stara četkica za zube jer je, nakon razvijanja, emulzija veoma mekana i lako se uklanja pažljivim grebanjem, što mi je spasilo nekoliko fotografija.

Minijaturna sušara

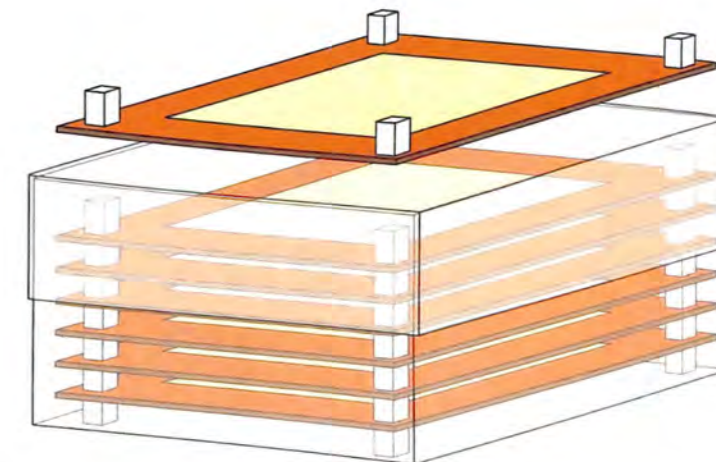
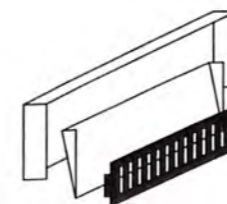
Najveći problem s kojim ćete se susresti jeste sušenje oslojanih papira. Većina saveta na ovu temu svodi se na sušenje svakog lista fenom za kosu. Nakon toga ide ponovno oslojavanje, pa sušenje... Problem je rešen izradom sušare – kutije koja je nepropusna za svetlo i napravljena od najdebljeg kartona (možete iskoristiti i debeli, crni juvidur). Kako se papiri ne bi dodirivali i slepili, od lepenke sam napravio pregrade, koje u uglovima imaju kockice od stiropora koje ih razdvajaju, tako da mogu da se pakuju jedna na drugu. Na dno kutije (ili s donje strane prve pregrade) treba zalepiti još četiri kockice stiropora, kako biste iskoristili i taj prostor. Kako se tokom rada deo emulzije obično nađe i s donje strane papira, od plastike sam napravio tabake na koje postavim papire.

Ventilacija je izvedena pomoću "svetlosne klopke" – otvora kroz koji može da struji vazduh, ali ne prolazi svetlo. Na otvore sam postavio rešetke, tj. poklopce za CD slotove – skinite sa starog kompjuterskog kućišta. Protok vazduha možete ubrzati ubacivanjem malih ventilatora, a kada budem napravio sledeću sušaru, u poklopcu će imati mali, ali snažni, kuhinjski aspirator.

Nakon sušenja, gotove papire prebacite u drugu kutiju ili u crnu kesu ranije potrošenih papira, u kojoj ih možete duže čuvati. Najbolje je odvojiti dan ili dva za oslojavanje i sušenje našeg ličnog foto-materijala, a potom ih koristiti. S kesom punom papira konačno ste spremni za rad u laboratoriji.

Pored papira na koji ćemo nanositi emulziju, za ovaj posao dobro će vam doći kašičica (1) kako biste zgnusnuto emulziju izvadili iz pakovanja. Stara metlica od miksera (2), ubačena u čeljust ručne bušilice, brzo će zagrejanu emulziju dovesti u idealno stanje. Emulziju možete nanositi četkama različite širine i oblika (3), a možete iskoristiti i mali molerski valjak od sundera (4). Gumeni valjak (5) koji služi za istiskivanje vode s ploča sušilice za "glanc" fotografije idealan je za eliminaciju grudvica koje se mogu pojaviti, a četkica za zube (6) odlična je alatka za eventualni retuš. Za pripremanje emulzije iskoristio sam veliku porcelansku šolju u koju potom možete umakati četku ili emulziju sipam u plitak porcelanski tanjir, kako bi u njemu uzimao materijal sunderastim valjkom. Za maksimalno precizno doziranje koje garantuje ujednačeno oslojane papire, količinu nanosene emulzije određujem pomoću male plasične merice od praška za pranje.

Fotografija prototipa sušare koja zauzima malo mesta, a za nekoliko dana u njoj možete osušiti i sto komada oslojanih papira. Na skicama vidite tanku, ali veoma efikasnu "svetlosnu klopku" na otvorima za provetranje i izgled unutrašnjosti sušare. Delovi otvora izrađeni su od debelog kartona, prefarbani u crno i zalepljeni silikonskim lepkom. Pre nekoliko godina na foto-berzi pronašao sam konzervu mat crne boje, namenjene serviserima fotoaparata, koju koristim za ovakve potrebe, ali veoma dobro može da posluži i obična crna tempera u koju umešamo malo nitro laka i peska. Rezultat je veoma jaka, crna mat boja, otporna na vodu. Kao što sam i naveo na početku, na slici vidite prototip, a u međuvremenu sam izradio sušaru od jačih materijala, odnosno tankog panela. Nosaci papira izrađeni su od leksana i otporni su na vlagu. U kutiju su ugrađena dva ventilatora namenjena hlađenju računara, što uz otvore za ventilaciju na dnu kutije povećava protok vazduha, ubrzava sušenje i povećava proizvodne kapacitete male kućne industrije foto-papira.

Papiri

Foto-emulziju možete naneti na sve materijale s dovoljno poroznom površinom: drvo, koža, platno, papir. Ono što je veoma važno proveriti pre početka posla jeste otpornost na dugotrajno kvašenje jer za kompletan mokri proces (razvijanje, prekidač, fiksiranje i ispiranje) treba najmanje pola sata. Neki materijali ovo mogu da izdrže, a neki počinju da se raspadaju u vodi, ili se potpuno iskrive. Najbolje je pre početka rada uzeti parče istih dimenzija, potopiti ga u vodu, ostaviti pola sata i potom osušiti – kako biste videli šta se događa. S druge strane, foto-emulzija nam daje mogućnost da klasičnu crno-belu fotografiju uradimo na papirima koji imaju takve površine, kakve kod klasičnih foto-materijala ne postoje. Do sada sam isprobao dvadesetak najraznovrsnijih papira, a veoma zanimljiv rezultat dobio sam na pergament papiru, od koga se obično prave abadžuri za stone lampe. Jedini problem nakon razvijanja bilo je sušenje koje se mora obaviti između upijajućih papira gde postepeno, kako se emulzija suši i prestaje da bude lepljiva, povećavamo pritisak, kako bi gotova fotografija ostala ravna.

Platno

Pre digitalnog buma, crno-bele fotografije na platnu smatrane su nečim posebnim i obično su na takvom materijalu povećavani portreti. Platno bi se potom zatezalo na blind ramu i uramljivalo – kao klasične slike na platnu. S pojavom inkdžet štampača, izrada fotografija na platnu postala je veoma jednostavna i

Fotografija na inkdžet platnu čija je poledina oslojana foto-emulzijom

Foto-emulzija i Tiziano – Fabiano papir od 160 grama

dostupna, pa je i proizvodnja fotografskog platna skoro potpuno zamrla. Ali, to ne znači da je danas nemoguće napraviti takve fotografije, jer fotoosetljivo platno možemo napraviti jednostavnim nanošenjem emulzije. Isprobao sam nekoliko vrsta, a najbolji efekat postiže se na poledini platna, koje nije namenjeno štampi.

Foto-emulzija i lumen print

Kombinacija različitih tehnika uvek daje zanimljive i drugačije rezultate. Foto-emulzija naneta na papir (ili bilo koju drugu podlogu) izložena je delovanju sunca, uz korišćenje digitalnog negativ. Zanimljiva je pojava najraznovrsnijih boja na gotovoj fotografiji.

Lumen print na papiru koji je oslojan foto-emulzijom

DETALJI

Delovi fotografija dimenzija 2x2 cm pokazuju izražene teksture materijala i nanete emulzije: linije na površini takozvanog linen papira, grubu teksturu platna i poteze četke na Saunders Waterford papiru, na kojem je urađen lumen print u kombinaciji s foto-emulzijom.

Skica kopirnog rama, napravljenog od parčeta stakla debljine 5 mm, dva nosača staklenih vrata za vitrinu, dva metalna ugaonika i panel ploče. Veličinu prilagodite svojim potrebama.

Kopirni ram

Osvetljavanje naših papira uradićemo u mraku laboratorije, pod sigurnosnim svetlom. Za ovaj posao napravio sam kopirni ram kojim jednostavno i efikasno mogu da pritisnem digitalni negativ na papir.

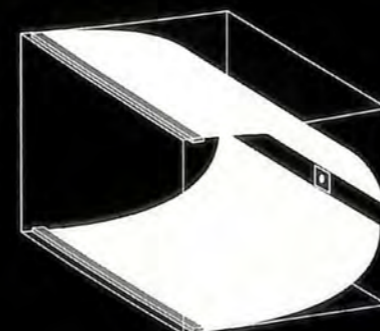
Ukoliko fotografije povećavate klasičnim putem s filma, tada vam kopirni ram nije neophodan, ali može da posluži, kako bi papir zadržali na određenom mestu u ravnom, ispeglanom položaju. Unutar kopirnog rama nalazi se parče penušave plastike koja služi za pakovanje, a možete upotrebiti i parče tvrdog sundera, čija je funkcija da postignete maksimalno čvrst i ravnomeran pritisak na papir. Visinu podešavate tako da papir ostane horizontalan nakon pritiska na staklo kopirnog rama.

Kako bi eksponirao samo tamo gde želim, od tanog crnog papira napravio sam masku, čiji otvor je nešto manji od formata digitalnog negativa. Ako radite istim veličinama papira, masku možete zalepiti i na staklo kopirnog rama, i to s unutrašnje strane, jer debljina stakla može prouzrokovati prolazak svetla do papira. Ovo ponekad može biti i zanimljiv efekat jer se oko fotografije pojavi sivi, mekani halo. Digitalni negativ možete privremeno pričvrstiti slabo lepljivom trakom kakvu, na primer, proizvodi firma "Scotch" ili krep trakom, kakvu koriste moleri. Ukoliko je efektna površina digitalnog negativa manja od maske bele iverice, lako retuširajte crnim marker flomasterom, a ta tehnika ujedno može uštedeti dosta tonera i korišćenje takozvanog "borderless" printa.

Da se ne baci...

Kao što ste već videli, naučio sam da koristim razne stvarčice kako bih od njih napravio neku novu – namenjenu fotografiji. Veliko spremanje mog radnog prostora zapretilo je prvom potrošenom pakovanju emulzije. Ali, kako je kutija veoma dobro urađena, bacio sam mnogo drugih, nepotrebnih stvari – a od nje napravio pinhol fotoaparata. Rupica u bakarnoj foliji imam na desetine, pa je preostalo samo da na sredini jedne od stranica kutije napravim otvor na koji ću je zalepiti. Od kartona, debljine približne onoj koju ima foto-papir, isekao sam parče, tako da odgovara prostoru između stranica. Potom sam od ostataka debelog kartona (koji je bio osnova izrade mini-sušare za oslojane papire) isekao dve trake i zalepio ih tako da iza njih ima toliko prostora da mogu da ubacim ono prvo, tanko parče kartona. Na taj način napravio sam nosače papira. Gornju i donju stranicu ofarbao sam crnom bojom, a da ne bi farbao celu kutiju iznutra, isekao sam dva parčeta crnog kartona i zalepio ih tako da u luku idu od ravni iznad i ispod rupice, do tračica nosača papira (videti skicu). Posao od sat vremena. Pored izrađenog adaptera za film lajka formata koji je, u stvari,

Šematski prikaz pinhol fotoaparata izrađenog od pakovanja foto-emulzije

Preko rupice naopako je zalepljen poklopac crne kasetice od filma (1) s otvorom od 5 mm. Donji deo kasetice (2) isečen je na oko 7 mm i služi kao poklopac koji skidam pre eksponiranja.

Obrada fotografija

Pre nego što počnete finalno kopiranje, morate odrediti ispravnu ekspoziciju, i to putem proba. Jedan način jeste da emulziju nanese na parčice papira koji su preostali nakon formatiranja materijala. Drugi način izgleda čudno ali "radi", a za njega koristim parčice "Ilford Multigrade" papira, jer se ispostavilo da je emulzija tačno dva puta manje osetljiva. U praksi to znači da, ako ekspozicijom od deset sekundi dobijem dobru kopiju na tom papiru, dva pritiska na taster sata za eksponiranje daju dobru fotografiju na ručno napravljenom foto-papiru. Tokom kopiranja obično napravim i jednu fotografiju na "Multigrade" papiru, dimenzija 24x30, a nakon toga radim finalno kopiranje.

Nakon eksponiranja, papir treba razviti, a dobrim hemikalijama, pored standardnih "Fotokemika" razvijanja, pokazali su se i "Ilford PQ Universal" i "Tetenal Eukebrom". Sledi ispiranje u vodi (koju treba menjati nakon nekoliko kopija) i fiksiranje u, recimo, "Ilford Hypam" rapidnom fiksiru.

Fotografije ne treba držati previše u hemikalijama ili vodi, jer emulzija može početi da otpada. Najbolje je nakon tačnog vremena fiksiranja kopije dobro isprati, i to najmanje dvadesetak minuta u tekućoj vodi. Potom ih treba prosušiti (u suprotnom se mogu zalepiti), staviti između listova čistog papira i opteretiti kako bi se potpuno ispravili. ■

Startfest

Fantastično putovanje u prošlost

Ivana Tomanović

SUSRETI AKADEMIJA U NOVOM SADU U OKVIRU STARTFESTA PROTEKLI SU U DUHU 19. VEKA JER SU STUDENTI I NJIHOVI PROFESORI TOKOM TRODNEVNE RADIONICE OŽIVELI MOKRI KOLODIJUMSKI POSTUPAK – PRELEPU FOTOGRAFSKU TEHNIKU IZ 1851. GODINE

BORUT PETERLIN. Tintipija

Razne tipije

Ambrotipije su fotografije na staklu, nastale tehnikom mokrog kolodijumskog postupka. Tintipije su fotografije nastale istim postupkom, ali na metalu. Jedan od učesnika radionice, a ujedno i gost festivala, Borut Peterlin snimio je ovu scenu fotografisanja portreta u studiju na svom fotoaparatu Kodak Brownie Folding s početka prošlog veka, na metalnim pločicama formata 6x10 cm.

Klirit neposredno nakon razvijanja i fiksiranja. Foto: Borut Peterlin

Sveže razvijeno

Portret snimljen na crnom kliritu. Razne greške koje nastaju na konačnoj fotografiji posledica su ostataka prašine, neravnomernog nanošenja kolodijuma i nedovoljno preciznog razvijanja koje je fizičko, a ne hemijsko i u velikoj meri zavisi od umešnosti fotografa.

Šta, ko, gde, kada

Sve se dešavalo od 22. do 24. novembra na Startfestu – međunarodnom studentskom festivalu umetnosti koji organizuje Akademija umetnosti u Novom Sadu. Festival okuplja umetničke akademije iz regiona i svake godine organizuje ga druga katedra. Ovaj, šesti po redu, osmislila je Katedra za fotografiju, organizujući jedinstvenu trodnevnu radionicu, s ciljem da studenti upoznaju tehniku mokrog kolodijuma (Wet Collodion Plate) iz 19. veka.

Na festivalu su učestvovali studenti i profesori iz Beograda (Fakultet primenjene umetnosti) i Osijeka (Umetnička akademija), kao i izuzetno veliki broj studenata s novosadske Akademije umetnosti – ukupno

Tehniku mokrog kolodijumskog procesa možete izučavati u Evropi, Americi, kod raznih majstora ove prelepe tehnike, s tim da vam je za to potrebno od nekoliko stotina do nekoliko hiljada evra, odlično znanje engleskog jezika, kao i strpljenje da dodete na red jer su mnoge radionice unapred rezervisane na dug period. Dvojica strastvenih entuzijasta: Miša Keskenović iz Sombora i Uglješa Dapčević iz Beograda, omogućili su studentima da na tri dana, u prostorijama Akademije umetnosti u Novom Sadu, mokri kolodijum zaživi i, praktično, doživi renesansu na ovom području, stvarajući nove, mlade poklonike ove fotografske tehnike.

NEVENA POPOVIĆ (Akademija umetnosti Novi Sad, 3. godina)

30 polaznika, što ovu radionicu čini najmasovnijom kada je mokri kolodijum u pitanju.

Mokri kolodijum

O mokrom kolodijumskom postupku pisali smo u broju 67 (februar 2010), pa iako postoji dosta literature o tome i mnoštvo veb-stranica posvećenih fotografijama nastalim na ovaj način, jedinstvena prilika da vide uživo nastajanje fotografije i da je sami izrade, bilo je neprocenljivo iskustvo za sve studente.

Radionica je počinjala od ranih jutarnjih sati i završavala se kasno u noć. Prvog dana, nakon uvodnog izlaganja Miše Keskenovića i demonstracije spravljanja kolodijuma, predavači i učesnici prionuli su na rad. U prostorijama Katedre za fotografiju postavljena su dva punkta za fotografisanje: prvi za portret, koji je vodio Uglješa Dapčević, i drugi za mrtvu prirodu, koji je vodio Miša Keskenović. Studenti su za portret fotografisali jedni druge, dok su za mrtvu prirodu sami doneli razne objekte i aranžirali ih na licu mesta. Za snimanje su korišćena dva drvena fotoaparata s mehom, koje su doneli predavači, kao i fantastične objektivne, između ostalih "Dallmeyer" 300 i 457 mm

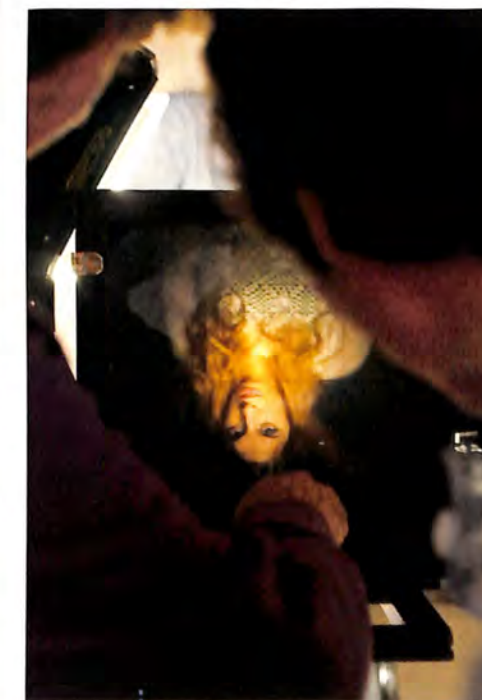

Uglješa Dapčević na uvodnom predavanju o snimanju portreta velikoformatnim fotoaparatom. Foto: Predrag Uzelac

DEŠAVANJA

Model pripremljen za snimanje portreta. Foto: Predrag Uzelac

Izokrenuta slika na mat staklu fotoaparata. Foto: Borut Peterlin

Snimanje portreta

Jedan punkt u studiju Katedre za fotografiju osposobljen je za snimanje portreta. Korišćena je platnena pozadina, mestimično bojena, dva HMI rasvetna tela (jedan od 2 KW, drugi od 1 KW i Kinoflo od 220W). Ovako izuzetno jako svetlo, postavljeno prilično blizu modela, zadavalo im je probleme jer je bilo teško gledati pod njim. Ipak, i dalje je iziskivalo relativno duge ekspozicije od 3 do 15 sekundi, pa su modeli morali biti veoma mirni da bi fotografije bile oštre. Zbog toga je korišćena replika naslona za glavu iz 19. veka koju je napravio Miša Keskenović, ali strpljenje modela ipak je bilo presudno za dobar rezultat.

(iz 1900. godine), "Voightlander" 380 mm iz 1886. godine, a korišćen je i običan meniskus +3,5 dioptrija, kupljen u lokalnoj optičarskoj radnji za 256 dinara.

Format ploča na jednom fotoaparatu bio je 18x24 cm, na drugom 20x25 cm. Da bi postupak bio što brži i lakši, umesto staklenih ploča koje zahtevaju dugačku i preciznu pripremu (čišćenje), korišćene su ploče od klirita, za čiju pripremu je potrebno oko 15-20 minuta (za staklenu 30-45 minuta).

Greške kao kreativni element
Iako je osnovni cilj svakog fotografa koji radi tehnikom mokrog kolodijumskog postupka, bez obzira na podlogu na kojoj radi, da napravi savršenu ploču, greške su česte a naročito kada se s kolodijumom susrećete po prvi put. Poput brazgotina na fotografiji Jovane Reljić na naslovnoj strani koje su nastale tokom razvijanja. Iako slučajne, dale su izuzetno jak efekat portretu i učinile ga zanimljivim i neobičnim s vrlo izraženom emocijom. Sličan efekat greške su imale na većini ostalih portreta – poput ovog desno.

• Vraćanje ostatka kolodijuma u bocu.
• Foto: Jovana Reljić

Nanošenje emulzije

Emulzija se nanosi na ploču u dve faze: na očišćenu ploču nanosi se kolodijum pri svetlosti. Zatim se stavlja u srebro-nitrat da bi se ploča senzibilisala. Nakon tri minuta vadi se iz srebro-nitrata i tada je neophodno raditi pod klasičnim laboratorijskim crvenim svetlom. Ploča se briše sa zadnje strane od viška srebra i tako mokra stavlja se u fotoaparata i eksponira. Tokom ovog postupka neophodno je imati na sebi rukavice, kecelju i zaštitne naočare zbog srebro-nitrata, čija je jedna kap dovoljna da zauvek ostanete slepi.

• MILOŠ STOJANOVIĆ (Akademija umetnosti Novi Sad, 3. godina)

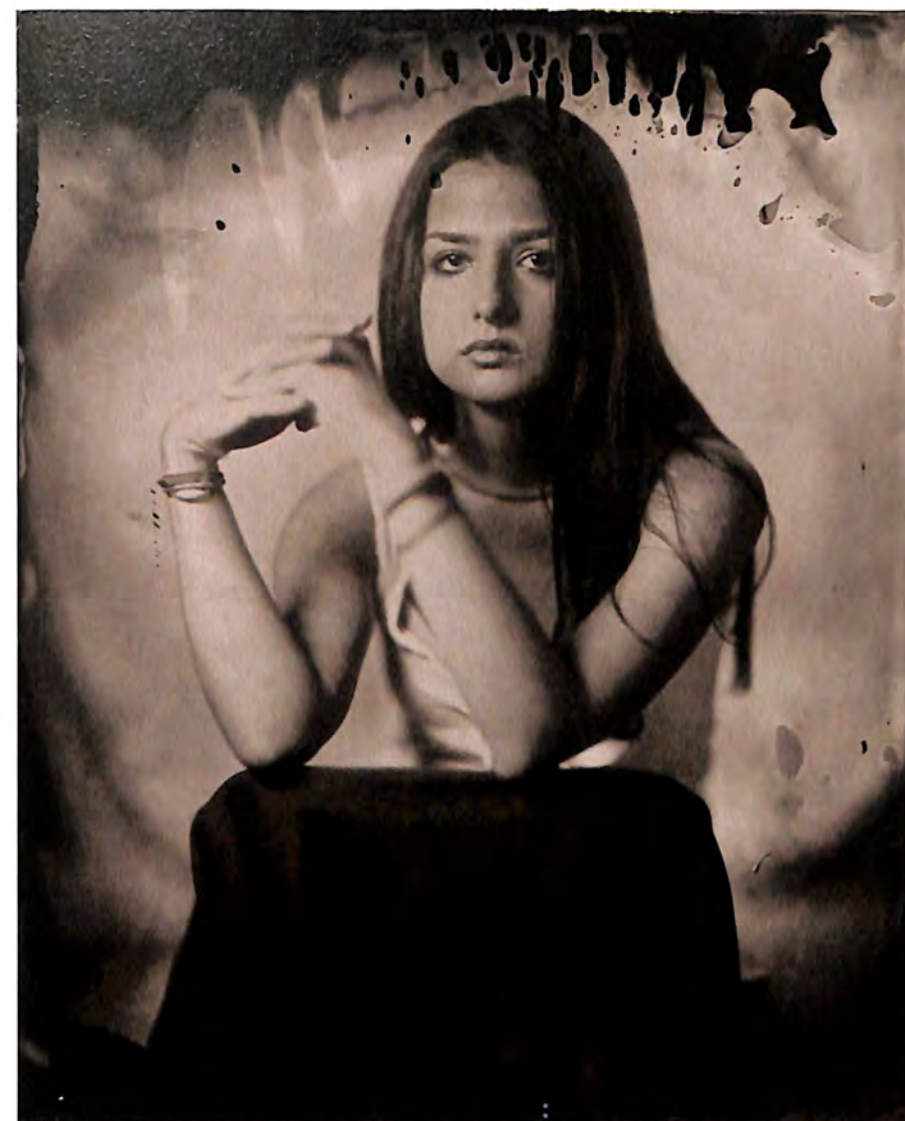

• Uglješa Dapčević i jedan od polaznika radionice tokom pripreme ploče u laboratoriji za fotografisanje.
• Foto: Borut Peterlin

Kako je osetljivost emulzije na pločama izuzetno mala, praktično se ne može ni izmeriti i najviše reaguje na UV zrake, korišćena je izuzetno jaka stalna rasveta koja se koristi na filmu, televiziji i pozorištu: HMI od 1 i 2 KW i Kinoflo od 220 W s temperaturom svetla od 5.500 kelvina. I pored ovakvog intenziteta svetla, za snimanje portreta ekspozicije su bile od 3 do 15 sekundi (pri punom otvoru blende), pa je korišćen držač za glavu, koji je Miša Keskenović napravio po uzoru na držače iz starih studija.

Kreativne greške

Iako je primarni cilj radionice bio da studenti savladaju tehniku izrade kolodijumskih ploča, ni kreativnost nije zapostavljena, pa je tako od šezdesetak snimljenih ploča, veliki broj veoma uspešnih i interesantnih. Tehnika nalivanja kolodijuma, senzibilisanje u srebro-nitratu, kao i razvijanje, veoma je zahtevna i potrebno je veliko iskustvo da bi konačan rezultat bio savršen.

• GORAN TEŠANOVIĆ (Akademija umetnosti Novi Sad, 1. godina)

• Miša Keskenović na demonstraciji spravljanja razvijачa za ambrotipije.
• Foto: Predrag Uzelac

• Nalivanje kolodijuma na ploču uz asistenciju jednog od predavača – Uglješe Dapčevića.
• Foto: Predrag Uzelac

Greške nastale u toku samog procesa bile su sasvim normalna i očekivana stvar, a mnoge od njih stvorile su poseban i neponovljiv efekat, koji je fotografijama davao neobičnu draž i nepredvidivost finalnog rezultata. Za razliku od fotografa iz 19. veka, kojima je primarni cilj bio da eliminišu svaku moguću grešku, danas, u eri digitalne tehnologije gde se sve savršeno, greška je kreativni element koji se ne može u

potpunosti kontrolisati, pa samim tim stvara atmosferu neizvesnosti i iščekivanja nad fotografijom, koja konačan oblik dobija u laboratoriji. Za mlade fotografe, navikle na displej digitalnog fotoaparata i histogram koji nepogrešivo mapira tonove i boje, ovo je bio ulazak u svet eksperimenta i alhemije gde se znanje, umešnost, slučaj i nepredvidive situacije sreću u jednoj tački – do konačnog i neponovljivog dela.

Eskperiment u laboratoriji

Pohvalno je da se tokom radionice nije desio nijedan incident, iako se za mokri kolodijumski postupak koriste toksične materije, neke čak vrlo opasne, a prostoriije Katedre za fotografiju svakako su premale za ovaj broj ljudi. Studenti su tokom rada bili zaštićeni rukavicama, ►

• BJANKA MALETIN (Akademija umetnosti Novi Sad, 1. godina)

Red, rad i disciplina

Zbog velikog broja učesnika radionice i želje da svi vide sve, bilo je neophodno uvesti strogu disciplinu i tačan redosled kada i kako se radi. Nakon uvodnog predavanja o radu u laboratoriji, Miša i Uglješa radili su pojedinačno sa studentima. Velika toksičnost hemikalija koje se koriste za izradu ambrotipija i tintipija odvraća mnoge fotografe od ove divne tehnike, ali uz dobre mere prevencije i opreznost – nema opasnosti. To je dokazala i ova radionica na kojoj nije bilo nijednog incidenta, niti propusta.

NEVENA POPOVIĆ (Akademija umetnosti Novi Sad, 3. godina)

plastičnim naočarima i keceljama, zbog čega su svi izgledali kao naučnici u nekom neobičnom eksperimentu. Skoro svi studenti snimili su dve uspele ploče (portret i mrtva priroda), što je rezultiralo sa šezdesetak gotovih ploča, snimljenih prvi i drugi dan radionice. Budući da se radilo na crnom i prozirnrom kliritu koji je kasnije lakiran u crno sa zadnje strane, nekoliko fotografija na prozirnrom kliritu iskorišćeno je trećeg dana radionice za prezentaciju starih pozitivskih procesa, kao što su cijanotipija i salt print.

Započeta je i priča o digitalnom negativu koji uz pomoć skenera pretvara fotografije, nastale tehnikom iz 19. veka, u digitalni fajl, koji odštampan na foliji ili papiru predstavlja predložak za klasične pozitivne postupke, a može se odštampati i u bilo kojoj savremenoj tehnologiji štampe (laser, inkdžet).

Radionicu je zaokružila izložba pedesetak radova studenata, profesora, predavača

i asistenata, koja je izazvala veliko interesovanje, pre svega drugih katedri na novosadskoj Akademiji umetnosti, a zatim i javnosti. Izložba će se seliti u Sombor početkom sledeće godine, a planirani su i drugi gradovi, pre svega Beograd i Osijek, odakle su i došli gosti festivala.

Gost iz Slovenije

Festival je imao i gosta, slovenačkog fotografa Boruta Peterlina koji je u Novi Sad došao da nauči ovaj plemeniti fotografski postupak i da poslednjeg dana festivala održi predavanje. Borut je dokumentarni i komercijalni fotograf, dugogodišnji urednik fotografije u *Mladini*. Školovao se na FAMU u Pragu, u Fabrici Olivijera Toskanija u Italiji i na London College of Printing. Podstaknut sopstvenim iskustvom, na zabavan i zanimljiv način predstavio je priču o uzbudljivom i neizvesnom putu od studenta do umetnika i poslovnog

Priprema mrtve prirode za fotografisanje. Foto: Borut Peterlin

Kao zatvarač objektivna odlično je poslužio crni kačket. Foto: Predrag Uzelac

Snimanje mrtve prirode

Drugi punkt bio je rezervisan za snimanje mrtve prirode koju su studenti sami aranžirali od elemenata koje su unapred pripremili. I ovde su korišćena tri rasvetna tela (dva HMI od 1 KW i reflektor od 1.000 W). Za radionicu su namerno izabrane dve "klasične" fotografske teme 19. veka kako bi studenti u potpunosti doživeli način rada tog vremena. Za razliku od portreta, mrtva priroda omogućavala je da se snime oštre fotografije čak, i pri ekspozicijama od 20 s i više.

Završna obrada ploča

Eksponirane i razvijene ploče trebalo je na kraju zaštititi lakom, a providne klirite obojiti crnim sprejom sa zadnje strane, kako bi postali pozitivne slike. Neki od providnih klirita nisu bojeni crnim lakom jer su korišćeni trećeg dana radionice kao negativski predložak za izradu cijanotipija i salt printa.

Crni i prozirni kliriti na sušenju posle lakiranja. Foto: Jovana Reljić

Završna obrada ambrotipija zahteva lakiranje koje štiti ploču od fizičkih oštećenja. Foto: Jovana Reljić

SENJA VILD (Fakultet primenjene umetnosti, Beograd, 3. godina)

Čarobno ogledalo

iliti Moj prvi susret s kolodijumom

Vraćajući se s prozaičnog događaja kao što je "šoping u Mađarskoj", svratila sam u Sombor da na kratko posetim mog skorašnjeg drugara Mišu Keskenovića i starog drugara Uglješu Dapčevića koji su se "igrali" starih fotografskih tehnika iz 19. veka u dvorištu Mišine kuće. Obojica su imala onaj pomalo "lud" pogled naučnika opčinjenog svojim istraživanjem, potpuno gluvog i slepog za svet oko sebe. Na rukama su imali hirurške rukavice, na sebi plastične zelene kecelje do zemlje, a Uglješa je nosio i zaštitne providne naočare, kakve nosi moja sestra kad seče luk! Užurbano su se šetkali iz male radionice do dvorišta noseći stakla i stalno nalivajući neke tečnosti po njima, pomno prateći šta se sa staklom dešava. Imala sam utisak da sam upala na snimanje filma o stvaranju Frankeštajna, čije rođenje dva luda naučnika željno iščekuju kao svoju prvu prinovu! Posle kratkog pozdrava i uvoda šta se tu dešava, posadili su me na stolicu ispred "lepo" isflekane pozadine, uperili u mene dva puta po 1.000 vati na razdaljini od 20 cm koja me je fino grejala, ali su zato moje oči veoma patile zbog toga. Rekli su mi da naslonim glavu na zid i da se ne pomeram. U mene je "buljio" ogroman mesingani objektiv naslonjen na stativ, jer su to njegova veličina i masa zahtevali. Stari drveni fotoaparatus "pločaš" obojica su pomerale i nameštale kako bi kadrirali. Mene su ostavili da se grejem na 2.000 vati, veselo časkajući i stalno se i dalje šetajući tamo-vamo. Najzad je kasete s magičnim sadržajem stigla i Miša je preuzeo ulogu fotografa. Rekao mi je da budem mirna narednih sedam sekundi, da pokušam da ne trepčem i da gledam u jednu tačku. Naravno, barem četiri puta sam trepnula, ali mrdnula nisam!

Kada je vratio crni kačket na objektiv, znala sam da je fotografisanje gotovo i da mogu da ustanem i proverim koliko sam pocrnela za ovih nekoliko minuta sunčanja pod dva užarena softboksa. Zajedno s Mišom, ušla sam u malu prostoriju gde je bilo samo crveno svetlo i gledala kako iz staklenih boca, kao kakav alhemičar, sipa čarobni napitak na klirite, upravo izvađen iz kasete fotoaparata. Sipao je malo nečeg, pa malo pranja, pa još nečeg, pa onda fiksiranje, pa opet pranje, pa sušenje fenom (ali onim starim, sporim, drndavim... baš takav je dobar), pa sad neka gusta tečnost, pa opet sušenje

čoveka koji mora da zna kako da plasira svoju umetnost na tržište. Po njegovim rečima, pokušao je da studentima da odgovore na sva pitanja koja su i njega samog mučila pre petnaest godina, dok se školovao.

Prošlost kao kreativno nasleđe

Okupiti tridesetak mladih ljudi na jednom mestu, animirati ih da rade od ujutro do uveče opasnim hemikalijama i tehnikom iz prethodnog veka nije lako, ali je, očigledno, veoma izvodljivo. Potrebna je dobra tema, kvalitetni predavači koji će neobično preneti svoje znanje, ljubav i strast prema onom što se stvara, dobra atmosfera i svest da prošlost nije mrtva već živo nasleđe iz kog crpimo znanje, iskustvo i energiju koja danas, u digitalnoj eri, može dobiti nova značenja i nove oblike, ali biti isto toliko magična i privlačna kao i pre 172 godine, kada je fotografija rođena.

MILOŠ ČUBRILLO (Akademija umetnosti Novi Sad, 1. godina)

i... sigurno sam nešto zaboravila, i eto mene na prozirnrom kliritu koji se, namazan crnim sprejom sa zadnje strane, pretvara u svojevrsno ogledalo s uklesanim mojim likom! Magija, prava pravcata magija desila mi se za nekih 20-30 minuta u neobičnoj igri ova dva zaljubljenika u 19. vek, dok je fotografija još bila čudo i zahtevna veština koju nije mogao da napravi svako, već samo pravi majstori koji su godine i godine posvetili igri i eksperimentu, baš kao i Miloš i Uglješa.

A portret? Pa, procenite sami... Meni je neobičan, nestvaran, nadrealan, to sam ja, ali u nekom amorfnom obliku... zbog preekspozicije ten mi je presvetao, pa delujem mlade, poput deteta koje i dalje, nadam se, čuči u meni i oduševljeno otkriva svu moć i lepotu fotografije. Biti deo tog fantastičnog procesa nešto je poput gledanja crtanog filma dečjim očima u kojima čarobno ogledalo zle mačeha iz Snežane i sedam patuljaka ima strašnu moć da pronikne u nečiju dušu, u nečije srce, baš kao što je i ovo kolodijumsko ogledalo zabeležilo moju dušu i zarobilo mi srce zauvek.

MIŠA KESKENOVIĆ

Ljudsko i fotografsko viđenje stvarnosti

KONSTRUKCIJA FOTOGRAFSKE SLIKE

✦ Vladimir Červenka

"FOTOGRAFSKA PERCEPCIJA STVARNOSTI PODRAZUMEVA: NE OPAŽATI STVARI KAKVE ONE JESU, VEĆ ZAMISLITI NAČIN NA KOJI IH MOŽEMO SNIMITI. TAKAV POGLED PRETPOSTAVLJA, NE SAMO STVARNU PERCEPCIJU OKA, VEĆ DUHA I FANTAZIJE."

(ANDREAS FEININGER)

Negde smo bili, nešto videli, podigli smo fotoaparati i pritisnuli okidač: rezultat "konzerva pogleda" koja se razlikuje od ljudskog viđenja po tome što je "uramljena". Ljudsko viđenje je prostorno i nije uramljeno, vidni ugao mu je 45 stepeni, ali okretanjem glave levo ili desno mozak memoriše videni prostor od 180 stepeni. Zaokretanjem tela videni prostor proširuje se na 360 stepeni, tako da u svesti čoveka svakog trenutka postoji predstava i o prostoru koji trenutno ne vidimo, a koja mu omogućava prostornu orijentaciju čemu, osim čula vida, doprinose i ostala čula. Osim toga, ljudsko viđenje je selektivno – mozak izdvaja i opaža samo ono što ga zanima, a nebitne detalje ignoriše, ali mu periferno viđenje omogućava da ima predstavu i o celini. Uramljivanjem prostora u tražilu, prostorna stvarnost svodi se na dvodimenzionalnu površinu u kojoj su uspostavljeni uzajamni međusobni odnosi između predmeta koji su se našli u vidnom polju objektiv, a takođe i određeni odnos između predmeta i rama slike koji u stvarnosti ne postoji. Kod obične "konzerve pogleda" taj odnos je haotičan, što se može videti na slici, pre svega zbog toga što, kako je rekao Arnold Newman, "fotoaparati je ogledalo koje pamti, ali ne ume da misli"! Na gornjoj slici svi detalji imaju skoro isti značaj, gledalac je zbunjen i pokušava da ih protumači na svoj način, a ako ne uspe, odbaciće sliku kao nezanimljivu. Selekciju bitnog rekvizita i eliminaciju nebitnih detalja mora obaviti fotograf prilikom kadriranja, a on mora dobro da razmisli koje konstruktivne i kompozicione postupke će primeniti kako bi omogućio gledaocu da odmah shvati suštinu autorske namere.

Ljudski i fotografski izgled stvarnosti

Većina ljudi navikla je da prihvata fotografsku sliku kao objektivni zapis uspomena – "konzervu viđenog", i ne shvata da bi moglo da dođe do razlike između videne realne stvarnosti i njene fotografske sličnosti. Između "ljudskog viđenja" određenog prostora i "fotografskog viđenja" istog prostora uvek postoji razlika, iako su sistemi pomoću kojih nastaje optička slika identični, jer su zasnovani na istom principu centralne perspektive, dok su razlike između njih uzrokovane načinom u percepciji slike.

Prostor je trodimenzionalan, a ljudsko viđenje je biokularno i stereoskopsko i zato opaža treću dimenziju prostora. Fotografsko viđenje je monokularno, a fotografska slika je dvodimenzionalna – na njoj nedostaje treća dimenzija i zbog toga moramo da stvorimo simboličan utisak prostora na fotografiji pomoću fotografskih postupaka. Tvrdnja da kamera ne

laže uopšte nije tačna jer treća dimenzija na fotografiji ne postoji, već je to samo naznaka iluzije prostora. I opet smo kod "kvake 22": nešto stvarno postoji – dvodimenzionalna fotografija, a nešto nam se čini da postoji – a to je treća dimenzija na njoj.

Ljudsko viđenje je aktivno, oko vidi, a mozak obrađuje i koriguje sada viđeno, pamti prethodno viđeno, i može da nasluti situacije koje slede. Fotografija vidi samo trenutno stanje i "ne pamti" prethodno viđeno, ona je samo "konzerva pogleda". Ljudsko viđenje je subjektivno i selektivno, oko "skenira" prostor, a mozak izdvaja i opaža samo bitne detalje, nebitne ignoriše. Fotografija je objektivna i verno registruje sadržaj vidnog polja objektiv, ne pravi razliku između bitnih i nebitnih detalja, što je glavni uzrok mnogobrojnih razočaranja početnika u fotografiji. Ljudsko pamćenje nije pouzdano i zbog toga sećanja i uspomena na nekad

viđeno polako nestaju, pošto ih ne možemo materijalizovati. Fotografski zapis je materijalan i "pamti" (konzervira) trenutke koji traju večno i objektivno dokumentuje nekada viđeno, a te slike posledično uvek mogu da obнове ljudsko pamćenje. Postoji još mnogo bitnih razlika između ljudskog i fotografskog viđenja, ali njima ćemo se pozabaviti u tekstovima koji slede, kada budemo govorili o pojedinim fotografskim postupcima i njihovoj tehničkoj i likovnoj funkciji. Svaki početnik mora postati svestan razlika između jednog i drugog viđenja, on svet oko sebe posmatra onako kako je navikao koristeći "ljudsko viđenje", a svoj pogled na stvarnost pokušava da sačuva pomoću "fotografskog viđenja" koje se donekle razlikuje od ljudskog. I zato, da bi izbegao nesporazume koji iz ovih razloga mogu da nastanu, početnik mora da neguje u sebi osećaj fotografskog viđenja stvarnosti.

Ljudsko viđenje (oko) ima fiksnu žižnu daljinu i fiksni vidni ugao od oko 45 stepeni. Kada čovek hoće da sagleda celinu, mora da se udalji od predmeta koji posmatra, a ako hoće da sagleda detalje, mora da se približi objektu koji posmatra. Fotograf može da postupa na isti način – udaljavanjem od objekta snimanja uramljuje celinu, približavanjem uramljuje detalje. Ako koristi objektiv normalne žižne daljine, na slikama će imati perspektivni učinak koji je istovetan perspektivnom učinku ljudskog viđenja, a slika će delovati "normalno".

Na ovoj fotografiji autor je primenom postupka promene veličine rama slike eliminisao sve detalje koji smetaju i zbunjuju, i naglasio glavne i potporne likovne elemente slike. Kadriranje je jedan od najbitnijih konstruktivnih i kompozicijskih postupaka pomoću kojih se određuje sadržaj slike. Ovde je primenjen i jedan od prostorotvornih postupaka i to podela slike na prednji, srednji i zadnji plan. Eliminirana je velika betonska površina u prednjem planu s prethodne slike, koja u ljudskom viđenju ima značaj jer pruža informaciju o prostoru u kome se možete nesmetano kretati, ali u fotografskom viđenju predstavlja jednoličnu neizražajnu sivu površinu koja nema nikakvu likovnu funkciju.

Za razliku od ljudskog viđenja, fotograf može da promeni žižnu daljinu objektiv, a samim tim i da menja veličinu rama slike i vidnog ugla i posmatra predmete iz udaljenosti koja se razlikuje od uobičajene udaljenosti iz koje čovek posmatra stvarnost. Na taj način može da postigne perspektivne učinke koji se razlikuju od ljudskog viđenja. Prethodna fotografija snimljena je normalnim objektivom s udaljenosti od oko 2 metra i perspektivni učinak identičan je ljudskom viđenju. Ova fotografija snimljena je teleobjektivom od 200 mm, a udaljenost je bila oko 10 metara i primećuje se razlika u perspektivnom učinku. Za razliku od ljudskog, fotografski pogled pruža mogućnost da menjate perspektivni prikaz stvarnosti na slici.

Između ljudskog i fotografskog viđenja stvarnosti mogući su sledeći odnosi:

– Fotografski izgled poklapa se s ljudskim viđenjem, slika realnog prostora na fotografiji naizgled "odgovara" onome što vidimo u stvarnosti. Ako težimo ka tome da što više približimo oba viđenja, treba da ostvarimo fotografsku sličnost s realnošću koja najviše odgovara ljudskom viđenju, zbog toga na fotografiji moramo da stvorimo iluziju prostora. Centralna perspektiva rešava ovaj problem mehanički, po "logici stvarnosti", ali samo donekle, zbog čega joj moramo pomoći konstruktivnim i kompozicijskim prostorotvornim postupcima.

– Fotografski izgled se delimično ili u potpunosti

ne poklapa s ljudskim viđenjem, slika realnog prostora "ne odgovara" onome što vidimo u stvarnosti. Do toga može da dođe greškom neiskusnog početnika, dok u oblasti kreativnog pristupa fotografiji ovo neslaganje oba viđenja fotograf namerno potencira kako bi ostvario određenu autorsku nameru, odnosno ciljano subjektivno fotografsko viđenje stvarnosti. Kod stvaralačke fotografije, promena realnosti uz pomoć likovnih i tehničkih izražajnih sredstva jeste neophodna kako bi mogla da deluje likovno i emotivno, u protivnom, fotografija postaje samo puki dokument s nultim doprinosom autora. Konzerviranje pogleda i autorski fotografski zapis (autorsko viđenje stvarnosti) jesu dve potpuno različite kategorije!

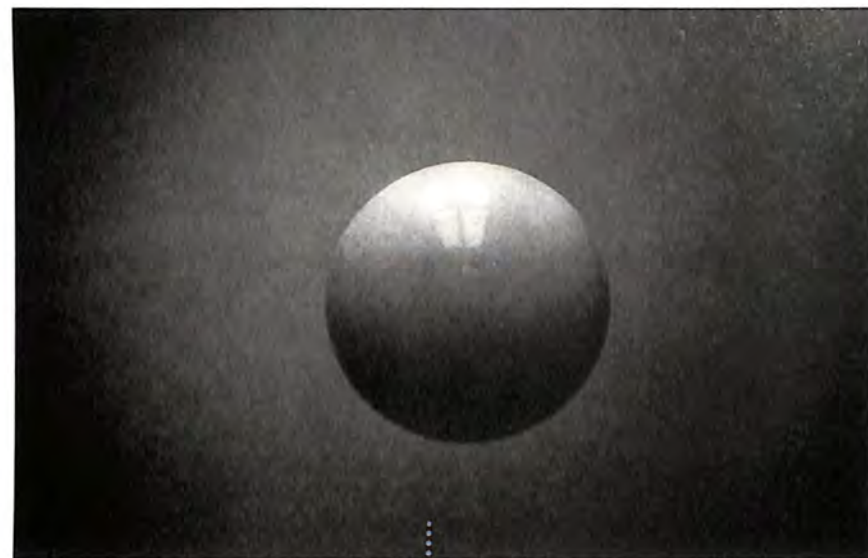
Pristup početnika i iskusnog fotografa

Situacija I – pristup početnika

Nalazimo se u određenom prostoru, vidimo zanimljivu ličnost, situaciju ili skup predmeta, "uramljimo stvarnost" u tražilu i pritisnemo okidač. Sve je kako je bilo u stvarnosti – ličnost, situacija, predmeti i mi. Nismo prišli ličnosti, nismo je zaustavili i nismo je zamolili da nam pozira, nismo pokušali da sagledamo situaciju iz drugog ugla, nismo promenili raspored predmeta – jednostavno "viđeno smo konzervirali". Tipičan zapis uspomena. Gledalac koji ne zna o čemu je reč i ne naslućuje kontekst događanja, vidi na fotografiji to što vidi, ne razaznaje ko je glavna ličnost, ne zna kojoj figuri treba da da prednost, ne shvata događaj, raspored predmeta nije mu interesantan. Sliku vidi kao celinu – pogled u prostor i ne mora da shvati šta je zainteresovalo autora, sadržaj slike može da protumači potpuno drugačije od autorske namere i da uvidi na slici nešto što autor uopšte nije video prilikom realizacije snimka.

Situacija II – autorski pristup

Nalazimo se u istom prostoru. Prvo što možemo da uradimo jeste da pridemo osobi koja nas je zainteresovala i obavestimo je da želimo da ona postane model, to jest, da hoćemo da se s njom ophodimo na poseban način koji će uzrokovati nastanak njene slike. Osoba mora da da svoju saglasnost, ako ne pristane – nema fotografije, ako pristane, mora negde da dođe, da sedne, da drži glavu na određen način, da obuče (ili svuče) odgovarajuću garderobu, da bude našminkana itd. Evidentno je da ta osoba, na taj način, postaje pomoćno sredstvo koje je neophodno za stvaranje njene sopstvene slike. Što se tiče određene situacije, moramo da je propratimo i pokušamo da shvatimo i zabeležimo poentu događanja. Predmete pokušavamo da vidimo i iz drugih rakursa da bismo ih izdvojili iz nemirne okoline ili možemo da promenimo njihov raspored i slično. Posledica ovih aktivnosti trebalo bi da bude ta što će gledalac lako shvati nameru autora i njegovu poruku.

Obavezna eliminacija likovnih elemenata u slučaju kada je fotografija namenjena identifikaciji snimljene osobe.

Fotografija s naglašenom likovnom orijentacijom i emocionalnim akcentom, potpuno odstupanje od ljudskog viđenja i civilne sličnosti postignuto je izrazitim donjim rakursom koji je neuobičajen kod ljudskog gledanja. Centralna postavka glavnog elementa naglašava njegov značaj, a minimalistički pristup – nedostatak drugih detalja na slici pojačava taj utisak, kao i primenjeni princip kontrasta – suprotstavljanje dve geometrijske figure (pravougaoni ram slike i kružni oblik koji opisuju konture glavnog objekta). Igra linija i tonova – informativne komponente potpuno su potisnute.

Uobičajena udaljenost s koje ljudi međusobno komuniciraju ili jedan drugog upoznaju i prepoznaju jeste između jednog i dva metra. S te udaljenosti slika koju daje oko ili normalni objektiv izgleda otprilike ovako. Budući da je ljudsko viđenje selektivno, čovekova pažnja koncentriše se na lice osobe koju posmatra kako bi je prepoznao, ostale detalje koji nisu bitni za identifikaciju osobe, ignoriše. Fotografsko viđenje nije selektivno, identifikacija osobe na ovoj fotografiji otežana je zbog toga što pažnju gledalaca odvlače detalji koji nisu bitni za prepoznavanje osobe. Zbog toga fotograf, da bi postigao osnovnu namenu ove fotografije – informaciju o izgledu osobe koju treba da prepoznao i identifikujemo, mora da sužavanjem rama slike eliminiše likovne elemente koji ometaju identifikaciju. Ako sužavanje obavi približavajući se normalnim objektivom, dobiće perspektivni prikaz, odnosno deformacije lica, koji se bitno razlikuje od ljudskog viđenja. Zato mora da lažira i snimi fotografiju s odstojanja od 1,5 do 2 metara, a da za sužavanje vidnog ugla koristi teleobjektiv, kako bi postigao perspektivni učinak koji odgovara ljudskom viđenju.

Informativna i emotivna fotografija - objektivno i subjektivno viđenje

Na prvi pogled, fotografija ne može da se razlikuje od samog modela, a u stvarnosti svaka fotografija se razlikuje od svog predloška – uzorka, pre svega zbog osobina sistema u kojem je stvorena. Imamo model, vidimo njegov "ljudski" izgled, ali moramo da zamislimo i "fotografski" izgled i da obavimo određene pripreme, kako bi on poprimio taj "fotografski" izgled. Moramo, takođe, odlučiti u kolikoj meri fotografski izgled mora da bude istovetan s ljudskim izgledom.

U informativnoj fotografiji težimo da postignemo što veću sličnost između oba izgleda – stvarnu sličnost nećemo moći nikada da postignemo jer je uvek u pitanju praktična sličnost koju određuju granice mogućnosti optičkog sistema zapisa. Sličnost mora biti takva da, na primer, osobu prema fotografiji možemo da identifikujemo – legitimisemo (fotografija za ličnu kartu i sl.).

U emotivnoj oblasti – kreativnoj fotografiji, naglašavamo likovne i emotivne elemente modela i uz doprinos elemenata konstrukcije i kompozicije trudimo se da postignemo određen emocionalni učinak. U

tom nastojanju možemo ići čak do svesnog odstupanja od "ljudskog viđenja", do igre linija i tonova iz kojih se da naslutiti da je na slici čovek, a ne nešto drugo, ali upotrebljeni model ne prepoznajemo, a nije ni potrebno.

Postoje, dakle, tri mogućnosti:

- 1. informativna fotografija** – sličnost s "ljudskim viđenjem" bez emocionalnog akcenta, preklapanje ljudskog i fotografskog izgleda;
- 2. informativno-emotivna fotografija** – i dalje u saglasnosti s ljudskim viđenjem, civilna sličnost je zadržana, ali je naglasak stavljen na likovnoj orijentaciji i na emocionalnom akcentu;
- 3. emotivna fotografija** – civilna sličnost je potisnuta – manje ili potpuno odstupanje od "ljudskog viđenja", naglašena je likovna orijentacija, jak naglasak na emocionalni akcent, igra linija i tonova, sâm model nije prepoznatljiv.

Autor ima mogućnost da realizuje, kako "vernu" sliku, tako i likovno uslovljenu konstrukciju linija i tonova, koja je nezavisna od ljudskog izgleda modela. U oba slučaja model je pred objektivom osnovno pomoćno sredstvo kome se dodaje ostalo: svetlo, pozadina, šminka, kostim itd. ■

Predmeti u prostoru koji čovek opaža poredani su po logici (prirodne ili ljudske) stvarnosti, pomeramo ih samo iz praktičnih razloga i ne moramo da manipulišemo njima iz likovnih ili emotivnih razloga. U trenutku kada uramimo stvarnost, primorani smo da uskladimo uzajamni raspored rekvizita u odnosu na ram slike iz likovnih i emotivnih razloga, kako bismo izazvali odgovarajući estetski učinak kod gledaoca. Na ovoj fotografiji glavni likovni element – figura modela postavljen je centralno kako bi se istakao njen značaj, učinak je pojačan potpornim likovnim elementima – kosim linijama koje se iz uglova rama slike skupljaju u centru površine slike i vode pogled ka glavnoj figuri, istovremeno naglašavajući prostornost. Korišćenjem širokouganog objektivna postignuta je blaga deformacija crta lica i naglašena razlika između ljudskog i fotografskog viđenja. Civilna sličnost je zadržana, a naglasak je stavljen na likovni i emocionalni akcent.

POVEŽITE SE SA NAŠTOM

MANFROTTO FOTO I VIDEO GLAVE SERIJE 050 MH055M8-Q5

Inovativna Manfrotto hibridna foto i video glava predstavlja idealno rešenje za sve korisnike HD DSLR fotoaparata nove generacije koji pored fotografskih imaju i napredne video funkcije. Jedan proizvod objedinjuje sve vrednosti izvanredne foto i kompletno opremljene video glave.

Foto i video snimanje sa glavom koju, zahvaljujući posebnim konstrukcionim rešenjima i materijalu, odlikuje lakoća, jednostavnost i izuzetna stabilnost.

Jedna glava za profesionalno fotografisanje i video snimanje.

Posebno dizajnirana poluga omogućava lak prelazak iz foto u video režim rada.

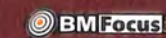

Ekskluzivni uvoznik i distributer: REFOT B, Pčinjska 15a, www.refot.com

Prodajna mesta: BM Focus, Jurija Gagarina 149, lok 40, www.bmfoto.rs

OnOff, Vuka Karadžića 7a, www.onoff.rs

ZoomFoto, Krušedolska 3, www.zoomfoto.rs

Manfrotto
Imagine More

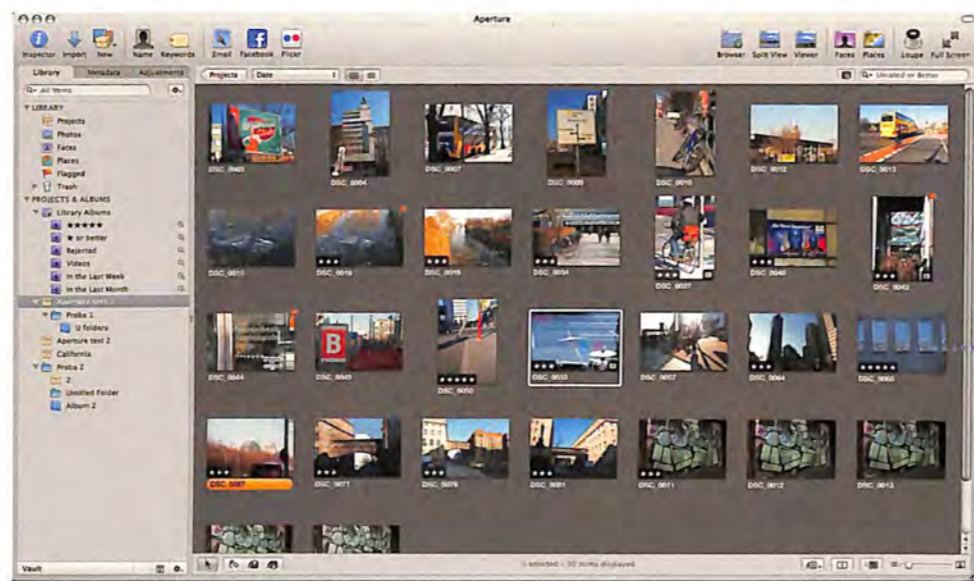

Za kompletnu specifikaciju svih Manfrotto proizvoda, posetite www.manfrotto.com

Svetla soba protiv blende

Zoran Imširagić

DVA GIGANTA INFORMATIČKOG SVETA, "ADOBE" I "APPLE", PROIZVODE PROGRAME ZA RAD VELIKIM BROJEM FOTOGRAFIJA, NAMENJENE SVIM KATEGORIJAMA KORISNIKA. KOJI JE BOLJI?

Aperture – Radno okruženje

Slikovito ili klasično?

Ova dva programa izgledaju prilično drugačije, mada se "ispod haube" i ne razlikuju toliko. Aperture izgledom ikonica i vrlo jasnim komandama deluje više "user friendly". Lightroom, s druge strane, nema šarene sličice, ali sve što korisniku treba logično je i jasno složeno. Čini se da se "Adobe" više fokusirao na profesionalne korisnike kojima više prija nešto klasičniji izgled, dok se "Apple", u svom stilu, više trudi da korisniku pruži lagani pristup, od prvog kontakta s programom.

Paneli, meniji...

Lightroom ima fiksirane pozicije svojih panela na sve četiri strane ekrana, koji se mogu sakriti i otkriti klikom na strelice na ivicama,

dok Aperture ima Inspektor panel, koji se sastoji iz tri dela – Library, Metadata i Adjustments. Lightroom svoje mogućnosti pruža kroz pet celina – Library, Develop, Slideshow, Print i Web.

Organizacija dokumenata

Lightroom slike smešta u "kataloge", unutar kojih je moguće praviti kolekcije (obične i "pametne"). Aperture nudi više jer ima "Biblioteku" (Library) unutar kojih snimke smešta u Projekte, Albume i Foldere, pa veliki broj fotografija može odlično i logično organizovati unutar istog okruženja. Lightroom, s druge strane, svaki katalog drži odvojeno i prelazak iz jednog u drugi traži kompletno učitavanje programa iz početka (!?). Generalno gledano, "Apple" ima bolja rešenja organizacije fotografija nego "Adobe", ali je potrebno određeno vreme da se razume šta čemu služi i kako to najbolje iskoristiti.

BEZ JABUKE NA PROZORU

Aperture, kao proizvod kompanije "Apple" radi, naravno, na računaru koji nose jabuku na sebi, ali nažalost, ne postoji verzija za Windows. "Adobe" je, s druge strane, odavno shvatio da više korisnika gleda u računarski svet kroz "prozore" i svoje programe pravi tako da jednako dobro rade na obe platforme. Isti je slučaj i s Lightroomom koji izgleda i radi isto s oba operativna sistema. Štaviše, katalozi pravljeni u programu Lightroom mogu se razmenjivati, bez obzira na kojoj platformi su kreirani. Ovakva situacija svakako pogoduje "Adobeu" jer njihov program ima mnogo više korisnika.

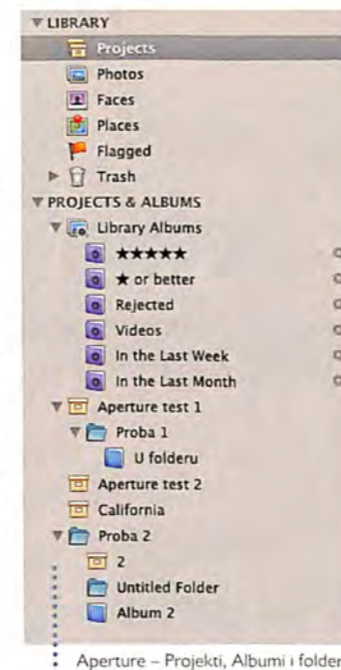
Lightroom – Radno okruženje

Projekat ili Katalog?

Projekat (Aperture) i Katalog (Lightroom) služe istoj svrsi – smeštanju fotografija prema nekom kriterijumu. Kada želite da određene snimke smestite u posebnu grupu, Lightroom će ponuditi Kolekcije, a Aperture Albume, koji u oba slučaja mogu biti obični i "pametni". "Pametne" kolekcije i albumi automatski grupišu fotografije iz Projekta prema unapred definisanom kriterijumu (metadata podaci, broj zve-

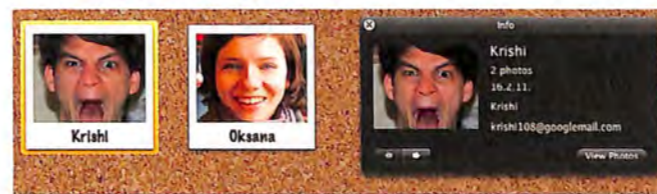
Lightroom – Katalog i kolekcije

zdica, zastavice...). Aperture nema "brzu kolekciju", koja se pokazala vrlo korisnom u Lightroomu za privremeno odvajanje željenih snimaka. Ono što Lightroom nema, a Aperture nudi, jesu folderi koji služe da se u njih smeste Projekti i Albumi, što je još jedan dodatni način organizacije dokumenata.

Lica, Mesta...

Aperture 3 je dobio neke mogućnosti koje krase iPhoto '11, kao što su Faces i Places. "Faces" (lica) je sistem koji omogućava da upišete ime osobe koja je na slici, s dobrom šansom da algoritam za prepoznavanje lica uoči tu osobu i na drugim snimcima. Srećom, sistem ne obeležava snimke odmah, već ponudi svoj predlog, a na korisniku je da to potvrdi ili odbaci, pošto pomenuti algoritam ume i da pogreši. Kako je ovaj sistem preuzet iz iPhotoa, koji je

generalno namenjen opštoj populaciji, izgleda malo "opuštenije". Drugi sistem preuzet iz iPhotoa zove se "Places" (mesta) i omogućava da na mapu koju pruža Aperture unesete lokacije snimanja i da ih potom dodelite snimcima. Ako je vaš fotoaparatski/mobilni telefon bio opremljen GPS lokatorom, taj podatak može se automatski ubaciti na mapu.

Zastavice, zvezdice...

Za brže pronalaženje određenih snimaka, oba programa imaju mogućnost obeležavanja zastavicama, zvezdicama i bojama. Lightroom ima bele zastavice za izabrane fotografije i crne za odbačene, dok Aperture za isti posao koristi narandžaste (ili jednostavno zastavice) i ocenjuje "Rejected" za odbačene. Štaviše, Aperture ove odbačene izbacuje iz pregleda i smešta u folder Rejected. I jedan i drugi program koriste sistem ocenjivanja zvezdicama, toliko kompatibilan da Aperture prepoznaje ocene napravljene u Lightroomu.

PODACI O PODACIMA

Metadata podaci izuzetno su važni za identifikovanje i organizaciju snimaka. Generalno, mogu se podeliti u tri grupe: EXIF podatke, koje fotoaparatski ubacuje pri snimanju; IPTC podatke, koji predstavljaju međunarodni standard informacija koje fotograf može da dodeli snimku; i podatke koje svaki program omogućava (zvezdice, boje i sl.).

Organizacija unosa tih podataka razlikuje se u ovim programima, pa je Aperture napravio odvojene panele za neke pojedinačne unose (naziv ili potpis fotografije), dok Lightroom to drži u grupisanijoj formi. I PhotoShop može da unosi ovakve podatke kroz "File Info", ali je taj unos zaseban za svaku fotografiju, dok Aperture i Lightroom omogućavaju unos za neograničen broj snimaka odjednom. Poredeći kako ova dva programa rade ovaj posao, zaključio sam da Aperture ima zanimljiv, ali prilično komplikovan način unosa metadata podataka za veći broj slika. Naime, moguće je to uraditi kroz tzv. "Lift&Stamp" mehanizam, gde se metadata podaci "podignu" s izabrane slike i onda "pečatiranjem" oni prenesu na ostale, ili se to može uraditi kroz određene "presete" koji se moraju unapred kreirati. Lightroom, s druge strane, omogućava grupni unos za sve selektovane fotografije, što je prirodan i jednostavan način, mada, i pored ovoga, ima sistem kopiranja podataka komandom "Copy Metadata". Oba programa omogućavaju dodeljivanje unapred pripremljenih setova metadata podataka pri samom uvozu snimaka s kartice.

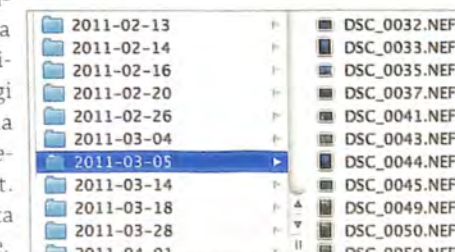
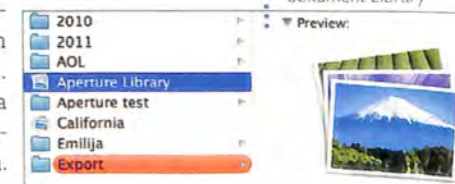
Lightroom – Metadata opcije

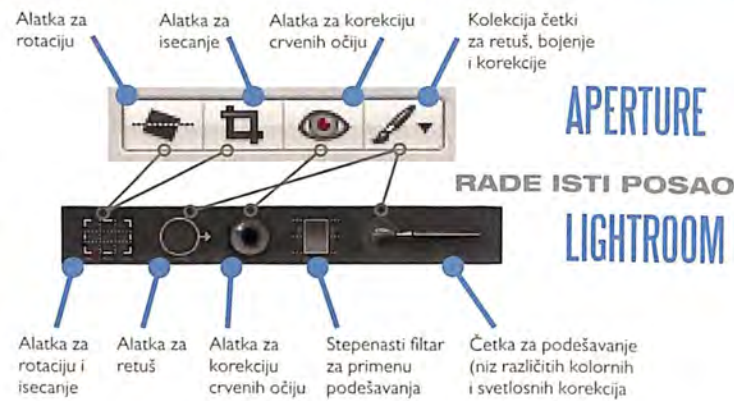
Aperture – Metadata opcije

Gde su mi originali?

Kada prebacite snimke s kartice fotoaparata, njih program smesti negde na hard-disk. Lightroom to radi u folderima na lokaciji koju mu zadate, najčešće raspoređene po datumu. Aperture ima prilično drugačiji pristup, jer originale smešta u svoj "library" fajl, pa snimcima nije moguće prići iz nekog file managera. Aperture brže prikazuje sadržaj svojih Projekata, što bi mogla biti direktna posledica smeštanja u specijalizovani dokument. Ovakav koncept prilično je nezgodan kada želite da premetite deo originalnih fotografija na drugi medij i oslobodite mesto na disku, jer morate da premetite ceo Library dokument. Kod Lightroomovog koncepta to možete lagano da uradite.

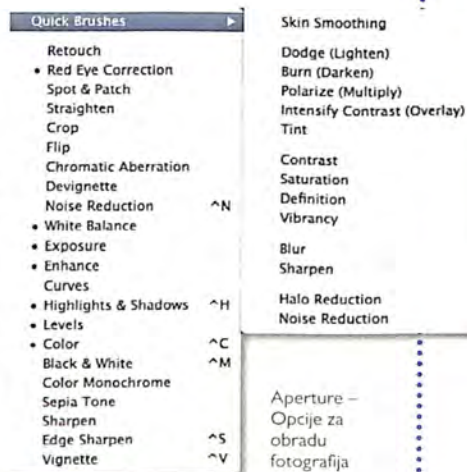

Oba programa opremljena su odličnim alatima za obradu snimljenog materijala. Lightroom 3 za to koristi provereni Camera Raw 6 "motor", upakovan u "skoljku" okruženja ovog "Adobeovog" programa. Aperture nudi puno sličnih kontrola pod malo drugačijim imenom, i nekih koje rade isti posao na malo drugačiji način. Na primer, alatka za isecanje (crop tool) u Lightroomu ima i opciju za rotiranje, dok Aperture ima dve odvojene alatke za to. Ili, Retouch alatka u Apertureu, radi isti posao kao Spot Remove alatka u Lightroomu, ali svaka to radi kroz neke svoje specifične opcije. Čitava baterija četki u Apertureu omogućava slične obrade kao Adjustment Brush alatka Lightrooma. Svaki program ima neke, samo sebi svojstvene, opcije i alate, pa Lightroom dolazi sa Stepennastim filtrom (Graduated Filter), koji radi na istom principu kao i Četka za podešavanje, samo kroz "gradient", dok Aperture ima neke opcije svojstvene Photoshopu, kao što su Highligh/Shadows, Dodge/Burn alatke i vrlo zanimljivu Skin Smoothing alatku, koja služi za popravljavanje kože, što je neka vrsta Surface Blur alata u obliku četke.

Na više slika odjednom

Oba programa omogućavaju prenos podešavanja sa jedne slike na više njih – Aperture kroz pomenuti "Lift&Stamp" mehanizam, a Lightroom korišćenjem komande "Copy Settings" (prečica Shif+Ctrl(Cmd)+C) koja učitava podešavanja sa izabrane fotografije i prenosi se na sve izabrane komandom "Paste Settings" (Shif+Ctrl(Cmd)+V).

Export

Sve što se obradi u oba programa uglavnom nema svrhu da ostane unutar njih, već da se sredene fotografije proslede kroz neki medij – štampani ili digitalni. Shodno tome, oba programa imaju opcije za izvoz (Export). Aperture nudi eksporte za različite stvari, a onaj koji vama treba zove se "Export Versions" (Cmd+Shifh+E). Fotografije se mogu izvesti u JPG, PNG, TIFF i PSD formatu, uz različite RGB kolorne profile. Kod Lightrooma eksport radi samo izvoz slika. Formati izvoza su JPG, TIFF, PSD, DNG i Original. Original znači da se fotografija može izvesti u izvornom RAW formatu (NEF, CR2...), dok su dodatne informacije smeštene u fajl istog imena, s ekstenzijom XMP. Oba programa imaju opciju izvoza u različitim rezolucijama, s tim da Aperture sve to radi kroz preset, pa čak i za jednu sliku specifičnih parametara mora da se pravi nov preset. Lightroom nudi pravljenje preset, ali oni nisu obavezni, što mi se čini kao manje ograničavajuće i lakše za rad. Iako drugačije organizovani, paneli za izvoz imaju skoro identične opcije kada je u pitanju imenovanje izvezenih dokumenata i smeštanje u izabrane foldere. Lightroom ima opciju koja omogućava naknadno izoštravanje izvezenih slika, što je prilično zgodno kod eksporta za veb, gde se gubi oštrina zbog drastičnog smanjivanja rezolucije.

Print, web, FB...

Pored eksporta fotografija u digitalnom obliku za dalju obradu i upotrebu, često je potrebno odštampati željene snimke, od njih napraviti veb-galeriju ili ih staviti na neku od društvenih mreža (Facebook, Flickr...). I Aperture i Lightroom nude puno opcija za ovakav rad. Lightroom ima posebne odeljke za Print i Web, u okviru kojih, kroz mnogo opcija, nudi puno mogućnosti za štampanje slika, pravljenje fotobukova i veb-galerija. Aperture ima ne tako vidljivu opciju za štampu, jednostavnog imena "Print Images" iz menija File, koja nudi nekoliko preset, i veliki broj kontrola za pozicioniranje i raspoređivanje slika na tabaku. O Lightroomovim

opcijama pisao sam u broju 86, pa ću samo reći da ovaj program nudi veliki broj šablona (Template) koji se mogu dodatno doterivati i prilagođavati specifičnoj nameni i kao takvi sačuvati za kasniju primenu. Kada je u pitanju pravljenje veb-galerija, Lightroom nudi izuzetan izbor šablona (pogledajte Refoto 87), dok Aperture nudi samo mogućnost publikovanja slika preko Apple MobilMe servisa. Oba programa mogu direktno da izvoze slike za popularne društvene mreže kao što su Facebook i Flickr. Potrebno je da se samo jednom unesu potrebni kodovi za "logovanje" na te mreže i programi se dalje sami staraju o postavljanju slika na popularne mreže.

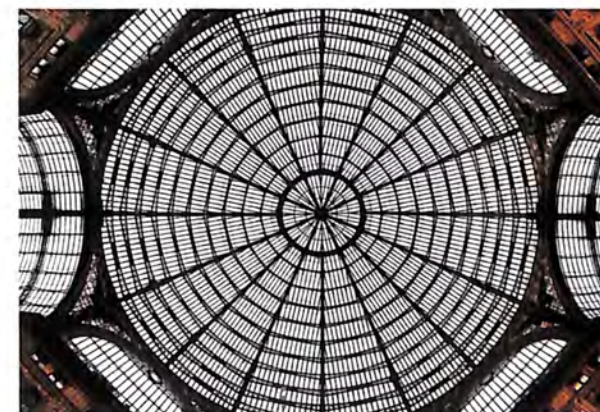
RAZLIČITOSTI I SLIČNOSTI

Programi koje prave "Apple" i "Adobe", jednostavno, moraju biti dobri i kvalitetni, što je slučaj i sa Apertureom i Lightroomom. Iako je "Apple" prvi počeo, "Adobe" ga je, u svom stilu, stigao i u nekim delovima prestigao. Programi nude puno istog na dva različita načina – Aperture je neposredan i ležeran, dok je Lightroom elegantan i jasno definisan. Organizacija fotografija kroz Biblioteke, Projekte, Albume i Foldere u Apertureu pruža mnogo više od ograničenog koncepta Katalog i Kolekcija, koji nudi Lightroom. Više mi se dopada način koji je "Adobe" upotrebio, kada je u pitanju organizacija metadata podataka, jer je "Apple" neke stvari nepotrebno usitnio, a neke propustio. Nemogućnost pristupa originalnim snimcima u neizmenjenom obliku kod Aperturea smatram priličnom manom. Obrada fotografija je na sličnom nivou, uz specifičnost svakog programa. U principu, ako korisnik zna šta želi da uradi, u oba programa će to i uspeti. Opcija za štampu je odlično rešena u oba programa, dok je pravljenje veb-galerija mnogo moćnije urađeno u Lightroomu. Nepostojanje verzije za Windows, na širem planu donosi prednost Lightroomu. Na kraju, koji god program da se koristi, rad velikim brojem fotografija biće kvalitetan i uspešan. ■

Zimski Fotofiniš

KRUG, "Lov II"

CUJES LI BUKU, tema "Tačka", prvo mesto

DAREZARE, tema "Enterijer", prvo mesto

RAPUNCEN, tema "Vatra", prvo mesto

3OKA, tema "Vatra", drugo mesto

LAPCE, "Trening"

WELLER, "Svetlište"

ZIMA JE GODIŠNJE DOBA KADA LJUDI VIŠE VREMENA PROVODE UZ SVOJE RAČUNARE, A TAKO JE I SADA

Ivan Tošić

Broj poseta svakodnevno je sve veći, a Fotofiniš ponovo obara rekorde u posećenosti svojih stranica. Nastavljena su nedeljna takmičenja, a u ovom broju predstavljamo vam porednice fotografije iz prethodnog meseca, a teme su bile više nego inspirativne ("Vatra", "Tačka", "Enterijer" i jubilarna stota tema – "Idila"). Trenutno je aktuelna tema "Prozori", a u najavi je tema s novogodišnjom atmosferom.

Vrlo je živo i na forumu Fotofiniša, a teme koje najviše izazivaju pažnju jesu: zaštita autorskih prava, potraga za ukradenim fotografijama na Netu, lomografija, tehnički saveti, kao i veliki broj tema koje najavljuju mnogobrojne izložbe. ■

© MARKO STAMATOVIĆ, iz serije "Da li me razumeš"

© MARKO STAMATOVIĆ, iz serije "Da li me razumeš"

Pogled ispod **kamena**

Marko Stamatović

UMETNIK ČIJI JE KREDO "SVE ĆE DOĆI NA SVOJE MESTO" STVARNOST SAGLEDAVA KAO POZITIVAN PRINCIP. ON NIJE ZBUNJEN ŠARENILOM UTISAKA, U NJEMU SE DOBRO SNALAZI I STVARA PREPUŠTAJUĆI SE REPREZENTATIVNOM, DA BI TAJ TOK KULMINIRAO IMANENTNIM

✦ Jelena Đorđević-Miletić

© MARKO STAMATOVIĆ, iz serije "Da li me razumeš"

© MARKO STAMATOVIĆ, iz serije "Da li me razumeš"

© MARKO STAMATOVIĆ, iz serije "Da li me razumeš"

© MARKO STAMATOVIĆ, iz serije "Da li me razumeš"

© MARKO STAMATOVIĆ, iz serije "Da li me razumeš"

Po završetku studija okreće se prvenstveno fotografiji. Ona odgovara njegovom senzibilitetu, jer delo stavlja u centar pažnje publike i svojom figurativnom osnovom reslativno lako uzbuđuje. Ona je idealno sredstvo izražavanja za Markovu moć apstrahovanja, koja specifičnom logikom jednoznačnu temu pretvara u emotivno razoran prizor. Za Marka nema banalnosti. U potrazi za harmonijom "treba gledati svuda, i ispod kamena", tvrdi. U njegovom pristupu fotografiji najpre se uočava postupak primenjene umetnosti, pre svega po tome što često predstavljenom dodeljuje funkciju. Obeležje utilitarnog je za Marka važno,

jer doprinosi da umetnička kreacija ne bude marginalna. Svojestvo angažovanog jeste ono što ga zanima, te svojim izloznbama radoznalo postavlja cilj, trudeći se da skrene od osnovnog značenja pojavnog i usmeri posmatrača. "Svaki čovek je sposoban da oseti lepo", humano dopušta, i teži komunikaciji s publikom.

Karakteristika korisnog implicira razumljivo, ono što njegovo stvaralaštvo približava širem publikumu i istovremeno upućuje kreativni podsticaj na razmišljanje. Posmatrači su (nesvesno) učesnici/umetnici, i oni takav tretman doživljavaju kao iskren. Umetnost koja ima istaknut zadatak, pored visokodefinisanog

estetskog dometa, manifestuje se najočitije u izložbi "Razumeš li me?"

Ovde on u skrivenim kategorijama naslućuje boje, kompozicije, izmišlja izraze koji oslobađaju zanemarene mogućnosti sporazumevanja, te nudi maštovita nova lica nastala na tradiciji maski. Osmišljava asocijacije na osećanja i stanja unapređujući im značenja, pojačana nazivom dela. Totemi – simboli imena ovde nisu univerzalni amblemi koji određuju, već niz temeljno istraženih, razumljivih, mogućih termina, a njihova apotropejska moć pokorava demone ubičajenog konteksta razumevanja.

"Za komunikaciju je potrebno da se dva lica sretnu u prostoru", kaže autor dozivajući

© MARKO STAMATOVIĆ, iz serije "Da li me razumeš"

© MARKO STAMATOVIĆ, iz serije "Da li me razumeš"

© MARKO STAMATOVIĆ, iz serije "Da li me razumeš"

© MARKO STAMATOVIĆ, iz serije "Da li me razumeš"

prisnost i emocije. Revoltiran prividnom lakom razgovora koju ističe moderna kultura, okreće se istoriji. Uz pitanje kako se izraziti i kako zabeležiti izraženo, nameće mu se i pitanje kada (i zašto) čovek počinje da stvara umetnička dela. Još od primitivnog društva konzervativnog raspoloženja, u starijem kamenom dobu maske su bile najmanje podložne tradicionalnim ograničenjima u izražavanju i omogućavale su individualnost.

Mitološko-geografskim sinkretizmom Stamatović dolazi do izraza koji unapređuje, podseća, interpretira, a ta širina njegovih umetničkih zapažanja ohrabruje. Ne bojeći se odbijanja, eksperimentiše mišljenjem i osećanjem, doživljajem uopšte, pojmom ličnog i kolektivnog, društveno prihvaćenog, zadi-

rući posredno u teoriju umetnosti. Značenje i značaj za njega su povezani i zato predmetno stavlja u nov kontekst, a pri tome vešto uspeva da ostane ubedljiv.

Marko je psiholog, za njega je naročito izazovan sugestivno didaktički kvalitet predstavljenog. Razmišljajući o tome kako da privuče, da upakuje, on se otvara i nesebično daje. Buntovnička "vita activa" ne plaši se igre i rizika, ne zatvara se u ozbiljnost i užtrogljenost forme. Altruizam i skriveni humor ovakvog idejno-estetskog koncepta suštinski odbija hermetičnost, ali nas ostavlja u nedoumici – da li nas on pita, ili objašnjava?

Manipulišući izrazom unapređuje tehniku, uvodi duh inovativnosti i promene, ali poštuje

© MARKO STAMATOVIĆ, iz serije "Da li me razumeš"

tradiciju i teži kontinuitetu. Pomalo sujetno beležeći crtice iz svakodnevnog života, duboko uveren u svoju misiju – da kreira nešto vredno, on im se pitomo približava i razotkriva ih. Ono što mi ne vidimo primećuje Marko za nas. Izborom motiva i trenutka nalazi uzvišenost u malim stvarima. Ali ne popušta prolaznosti, već teži univerzalnim poukama, pronalazi smisao i odoleva ograničenjima odabranog medija.

Likovni elementi, ma koliko adekvatno savladani u ovim radovima, nisu u prvom planu. Vrednost njegovih radova jeste najpre u složenoj sprezi asocijacija i refleksija, koje nadilaze utemeljene dokumentarne i estetske vrednosti fotografije kod nas, posebno kod mladih autora.

Marko Stamatović

Rođen 1977. godine u Kragujevcu, gde i danas živi i radi. Diplomirao 2008. na Filološko-umetničkom Fakultetu u Kragujevcu, odsek za grafički dizajn. Član je ULUPUDS-a od 2008. godine. Do sada je realizovao 14 samostalnih i preko 30 kolektivnih izložbi u zemlji i inostranstvu. Radovi su mu objavljeni u mnogim publikacijama i časopisima: *Politika, Refoto, Novi Magazin, Svetlost, CityWalker, Digital, Danas, Blic, National Geographic Srbija kao i Smithsonian Magazine*. U časopisu *CityWalker* kratko radi kao art direktor do osnivanja svog studija. Trenutno radi kao profesor likovne kulture u Kragujevcu, dok svoje znanje o grafičkom oblikovanju prenosi na štampane medije kao umetnički direktor Foto&dizajn studija FACE. Predsednik je i osnivač foto-kluba "APOLO" iz Kragujevca i idejni tvorac i osnivač prvog festivala

umetničke fotografije u Srbiji, pod nazivom "FOTORAMA". Kolekcionar je i veliki zaljubljenik u stare tehnike fotografije.

www.markostamatovic.com
www.stamatography.com

Slobodna tema kao paravan

NA ČASOVIMA LIKOVNE KULTURE U OSNOVNOJ ŠKOLI, KAO I VEĆINA KREATIVACA, MRZEO SAM "SLOBODNU TEMU." NASTAVNIK BI JE DAO KAD GOD BI HTEO DA NAS "OTKAČI," JER TOM PRILIKOM NIŠTA NIJE MORAO DA NAS UČI, NITI BILO ŠTA DA OBJAŠNJAVA. NACRTAJ ŠTA MISLIŠ DA ZNAŠ, IONAKO ĆE SVI IMATI PETICE NA KRAJU, A TALEMAT ČUVAJ ZA SEBE

✦ Darko Stanimirović

DANAS IMAM UTISAK DA "SLOBODNA TEMA" NA KLUPSKIM KONKURSIMA FOTOGRAFIJE SLUŽI KAO PARAVAN ORGANIZATORIMA DA SE DOBIJE ŠTO VIŠE UPLATA, A DA PRITOM MOŽE DA SE "OTKAČI" BILO KAKVA POTREBA ZA DISKUSIJOM, KRITIKOM ILI OBRAZOVANJEM FOTOGRAFA.

UISTINU, ČAK NI NA NEKIM MALO VEĆIM I "JAČIM" KONKURSIMA NE VIĐAMO ONO PREKO POTREBNO – VIZIJU KOJU BI ORGANIZATORI BILO KOG OZBILJNIJEG KONKURSA MORALI IMATI

Gde je nestala vizija?

Kada vizije nema, nalazimo se na strani čisto komercijalnih foto-konkursa, kakve danas možete svakodnevno videti, a uglavnom ih organizuju kompanije kao deo svoje pi-ar (PR) kampanje. Fotografišeš, postaviš na Fejsbuk, i autor fotografije s najviše "lajkova" dobija neku nagradu. Kod klupske fotografije nema mnogo razlika. Foto-klub organizuje konkurs za koji se potruži da dobije sve patronate (FSS, FIAP, PSA, UPI itd.) Patronati, iako više niko ne zna šta su, niti čemu služe, ipak deluju zvučno i privlače veći broj fotografa, tj. njihovih uplata. Tema za koju se organizatori konkursa odluče svakako treba da doprinese nekoj "ozbiljnosti," ali pošto određivanje teme neminovno znači i manji broj prijava, obično se pridoda i tzv. "slobodna tema." I to ne jedna, već dve – slobodna kolor i slobodna monohromatska. Moram priznati da imam ozbiljnih poteškoća da shvatim potrebu da se takozvana slobodna tema odvaja po broju boja. Naravno, stvar ipak jeste prosta – organizatori su shvatili da foto-amateri vole da šalju fotografije u različite kategorije jer je tako prividno veća šansa da se osvoji neka, bilo koja nagrada ili priznanje, makar bodovi za fiktivne titule, ali i pored toga zaista odbijam da fotografiju razvrstavam po količini boje. Želim da verujem da se davno završila epoha u kojoj je isključivo crno-bela fotografija mogla nositi epitet "umetničke." Danas svet ne pravi takve podele. Fotografija ili ima poruku ili nema; ili ima "ono nešto", ili ne.

Uostalom, kakva to fotografija nije slobodna? Svaki put kada uzmem fotoaparatus u ruke – stvaram slobodnu fotografiju. Ona jeste uvek u nekim okvirima – svesno i podsvesno postavljenih – ali

to ne znači da kao autor nemam slobodu da biram na koji ću način u tim okvirima razmišljati i raditi. A ako neko misli da je ograničenje slobode reći da fotografija treba da predstavlja selo, portret, mrtvu prirodu, ulicu; da bude crno-bela ili u boji, onda ima zaista ozbiljan problem sa shvatanjem sveta oko sebe. Jer, koliko god se neka tema ili kategorija definisala, ona za kreativne osobe nikad nije suviše ograničavajuća.

Tema može biti naizgled i banalna, evo, uzmimo kao primer "Zid." Prva pomisao je malterisan zid, prazno belo ili sivo. Ali zid može biti i zid između kultura, zid između partnera u vezi ili braku. Može biti politički zid – recimo, korupcija, mito, represivan režim. Ekonomski zid bi mogao biti predstavljen i kroz migracije ljudi na one prostore na kojima bi mogli bolje zaradivati. Da li ste znali da novac koji somalijske izbeglice šalju iz zemalja EU nazad svojim porodicama premašuje ukupnu finansijsku pomoć toj državi, i predstavlja najveći spoljni izvor prihoda Somalijaca? Zaista fascinantno! Zid koji oni moraju da preskoče, po cenu zatvora, ali i života, da bi pomogli svojoj porodici da preživi, nezamisliv je.

Dakle, od jedne vrlo banalne teme možemo dobiti najrazličitije fotografije, i po motivu i po pristupu. Nekome možda više odgovara crno-bela fotografija, dok će neko baš bojom moći najbolje da se izrazi. To su vrlo slobodne odluke, koje bi morale ostati kao slobodan izbor svakog autora, a koje se opet donose unutar nekog zadatog okvira. Međutim, razdvajati fotografiju u boji od monohromatske teško da ima smisla, a može samo pokazivati da organizator fotografiju ne vidi dublje od površine, što je zaista tragično.

Šablon za nagradu!

Uzimajući bilo koju temu za primer – a česte su dete, selo, priroda, običaji – možemo stalno kopati dublje i dublje i uvek pronaći nov motiv za fotografisanje, uvek sebi obezbediti slobodu kakvu poželim. I u temi, načinu fotografisanja i u obradi fotografije. Život sela ne mora baš stalno biti opisan kroz portrete starih i naboranih pastira sa stadom ovaca negde u pozadini. I ne mora se crno-bela fotografija zatamnjenih uglova stalno koristiti kako bi se naglasila starina ili prolaznost. Niko, međutim, ne može da ospori da postoje izvesni šabloni koje prepoznajemo kao "uspešne" na konkursima fotografije, iako to jeste odlika onih lošijih među njima. Neke od tih šablona organizatori toliko uporno nagraduju da se zaista stvara jaka podela na slobodnu i kanonisanu fotografiju. U jednoj navodno imate slobodu, dok u drugoj morate da se držite nepisanih pravila. Slobodna fotografija, ispostavlja se, jeste samo onaj "trenutak istine" u kome shvatamo da ova druga nije slobodna, da je zarobljena.

O eksperimentu

Slično tome postoji i čuvena "eksperimentalna fotografija." To bi bila ona fotografija čija bi se vrednost inače osporavala na svim drugim tematskim konkursima, i bila bi shvaćena kao nešto degenerisano. Stvaranjem ovakve fiktivne kategorije eksperiment se u fotografiji izvlači van tokova standardnog fotografskog postupka, čime se postiže suprotan efekat – eksperiment se dozvoljava samo u slučaju da je etiketiran kao takav i gurnut sa strane kao "nedovoljno shvaćen" za regularne tokove fotografije. Eksperiment je sastavni deo razvoja fotografije, isto kao što je i sloboda u fotografskom postupku osnova bez koje je nezamislivo uopšte pomišljati na bavljenje fotografijom. Stvaranje takvih kategorija, često izi dobre namere, zapravo ima efekat da fotografima, najpre onim mladim, nametne šablone fotografisanja, jer se svaka sloboda i eksperiment odvajaju sa strane. Tome idu u prilog i činjenice da određeni konkursi imaju izraženo prepoznatljiv vizuelni pečat, često do te mere da izložba deluje kao rad jednog jedinog autora. To je najbolji pokazatelj sistematskog potiskivanja kreativnosti, slobode i eksperimenta kod autora, kao i sistematskog urušavanja fotografske scene. Zato i nije čudo da autori i svesno i nesvesno plagiraju ono što bude nagradivano.

Ukradi, pa vladaj!

Primer vrlo svesnog plagiranja već nekoliko meseci provlači se kroz razne internet-forume, a odskora je dobio i seriju zvaničnih reakcija. Dostični "autor" je brojne konkurse osvajao tuđim fotografijama. Čini se da je svako na Internetu pronašao neku novu njegovu "inspiraciju," a nije slao samo na fotografske već i druge umetničke konkurse. Kako su informacije došle i do Foto-saveza Srbije, ali i ostalih fotografskih udruženja, usledila je odluka da se isključi iz svih organizacija

i da mu se svi bodovi i titule oduzmu. Ova, ali i odluke drugih udruženja i saveza, brzo su odjeknule scenom, pa je tako počelo i javno osuđivanje čoveka koji je izgleda shvatio da ne mora mnogo da se trudi da bi dobio nagrade, pohvale, bodove i titule. I verujem da će se njegov slučaj bezbroj puta pominjati na raznim otvaranjima izložba i okupljanjima fotografa. Nepostojanje razmišljanja, diskutovanja i kritike fotografije, odvajanje slobode i eksperimenta iz regularnih tokova fotografije, uporno nagradivanje identičnih radova, žiri koji krši propozicije – samo su neki od vidljivih simptoma izgubljene scene. Mnogo je veća tragedija što već godinama organizatori konkursa fotografiju drže zarobljenom nego što se pojavio neko ko je tuđim fotografijama osvajao te iste konkurse. Tražiti iz pojedinac zauzme ceo zid srama opasna je zamka, jer nas odvaja od suštine – scene klupske fotografije.

Svaka dobija...

Poziv za jedan konkurs, koji sam dobio baš pred zatvaranje ovog broja, možda može da bude i najbolja ilustracija. Konkurs ima temu "Životinje". Kada kažete da je nešto "tema," onda podrazumevate da je konkurs zbog toga nastao i da je to dominantan, zapravo jedini razlog za postojanje konkursa. Konkurs, međutim, dozvoljava četiri kategorije. To nije tako uobičajeno, konkursi u svetu često imaju potkategorije, tipa "Kućni ljubimci", "Divlje životinje" itd. Kako to obično biva na ovim prostorima, ovde je samo prva kategorija zapravo tema. Slede: Kreativna fotografija (kolor/monohrom), slobodna kolor, slobodna monohrom. Zaista zanimljivo! Ne samo da postoje različite kategorije za "kreativne" i "slobodne" već je za "kreativne" dozvoljeno slati i kolor i monohrom, a za "slobodne" mora odvojeno. Ali na stranu logičke zavrzlamе. Konkurs reklamira dodelu čak 137 nagrada, uz posebno zanimljivu napomenu da žiri zadržava pravo da dodeli dodatne nagrade. Teško da bi se to moglo nazvati nagradama, a uostalom, pravljenje tako širokog izbora može značiti ili da nije napravljen nikakav kvalitetan izbor, ili da nekoga uopšte i ne zanima da se bavi pravom analizom radova. Odgovor se sigurno negde drugde krije...

Čemu služi tema

Slično tome, jedan konkurs s temom "Dete" u katalogu približno ima 30 odsto fotografija na temu dece, dok je sve ostalo "slobodno." Vrlo se jasno nameće pitanje – čemu onda uopšte glavna tema? Da li je organizatorima uopšte stalo do vrlo osetljivog pitanja dece, ili je to samo bio slatki paravan za dobijanje što više uplata? Očekivalo bi se kao minimum da u pozivu za konkurs stoji izjava organizatora, stav, neka vrsta uvoda u ono što se izložbom želi postići. Koji je položaj dece danas, koji su problemi? Kako se zabavljaju, kako odrastaju? Uostalom, tema nije jednako motiv. Tema je ideja koja se provlači kroz umetnički rad, to je širok pojam koji bi trebalo da služi kao inspiracija, a ne da se to shvati kao

motiv, vizuelni element koji mora da se pojavi u centru svakog kadra. A kao i svaka ideja, ona mora da se obrazloži. Ne možete samo reći "tema je dete", zatim objaviti trideset fotografija dece bez ikakvog obrazloženja, nagraditi tri-četiri bez ikakvog objašnjenja i potom preći na onih 60-70 "slobodnih." To pokazuje da se niste bavili temom, idejom, već motivom. Rekli ste ljudima šta da fotografišu, ali ne i o čemu da razmišljaju, pa je onda krajnji rezultat upravo to: površinske fotografije nečega.

Patronati i medalje

U svakom slučaju, takvih konkursa ima još mnogo. Prvi indikator da organizator ili ne zna šta radi ili to radi iz čisto poslovnih pobuda jeste da je navodna tema skrajnuta kao jedan mali deo konkursa. Uplate se najpre dobijaju na slobodne teme, jer one ne zahtevaju preveliko angažovanje fotografa (svako ima poneku "slobodnu"), a ne zahtevaju ni posebno objašnjenje za nagradu. Svaka (dobra) slobodna može da pobeđi, što ih sve zajedno čini savršenim povodom da se učestvuje na konkursu. Drugo, patronati i njihove medalje i bodovi ne znače u suštini ništa, ali imaju neku emotivnu vrednost kojom organizatori očigledno uspešno zamenjuju svaku drugu materijalnu nagradu. Tako se uglavnom stvaraju atraktivni pozivi za učešće, kojima se daje utisak da je scena aktivna. Da je nekome do scene, ne bi nagradio identične fotografije svake godine, ne bi dodeljivao 137 nagrada, ne bi slobodnom, kreativnom i eksperimentalnom fotografijom kao izdvojenim kategorijama urušavao kreativnost u okviru bitnih tema koje se pominju, ne bi kršio sopstvene propozicije, dodeljivao bi realne nagrade koje bi na makar simboličan način pomogle dalji razvoj fotografa: put na neki događaj, foto-safari, oprema, novac, izložba...

Pokretanje misaonog procesa

Dakle, ono što je mnogo potrebnije jeste da se postepeno radi na uspostavljanju viših vrednosti, na angažovanju fotografa, na pokretanju misaonog procesa, a ne samo kažiprsta prilikom snimanja i obrade fotografije. Ovako izraženo odsustvo bilo kakve vizije, stava, komentara žirija dovodi do toga da se motiv potpuno banalizuje, toliko da mi kao fotografi, ali i svi ostali kao posmatrači, ostajemo potpuno ravnodušni prema tome. Zato i nije neobično videti toliki broj fotografija koje nisu ni zagrebale površinu. Nema ih jer, na žalost, nikome nisu potrebne. Treba samo imati nešto da se popuni prazan prostor kataloga i zidova na izložbi, i da se, naravno, dobije što više uplata, kako bi sistem funkcionisao. Stvaranje vizije i insistiranje na kvalitetu, trudu, ideji, angažovanju, nelinearnom razmišljanju, slobodi i eksperimentu u svakom trenutku – sve to košta vreme, znanje i novac.

Pitam se, čega ima manje? ■

Postavke kojima je Edvard Steichen razbio klasičnu koncepciju izložbene postavke

Porodica čoveka

Eve Arnold, Kuba / Magnum

PRE TAČNO PEDESET I SEDAM GODINA U MUZEJU MODERNE UMETNOSTI (MUSEUM OF MODERN ART) U NJUJORKU ODRŽANA JE IZLOŽBA "PORODICA ČOVEKA" ("THE FAMILY OF MAN"). ZA EDVARDA ŠTAJHENA (EDWARD STEICHEN) PREDSTAVLJALA JE VRHUNAC KARIJERE, A U ISTORIJI FOTOGRAFIJE BILA JE JEDAN OD NAJVAŽNIJIH DOGAĐAJA, BEZ OBZIRA NA SVE POZITIVNE I NEGATIVNE KRITIKE

✦ Jelena Matić

LITERATURA

Michael Frizot (ed.), *A New History of Photography*, Konemann, 1998.
 Mary Warner Marien, *Photography – A Cultural History*, Laurence King 2002.
 Naomi Rosenblum, *A World History of Photography*, Abbeville Press, 2007.
http://www.moma.org/explore/inside_out/2010/11/17/edward-steichen-archive-the-55th-anniversary-of-the-family-of-man
<http://www.associationchateaux.lu>

Wayne Miler, SAD

Krajem tridesetih i početkom četrdesetih godina dvadesetog veka, u Muzeju moderne umetnosti u Njujorku, oformljeno je Odeljenje za fotografiju. Glavni kustos tada je bio Bomont Njuhlo (Beaumont Newhall), autor poznatih knjiga "Fotografija, kratka kritička istorija" (*Photography, A Short Critical History*) i "Istorija fotografije" (*The History of Photography*). Među izložbama koje je Muzej organizovao u ovom periodu i tokom Drugog svetskog rata nalaze se i "Kako napraviti fotogram" (*How to make a Photogram*); "Pol Strand: Fotografije 1915–1945" (*Paul Strand: Photographs 1915–1945*); "Muzejska kolekcija fotografija" (*The Museum Collection of Photographs*). Jedan od vodećih američkih fotografa i kustosa, Edvard Štajhen, ratne godine provodi u američkoj mornarici kao fotograf. Po povratku iz rata, tačnije 1947. godine, dolazi na mesto direktora ovog Odeljenja. Pet godina kasnije kreće s prvim pripremama za izložbu "Porodica čoveka".

Već na samom početku postalo je jasno da će to biti najznačajniji i najobimniji kustoski poduhvat

Manuel Alvarez Bravo, Meksiko

POPULARNA ISTORIJA

Bill Brandt, Engleska

u istoriji ovog muzeja i fotografije uopšte. U potrazi za fotografijama za izložbu, zajedno s asistentom Vojnom Milerom (Wayne Miller), Štajhen je putovao po Evropi i Americi. Tokom tri godine intenzivnog rada prikupio je oko dva miliona fotografija i napravio njihovu selekciju. Izložba je otvorena 24. januara 1955. godine, a trajala je do 8. maja. Predstavljeno je 503 fotografije, 273 fotografa iz 68 zemalja. Zajedno s radovima Roberta Kape (Robert Capa), Anri Kartije-Bresona (Henri Cartier-Bresson), Rasela Lija (Russell Lee), Roberta Frenka (Robert Frank), Dajan Arbus (Diane Arbus), Dorotee Lang (Dorothea Lang) i mnogih drugih poznatih fotografa, na izložbi su se našle i fotografije anonimnih autora. Njen cilj nije bio da pokaže autore, fotografije, različite pristupe i stilove, već ideju o jedinstvu i jednakosti čovečanstva širom sveta. Drugim rečima, izložba je bila posvećena čoveku – bez obzira na njegovu nacionalnu, rasnu ili versku pripadnost, i životu sa svim dobrim i lošim stranama – od rođenja do smrti. Naime, Edvard Štajhen bio je svedok "velike depresije" koja je zahvatila Ameriku, oba svetska rata u kojima je učestvovao, kao i obnove i optimizma koji su zavlitali Amerikom i Evropom nakon

Drugog svetskog rata. Upravo zbog toga je i odabrao ovu humanističku tematiku.

U osmišljavanju izgleda izložbe Štajhen je pomogao arhitekta Pol Rudolfa (Paul Rudolph). Zahvaljujući njemu, osim po broju prikazanih fotografija i tematici, Štajhen je napravio još jedan, do tada nesvakidašnji, potez. Sve fotografije bile su istrgnute iz prvobitnog konteksta. Bile su podeljene na nekoliko grupa (rođenje, smrt, porodica), prezentovane su bez ramova, u različitim formatima: od fotografija dimenzija svega nekoliko centimetara, do fotografija gigantskih razmera, koje su zauzimale cele zidove muzeja. Pored zidova, fotografije su bile postavljene i na panelima, stubovima, dok je jedan deo bio na zidovima koje su se spuštale s tavanica. Na ovaj način Štajhen je među prvima razbio klasičnu koncepciju izložbene postavke koja je podrazumevala prezentaciju isključivo uramljenih fotografija na zidovima galerije, omogućivši tako posmatračima da se kreću kroz radove i sagledaju ih na drugi način.

Kao i svaki veći projekat, i "Porodica čoveka" naišla je na pohvale i kritike. Deo istoričara

Nat Farbman,
"Porodica u Botswani" / LIFE

Wayne Miller, SAD

umetnosti i fotografije, sami fotografi i šira publika bili su oduševljeni tematikom i načinom prezentacije. Međutim, u vremenu kada se fotografija još borila za ravnopravni status sa drugim oblicima umetničkog izražavanja, većina fotografa, pojedini teoretičari i istoričari umetnosti kritikovali su Štajhena zbog toga što je, davajući prvenstvo humanističkoj ideji i čoveku, u drugi plan stavio samu fotografiju i autore. Ono što je takođe važno jeste da izložba nije uspela ništa bitno da promeni u stavovima, shvatanjima i pristupu fotografiji, kao i izlagačkoj praksi. Za to je trebalo da prođe još neko vreme. S druge strane, iako se svet još nalazio u fazi obnove, američku društvenu i političku scenu obeležila su mnoga druga dešavanja. Pre svega rasizam, zatim zaoštavanje odnosa između Amerike i SSSR-a, odnosno početak hladnog rata, Korejski rat i druga. Sagledana iz tog ugla, Štajhenova "Porodica čoveka" se već na samom početku pokazala kao promašena stvar.

IZLOŽBA JE BILA POSVEĆENA ČOVEKU – BEZ OBZIRA NA NJEGOVU NACIONALNU, RASNU ILI VERSKU PRIPADNOST

Posle Njujorka, "Porodica čoveka" je u nekoliko verzija krenula na svetsku turneju (Nemačka, Japan, Holandija, Francuska, Rusija, Južna Afrika, Italija i dr.), sve do 1964. godine, kada je završila putešestvije. Izložba je gostovala u trideset i osam zemalja, a videlo ju je oko deset miliona ljudi. Tokom 1957. jedna od njenih verzija predstavljena je i u Beogradu, u Paviļjonu "Cvijeta Zuzorić". Kada je fotografija u pitanju, bio je to jedan od najznačajnijih događaja međunarodnog karaktera koji se odigrao nakon rezolucije Informbiroa. U fotografskim i umetničkim krugovima izložba je, kako zbog ovoga,

tako i zbog tematike samih radova, izazvala veliko interesovanje i uticala je na veliki broj domaćih autora koji su stasavali u to vreme. Jedinu očuvanu verziju izložbe Štajhen je poklonio svojoj rodnoj zemlji – Luksemburgu. Zajedno s ostalom arhivskom građom čuva se u zamku Klervo (Château de Clervaux). Nakon

svih ovih godina, i dan-danas iz različitih razloga privlači pažnju velikog broja stručne i šire javnosti, a knjiga objavljena 1955. godine, kao njen katalog, doživela je nekoliko reizdanja i jedna je od najprodavanijih fotografskih knjiga. Izložba je trenutno na restauraciji, a ponovo će biti dostupna javnosti 2012. godine. ■

Eugene Smith,
SAD

S&F Modularni sistem nošenja

Sloboda pokreta.

Lak pristup.

Fleksibilnost.

S&F™ serija

Započnite sa pojansom. Sledeće dodajte prsluk i uprtače. Zatim je upotpunite sa komponentama koje odgovaraju vašim potrebama.

Dodajte ili skidajte opremu – prema potrebama – sa SlipLock dodacima.

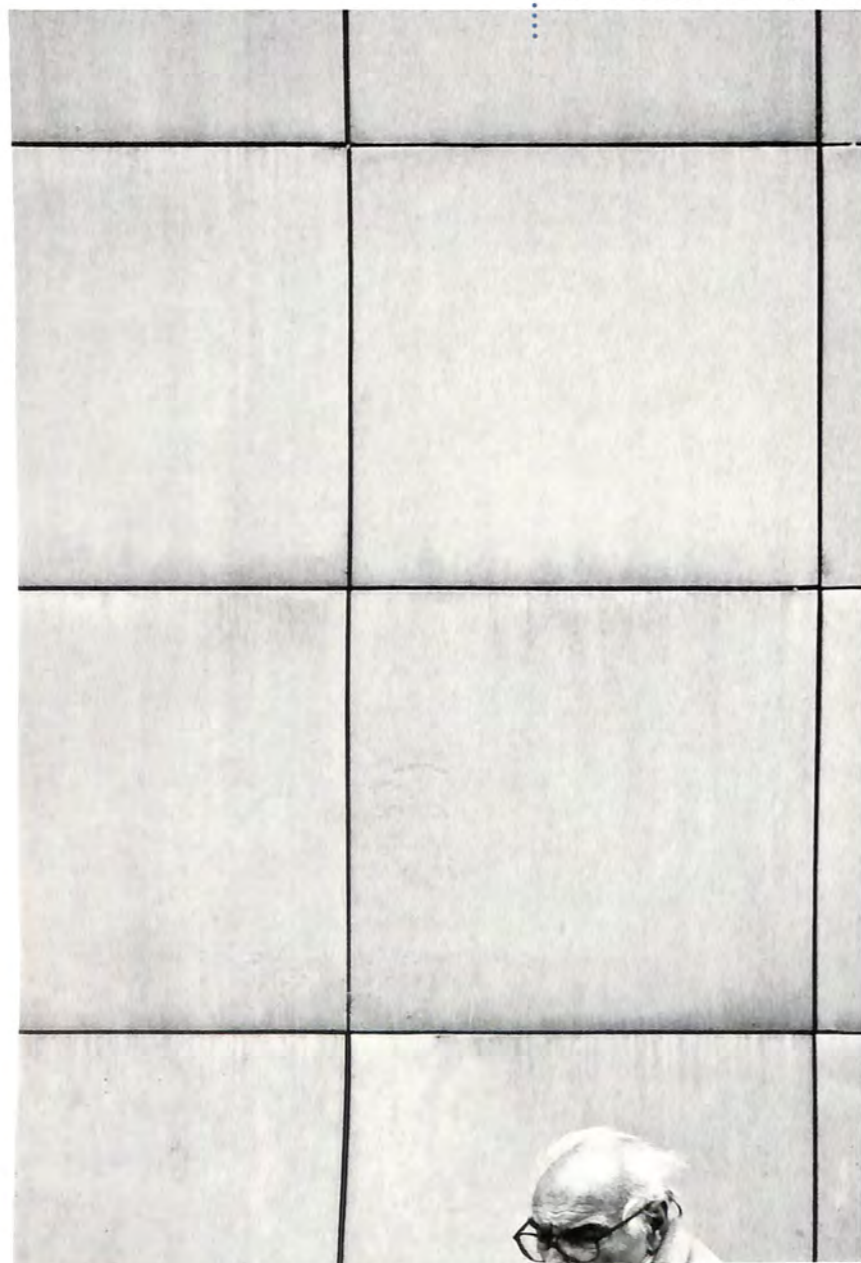
Zamenite objektiv samo jednom rukom, uz fantastičnu torbu S&F Lens Exchange Case 200 AW.

lowepro

**The
Trusted
Original**
Since 1967

Posetite: www.lowepro.com/sfseries

© 2010 DayMen Photo Marketing LP

Teret

Žarko Aleksić

GODINE 1985, HLADNOG FEBRUARA NA ZADUŠNICE, DOK SU OSTALI PALILI SVEĆE POKOJNIMA, IZ KNJAŽEVAČKOG DOMA ZDRAVLJA ČUO SE VRISAK. SEDAM GODINA KASNIJE, IAKO JE ŽELEO BAŠ TAKAV POKLON, DEČAK OD OCA NIJE DOBIO SVOJ PRVI FOTOAPARAT

✦ Jelena Micić

OD KADA UČESTVUJE NA FESTIVALIMA ALTERNATIVNE UMETNOSTI NJEGOVI FOTOGRAFSKI CILJEVI POSTAJU SVE VIŠI

Drastično kasnije "iskukao" je fotoaparat od roditelja dok novac za prvi D-SLR dobija od nane Lele za vreme studija. Rediteljski san o pokretnoj slici pretače u statičan kadar fotografišući, u većini slučajeva, eksperimentalne, konceptualne i režirane fotografije. Smatra da ga najbolje opisuje pseudonim pod kojim izlaže fotografije na mnogim fotografskim sajtovima – demijurg (Tvorac – graditelj sveta).

Žarkovi fotografski ciljevi postaju sve viši od kada učestvuje na mnogobrojnim festivalima alternativne umetnosti, izložbama u zemlji i regionu, Evropi, kao i u svetu. Član je Foto-saveza Srbije i Foto-kluba CFFKS. Najskoriji krivci za pomeranje njegove granice su srebrna medalja za pojedinačnu fotografiju na Republičkoj izložbi fotografije 2011, prva nagrada za pojedinačnu fotografiju na Salonu umetničke fotografije "Žisel 2011", kao i medalja za najbolju ko-

lekciju Art fotografija na ovogodišnjoj Fotosofiji 6.

Predstavljena kolekcija pod nazivom "Teret" je serija crno-belih fotografija nastalih 2010/2011. godine. Karakteristika svih fotografija jeste nekonvencionalni, neki bi rekli i nepravilni rez, neobično "sečenje" ljudskog tela obično preko vrata, svedena, često nepravilna kompozicija s figurama koje se nalaze na obodima fotografija, prazan prostor nesrazmeran veličini ljudske figure.

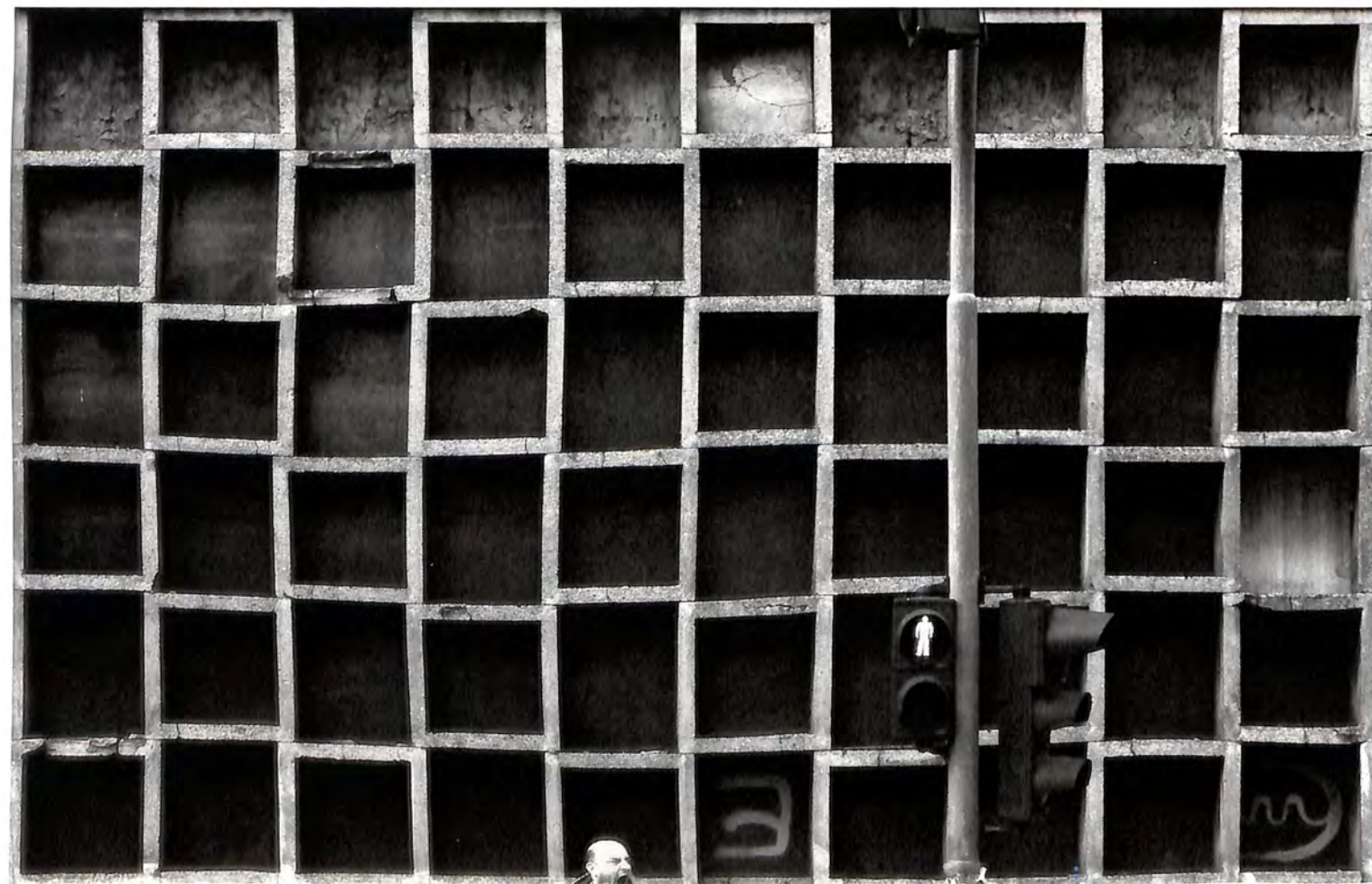
Neretko koristi kadar suprotan standardnim fotografskim "pravilima" komponovanja, a s namerom da što bolje ilustruje priču. Sâm autor kaže da je kolekcija nastala iz pokušaja da predstavi svet oko nas koji je zbog ekonomske krize i socijalne situacije u zemlji turoban. Da bi predstavili ovakvu situaciju, fotografi se uglavnom late najlakšeg puta – snimaju prosjake na ulici kako po hladnoći zarađuju parče hleba, izabrana lica bez zuba, malu decu koja jedu

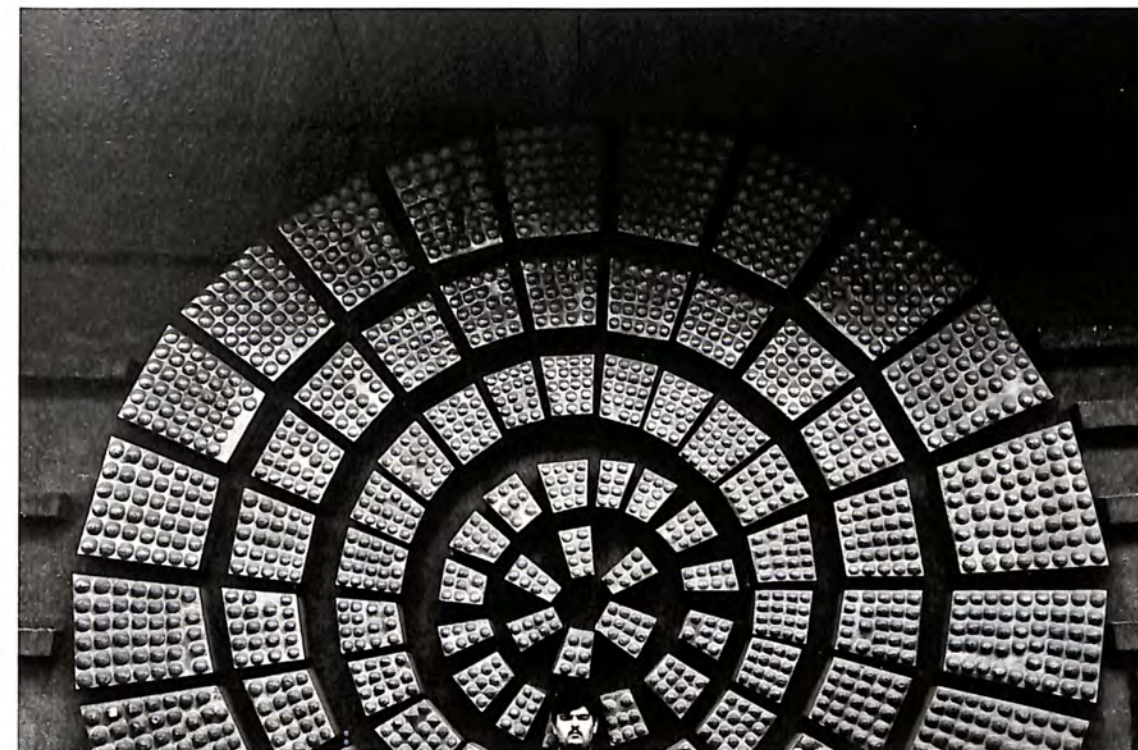
© ŽARKO ALEKSIĆ, iz kolekcije "Teret"

© ŽARKO ALEKSIĆ, iz kolekcije "Teret"

© ŽARKO ALEKSIĆ, iz kolekcije "Teret"

© ŽARKO ALEKSIĆ, iz kolekcije "Teret"

ostatke iz kontejnera sa suzama u očima, pokušavajući da kod posmatrača izazovu osećaj saosećanja i katarze.

Isti osećaj nelagode autor izaziva isključivo fotografskim sredstvima – kompozicijom i rezom. Prazan prostor iznad figura čini se najbitnijim delom fotografije i predstavlja ne samo vizuelni već i psihološki teret današnjeg čoveka. Nepravilni i neprijatni reзови izazivaju osećaj nezadovoljstva i mučnine kod posmatrača, od koga se zahteva (re)akcija i pokušaj promene. Fotografije iz kolekcije, naizgled dekomponovane, pozivaju posmatrača da sagleda zbog čega

se autor odlučio baš za takav način predstavljanja, da se zapita – zašto.

Prikazujući svet oko sebe, najčešće urbanu arhitekturu grada i ulice, ne ustručava se da fotografiše svoje autoportrete na isti način kao i slučajne prolaznike, prijatelje, kolege. Stavljajući i sebe u svet koji fotografiše, prestaje da bude samo pasivni posmatrač, a njegova aktivnost ogleda se, kako u samoj intervenciji prilikom fotografskog izražavanja (izbor kadra, kompozicija, rez), tako i aktivnim učešćem u fotografskom svetu koji stvara. ■

TALENTI

KARAKTERISTIKA SVIH FOTOGRAFIJA JESTE NEKONVENCIONALNI, NEKI BI REKLI I NEPRAVILNI REZ, NEOBIČNO "SEČENJE" Ljudskog TELA OBIČNO PREKO VRATA, SVEDENA, ČESTO NEPRAVILNA KOMPOZICIJA S FIGURAMA KOJE SE NALAZE NA OBODIMA FOTOGRAFIJA, PRAZAN PROSTOR NESRAZMERAN VELIČINI LJUDSKE FIGURE

© ŽARKO ALEKSIĆ, iz kolekcije "Teret"

PRVA NAGRADA: TARA TANAKA, SAD, "Ružičasti pelikan"

Digiscoper 2011

FIRMA "SWAROVSKI OPTIK" VEĆ ŠESTU GODINU ORGANIZUJE TAKMIČENJE "DIGISCOOPER OF THE YEAR"

BRENDA FORDER, Engleska, "Niski konj"

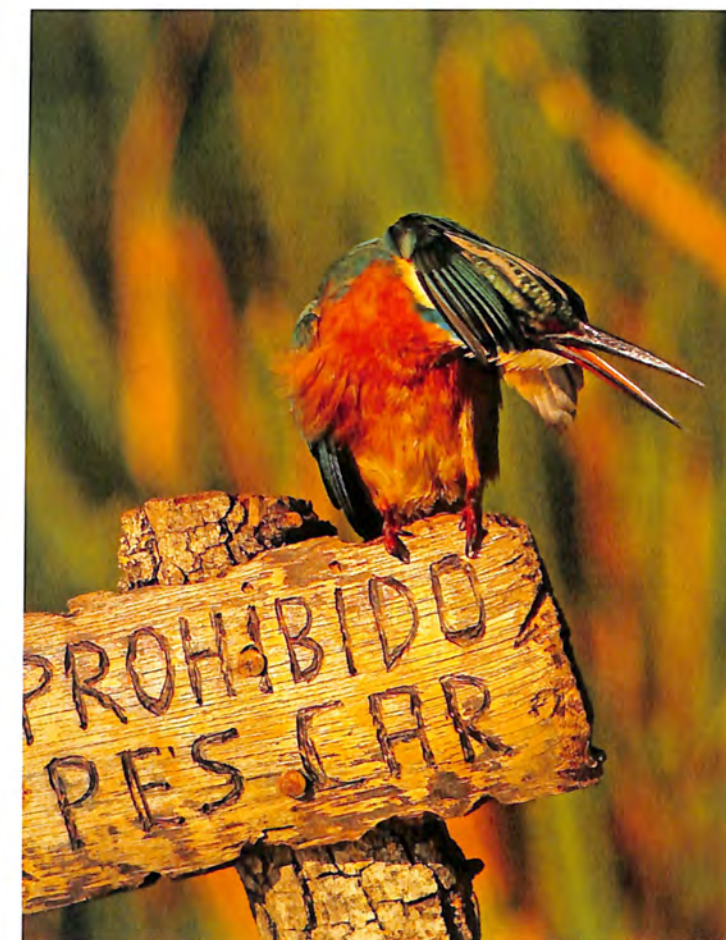

KEVIN BOLTON, SAD, "Bela čaplja"

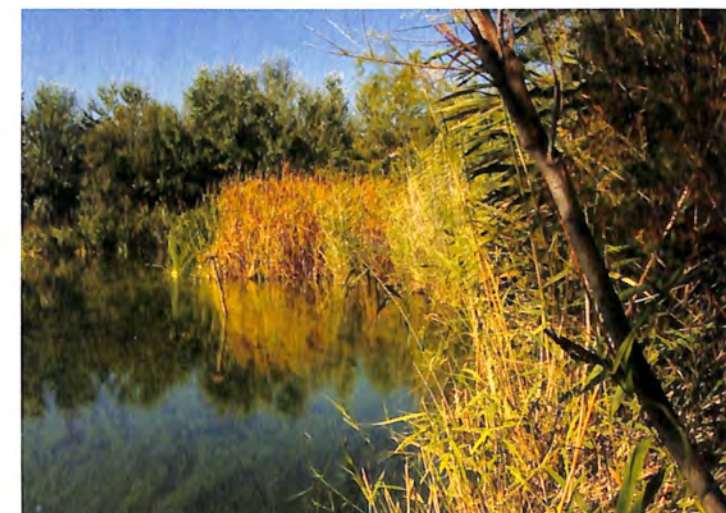

TREĆA NAGRADA: MIGUEL ANGEL MUNJOZ HERERO, Španija, "Obični soko"

Tokom ovogodišnjeg konkursa, koji je trajao četiri meseca, prijavio se veliki broj ljubitelja prirode iz brojnih zemalja sveta. Autori su poslali 1.200 fotografija koje su izlagane i na Fejsbuku, gde su fanovi mogli da biraju najbolje tri fotografije svakog meseca. Kao i prethodnih godina, "Digiscoper of the Year 2011" zasnivao se na kombinovanim rezultatima glasanja međunarodnog žirija i registrovanih posetilaca veb-sajta "Doy". Kriterijumi za dodelu nagrada bili su izbor teme, estetski aspekt snimljene fotografije, a ocenjivala se i oštrina snimka. Najboljih 20 fotografija biće objavljeno u "Swarovski optik" publikaciji na sajtu: www.digiscoperoftheyear.com.

DRUGA NAGRADA: MARIO CEA SANČEZ, Španija, "Mala sova"

QUIQUE MARCELO, Španija, "Vodomar" (snimak 1. pomoću i 2. bez teleskopa)

FOTOVIDEOSVET
 Dobanovacka 56, 11080 Beograd-Zemun; Tel/fax: +381 11 373 9434; +381 11 373 9449; Mob: +381 63 305 931; E-mail: fotovideosvet@gmail.com; www.fotovideosvet.rs

Srdan Abdijević Abdee

Tamron 18-200 MM F/3,5-6,3 DI III VC ZA E-BAJONET

Najveća boljša CSC fotoaparata jeste slaba podrška nezavisnih proizvođača objektiv. Iako ovi sistemi postoje već nekoliko godina, do sada su se za njih pojavili uglavnom objektiv s manuelnim fokusom. Led probija "Tamron" ultrazumom s optičkom stabilizacijom. Ovaj objektiv biće dostupan u crnoj i srebrnoj boji i s motorom koji je posebno prilagođen izoštravanju baziranom na kontrastu i snimanju video-materijala. Prodaja u Japanu već je počela.

www.tamron.com

Leica V-LUX 3

Ako vam je Panasonic FZ150 previše jeftin i ako želite nemački brend na vašem japanskom ultrazum fotoaparatu, vaše su molitve uslišene. Pored crvene tačke, najveća razlika je u softveru koji dolazi u pakovanju, a kod "Leice" reč je o Elements verzijama Photoshopa i Premiera. Za ovo zadovoljstvo valja izdvojiti skromnih 750 evra.

www.leica.com

Manfrotto L-BRACKET

Kompanija "Manfrotto" predstavila je nov "L breket" koji portretistima i pejzažistima omogućava brzu i jednostavnu promenu orijentacije fotoaparata bez opasnosti od pada i oštećenja fotoaparata, promene težišta i bez pomeranja samog objektiv. Ovaj proizvod kompatibilan je većini glava za stativ ovog proizvođača.

www.manfrotto.com

Samyang AE 8MM 1:3.5 ASPHERICAL IF MC FISH-EYE CS

"Samyang" je unapredio svoje 8 mm f/3,5 "riblje oko" tako što je ovom, inače odličnom objektivu, pridodao senzor koji dozvoljava kontrolisanje otvora blende iz fotoaparata. Tako je sada moguće koristiti ovaj objektiv u svim režimima rada, u i-TTL modu, kao i u režimu rada s blicem, a i podaci o parametrima sada se pravilno upisuju u EXIF. Najavljena cena ovog DX objektiv je 325 evra.

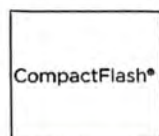
FujiFilm ULTRAZUM PO FUDŽIFILMU

Nedavno prikazan kao koncept, "Fuji" premium ultrazum iz X- serije X-S1 sada je i zvanično najavljen. Fotoapar je zasnovan na senzoru veličine 2/3 inča (isti kao u X10) i objektivu raspona 24-624 mm s maksimalnim otvorima blende f/2,8-5,6. U prodaji će biti u februaru, po ceni od oko 700 evra.

www.fujifilm.eu/rs

XQD KORAK NAPRED

Kompakt fleš asocijacija najavila je kartice koje će naslediti već dugo postojeće CF. Nove kartice biće nešto šire i duže od SD kartica, ali će zadržati debljinu i robustnost CF-a. Najavljena brzina prenosa podataka je 125 MB/s, a za sada još nema informacija o tome koji će biti prvi fotoaparati s podrškom za XQD.

Reflecta LED OSVETLJENJE ZA SNIMATELJE

Kompanija "Reflecta" predstavila je dva nova reflektora zasnovana na LED tehnologiji. Slabiji model RPL 49 emituje svetlost čija je jačina na udaljenosti od jednog metra 460 luksa, dok jači model emituje čitavih 1.050 luksa. Oba reflektora rade na četiri AA baterije, koje omogućavaju nešto više od dva sata autonomije, a kod jačeg modela može se koristiti "Sony" litijum-jonska FP550 baterija. Diode bi trebalo da traju najmanje 30.000 sati. Manji model koštaće 70, a veći 90 evra.

www.reflecta.com

TriggerTrap OKIDAČ

U februaru će se na tržištu naći neverovatno koristan okidač zasnovan na Arduino platformi, a koji će fotoaparati okidati pobuđen svetlom, prekidanjem laserskog zraka ili zvukom. Eto prilike da se naprave fotografije životinja u divljini bez ustajanja pre deset ili plašenja modela aktiviranjem fotoaparata glasnim uzvikom "Pali!" Najavljena cena ove super spravice je 125 američka dolara.

www.triggertrap.com

Olympus M.ZUIKO DIGITAL ED 12-50 MM F/3,5-6,3 EZ

Ako ste se ikad zapitali koji objektiv najbolje snima video po kiši, znajte da je isto pitanje mučilo konstruktore u kompaniji "Olympus" i oni su vredno radili i svetu predstavili nov zum za mikročetvorotračinski sistem. Nov objektiv, zgodnog raspona (24-100 mm) i nezgodnih otvora blende (f/3,5-6,3) prilagođen je snimanju video-materijala, pa tako umesto klasičnog zum mehanizma on poseduje motor i prekidač u obliku prstena. Novost je i mogućnost prekidanja rada autofokusa pritiskom na dugme na samom objektivu. Maksimalno uvećanje je 0,72X (ekv. 35 mm), a ovo je prvi objektiv za mikročetvorotračinski sistem koji ima visok nivo zaštite od spoljašnjih uticaja. Pojavice se sredinom januara, po ceni od 450 evra.

www.olympus.rs

Zoom Foto NOVA PRODAVNICA FOTOGRAFSKE OPREME

U Beogradu je sredinom novembra, u blizini hrama Svetog Save, otvorena nova prodavnica fotografske opreme "Zoom Foto" sa ciljem da na jednom mestu ponudi izbor proizvoda koji će zadovoljiti i najprobirljivije profesionalce. U svakako najvećoj i najekskluzivnijoj prodavnici tog tipa kod nas, mesto je našao veliki broj brendova kao što su: "Olympus", "Canon", "Nikon", "Sony", "Fuji", "Sigma", "Metz" i drugi proizvođači fotoaparata, objektiv, bliceva i svih mogućih dodataka. Ovu jedinstvenu radnju, pored ljubaznog osoblja, takođe, ističe i demo pult. Naime, u središnjem delu radnje se nalazi

veliki pult, na kome su izloženi fotoaparati za demonstraciju, tako da se na licu mesta možete sami uveriti u mogućnosti fotoaparata i objektiv. Ideja Zoom Foto-a je da nakon nekog vremena izložene demo modele punude kupcima po specijalnim cenama. Ukoliko biste voleli da primite informacije o specijalnim ponudama, prijavite se na e-mail: info@zoomfoto.rs ili putem sajta: www.zoomfoto.rs.

Sony OTVOREN PRVI SONY CENTAR U SRBIJI

Prvi "Sony" centar u Srbiji svečano je otvoren u Ušće šoping centru. Ovo je mesto gde od sada možete odabrati željeni model proizvoda iz najšireg asortimana proizvoda kompanije "Sony", uz pomoć kvalifikovanog i ljubaznog osoblja koji će vam prezentovati i demonstrirati funkcije izloženih proizvoda.

www.sony.rs

Norte PHOTOBLOCKER

Ukoliko ste poznata licnost, stalno u društvu par cica-maca te se, logično, "cvikate" od paparaca, proizvod kompanije "Norte" može vam biti od velike pomoći jer pored održavanja temperature omiljenog pića, isti u sebi poseduje senzore za detekciju neželjenih bliceva te u trenutku paljenja istih, on kontrira svojim flešom. Inkognito boemi – štedite pare!

Sigma GRIP ZA SD1

Korisnici Sige SD1 u januaru će konačno moći da dokupe vertikalni rukohvat Power Grip PG-31. Cena još nije poznata, ali je sigurno da će biti skromna, poput cene fotoaparata za koji je namenjena.

www.sigma-photo.co.jp/english

Samsung NX200

Manji, lakši, s više piksela

PETI PO REDU "SAMSUNGOV" KOMPAKTNI SISTEMSKI FOTOAPARAT NASTOJI DA PRIVUČE I NAPREDNE KORISNIKE I TO: APS-C VELIČINOM SENZORA, REZOLUCIJOM OD 20,3 MILIONA PIKSELA I KVALITETNIJOM IZRADOM. IMAO SAM PRILIKU DA PROVERIM DA LI JE TO NAJBOLJI FOTOAPARAT IZ NX-SERIJE

✦ Boris Bjelica

A AF OSVETLJIVAČ
Pomaže prilikom izoštravanja u lošim svetlosnim uslovima.

B DISPLEJ
Dve trećine zadnjeg dela fotoaparata pokriva OLED displej s rezolucijom od 614.000 tačaka, a reprodukuje dosta detalja. Može mu se zameriti to što displej nije pokretan, a nije predviđeno elektronsko tražilje.

C iFN DUGME
Pritiskom na ovo dugme na donjem delu displeja prikazuje se Quick Menu i omogućava da koristite prsten za fokusiranje ili točkić za izbor komandi i ponuđenih parametara. U P (program) režimu rada moguće je kongovati ekspoziciju (EV), postaviti ISO osetljivost i balans belog (WB); A (prioritet blende) režim rada uključuje postavljanje blende; S (prioritet brzine zatvarača) režim rada uključuje postavljanje brzine zatvarača i M (manuelno) režim rada omogućava postavljanje izabranog otvora blende i brzine zatvarača. Sve ovo omogućava lakše promene osnovnih parametara na fotoaparatu kada se leva ruka nalazi na prstenu objekta, a prst desne ruke na okidaču.

Potpuno je prirodno što je došlo vreme da "Samsung" konačno ponudi tržištu kvalitetniji kompaktni sistemski fotoaparati jer ono to prosto zahteva. Na prvi pogled se vidi da promene nisu kozmetičke, već da se NX200 znatnije razlikuje od prethodnika, NX100. Fotoaparati ima u potpunosti nov izgled i jednostavnu kontrolu parametara koja će da zadovolji sve kategorije korisnika.

NOV IZGLED

"Samsung" je uspeo da napravi fotoaparati koji je po veličini sličan Sony NEX fotoaparati, ali je zadržao prilično konvencionalan izgled i način upravljanja fotoaparatom. Ima skoro identičan raspored komandi kao i njegov prethodnik, ali su njihove funkcije izmenjene. Dugme AEL sada se koristi za direktno snimanje video-zapisa, a dugme za brisanje snimljenih fotografija može se u režimu rada snimanje prilagoditi vlastitim potrebama. S gornje strane fotoaparata, oko okidača, smešteno je dugme za uključivanje, što je takođe jedna od razlika u odnosu na prethodni model. Ima veliki broj izdvojenih i lako dostupnih komandi namenjenih prvenstveno naprednijim korisnicima, a za početnike i manje iskusne postoje brojne automatske opcije. U kombinaciji s objektivima koji imaju iFn dugme, parametri za podešavanje mogu se postavljati na drugačiji način. Ovo je elegantan fotoaparati, lepo izgleda i ima kvalitetno metalno kućište, relativno malih dimenzija, koje ne utiču na lakoću rukovanja.

MOGUĆNOSTI

Fotoaparati može neprekidno da snima sedam fotografija u sekundi, što je izuzetna brzina za model iz ove kategorije i idealna je za snimanje akcije. Problem nastaje kada se napuni bafer memorija u koju može da stane samo 11 fotografija u JPEG formatu ili 8 u RAW formatu. Tada se fotoaparati blokira, a za vreme procesiranja snimljenih fotografija sva podešavanja osim ekspozicije, blende i korekcije ekspozicije, ostaju zaključana, dok se ne završi zapisivanje na memorijsku karticu. Sve ovo ograničava upotrebljivost fotoaparata kada je potrebno snimiti više fotografija u nizu, pogotovo kada se koristi sirovi RAW format. Sistem za automatsko izoštravanje je osetljiv i brz, ali u poređenju s konkurentnim modelima vidljiv je njegov zaostatak, pogotovu u uslovima slabog kontrasta i pri slabo osvetljenoj sceni. Deklarisani

broj snimaka sa jednim punjenjem baterije je 330, međutim, ako fotografirate u RAW formatu i ponekad upotrebite blic, nećete moći snimiti više od 150 fotografija, što je prilično malo za ovu kategoriju fotoaparata. Ono čime se ovaj fotoaparati može pohvaliti jeste sjajan OLED displej koji ima odličnu reprodukciju detalja, ali za njega nije predviđeno korišćenje elektronskog tražilje.

KVALITET FOTOGRAFIJA

Baš kada sam pomislio da je utrkivanje u broju piksela gotovo, nove generacije fotoaparata su to opovrgle. Samsung NX200 jedan je od takvih fotoaparata koji ima CMOS senzor od čak 20,3 miliona piksela. Fotografije snimljene u maksimalnoj rezoluciji i SuperFine JPEG formatu daju prosečnu veličinu od oko 7 MB. U odnosu na prethodni senzor od

1 BLIC

Nema ugrađeni blic, ali s njim dobijamo mali eksterni blic SEF 8A, a u istu šinu može postaviti jedan od tri eksterna blica (SEF42A, SEF20A, SEF15A – koje "Samsung" ima u ponudi) ili GPS dodatak (GPS10). Kada postavite GPS10 i uključite ga, u EXIF podacima dobijate geografsku dužinu i širinu lokacije s koje fotografirate.

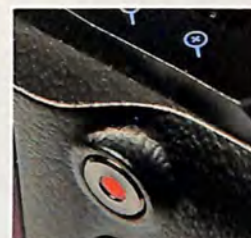
2 TOČKIĆ ZA IZBOR REŽIMA RADA

Standardno postoji na većini D-SLR i kod nekih kompaktnih digitalnih fotoaparata. S njim je najjednostavnije izabrati željeni režim rada.

3 DUGME ZA VIDEO

Posebno dugme kojim se aktivira snimanje video-zapisa.

Svet KOMPJUTERA

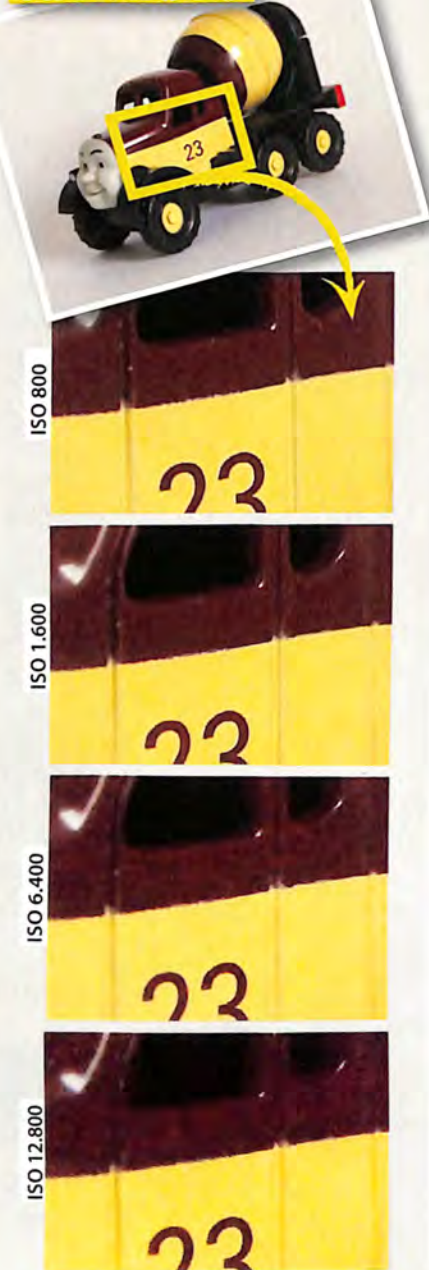
Najdugovečniji i najtiražniji kompjuterski mesečnik u Srbiji

U januarskom broju poklon čitaocima! Dodatak „Android za početnike“

14,6 miliona piksela, ovaj koristi potpuno novu konstrukciju, u koju je uključen analogno-digitalni pretvarač. Na taj način postignut je znatno bolji kvalitet snimljenih fotografija, sa manje šuma na višim ISO osetljivostima. Za osetljivosti od ISO 100 do 800 šum je neprimetan, sa ISO 1.600 fotografije izgledaju vrlo dobro, ISO 3.200 samo pokazuje malo šuma. Tek na fotografijama snimljenim sa ISO osetljivostima 6.400 i 12.800 pojavljuje se više šuma, one su mekše i vidljiv je gubitak zasićenja, ali i dalje su upotrebljive za mala povećanja i primenu na Internetu. Na fabričkim postavkama fotografije deluju malo mekane, ali se naknadnim izoštravanjem u doradi ili promenama postavki u fotoaparatu mogu poboljšati. Boje su jarke, ali nisu previše zasićene u zadatoj standardnoj postavci i mogu se menjati. Video možemo snimati u punoj HD rezoluciji i H.264-MPEG-4 formatu sa 30 sličica u sekundi, a većom manuelnom kontrolom parametara, a maksimalna dužina zapisa može biti 25 minuta.

NA TESTU

UTISAK

Ovo je definitivno, po meni, najbolji "Samsungov" fotoaparat iz NX-serije. U poređenju s prethodnim modelom, napredak je više nego očigledan i u potpunosti može da konkuriše Sony NEX modelima. Telo je manje i kvalitetnije, a što je najvažnije novi kvalitetan senzor APS-C veličine omogućio je da snimljene fotografije budu bolje i na višim ISO osetljivostima. Jedino što mu se može zameriti jeste da brzina izoštravanja nije bitnije poboljšana i nije na nivou današnje konkurencije. Procesiranje slike, pogotovo kada se fotografise u RAW formatu, moglo bi da bude brže. Privlačan je i za iskusnije korisnike koji žele kompaktniju alternativu za svoj D-SLR fotoaparat, a u isto vreme početnici u fotografiji, i oni bez fotografskog znanja, moći će bez problema da ga koriste.

OBJEKTIVI

Jedna od prednosti kompaktnih digitalnih sistema jeste mogućnost promene objektiv. "Samsung" je proširio ponudu na devet NX objektiv: 16mm f/2.4 (ekv. 24 mm), 20 mm f/2.8 (ekv. 30 mm), 30 mm f/2 (ekv. 45 mm), 60 mm F2.8 Macro ED OIS SSA (ekv. 90 mm), 85 mm F1.4 ED SSA (ekv. 127.5 mm), 20-50 mm f/3.5-5.6 (ekv. 30-75 mm), 18-200 mm F3.5ED 6.3 OIS (ekv. 27-300 mm), 18-55 mm f/3.5-5.6 (ekv. 27-82.5 mm) i 50-200 mm f/4-5.6 OIS (ekv. 75-300 mm). Objekivi s oznakom OIS imaju stabilizaciju slike. Kod svih objektiv automatsko izoštravanje je tiho i koristi "Fokus-by wire" sistem koji umesto mehaničkog pomeranja grupe sočiva prilikom okretanja prstena za ručno pomeranje, daje signal motoru za pomeranje, ali objektiv s oznakom SSA brže i tiše izoštravaju. Uz pomoć adaptera MA9NXK možemo koristiti neke od objektiv iz "Samsung" ili "Pentax" proizvodnog programa.

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	SAMSUNG NX200
Cena (sa PDV)*	94.999 din. (950 evra) komplet sa 20-50 mm
Priključak za objektiv-bajonet	Samsung NX
Faktor uvećanja žižne daljine	1,5 x
Tip senzora / veličina	CMOS / 23,5 x 15,7 mm
Odnos strana senzora	3:2
Efektivna rezolucija	20,3 miliona piksela
Format u kojem snima	JPEG, RAW, RAW + JPEG MP4 (H.264)
Tražilo	nema
Displej	3 inča (7,6 cm) Active Matrix OLED sa 614.000 piksela
Autofokus	sistem sa detekcijom kontrasta
AF osvetljivač	da
Zatvarač	30 s do 1/4.000 s i B
Sinhronizacija blica	1/180 s
Maksimalna brzina kontinualnog fotografisanja	7 snimaka u sekundi, 8 fotografija RAW formata ili 11 fotografija u JPEG formatu
Ekspozicioni režimi rada	Start Auto, P, A, S, M, Magic i 15 programa sa scenama
Merni sistem	višezonsko, centralno i spot
Ekvivalentna osetljivost (ISO)	Auto i ručno (od 100 do 12.800 s korakom 1EV i 1/3EV)
Korekcija ekspozicije	+/-3 EV (korak 0,3 EV)
Korekcija snage blica	+/-2 EV (korak 0,5 EV)
AutoBracketing	3 snimka s korakom +/- od 0,3 EV
Balans belog	Auto, 6 definisanih opcija i prethodno izmereni
Bracketing / fino podešavanje balansa belog	da / da
Ugrađeni blic	ne (isporučuje se s eksternim blicem SEF 8A)
Blic TTL sistem	TTL
Tip memorijske kartice	SD / SDHC / SDXC
Daljinski okidač	ne
Kontrola dubinske oštine	da
PictBridge standard	da
Stabilizacija slike	ne (koristi optičku stabilizaciju slike na objektivu)
Prikljucci	USB 2.0 / video-izlaz i mini HDMI
Napajanje	Li-jon baterija BP1030 (1.030 mAh)
Karakteristike baterije (prema CIPA standardu)	oko 330 snimaka
Dimenzije / masa	117 x 63 x 36 mm / 220 g
Sadržaj kutije	Li-jon baterija, punjač, eksterni blic SEF 8A, poklopac za telo, kaiš, USB kabl i CD-ROM s programima
Informacije	www.samsung.com/rs

*Cene su okvirne i podložne promenama

OCENA

Kvalitet izrade:	■■■■■■■■■■
Rukovanje:	■■■■■■■■■■
Mogućnosti:	■■■■■■■■■■
Kvalitet fotografije:	■■■■■■■■■■
Cena/Kvalitet:	■■■■■■■■■■
UKUPNA OCENA	■■■■■■■■■■

- ➕ Dobar kvalitet snimljenih fotografija i s višim ISO osetljivostima, kvalitetan displej, jednostavan je za rukovanje.
- ➖ Izoštravanje bi moglo da bude brže, pogotovo u lošijim svetlosnim uslovima, procesiranje slike bi moglo da bude brže, nema priključak za elektronsko tražilo, trajanje baterije.

12 mm

45 mm

Olympus CSC objektivni Za perfekcionista!

MIKROČETVOROTREĆINSKI SISTEM IZRASTAO JE U NAJZRELIJI CSC (KOMPAKTNI SISTEMSKI FOTOAPARAT) NA TRŽIŠTU, A NJEGOVI KORISNICI DOBILI SU PRILIKU DA BIRAJU IZMEĐU VELIKOG BROJA FOTOAPARATA, OBJEKTIVA I OSTALOG PRIBORA. ISPROBAO SAM DVA NOVA "OLYMPUSOVA" OBJEKTIVA NAMENJENA PROFESIONALNIM FOTOAPARATIMA

Boris Bjelica

OBJEKTIV M. ZUKIO DIGITAL ED 12 mm 1:2.0
Prsten u položaju za automatsko izoštravanje

Prsten u položaju za manuelno izoštravanje

Svi smo poslednjih godina navikli da koristimo isključivo zum objektiv, ali upotreba objektiv s fiksnom žižnom daljinom ima svoje draži i prednosti. Može da nam pospeši kreativost jer smo ograničeni samo na jedan ugao gledanja, u zavisnosti od objektiv koji se nalazi na fotoaparatu. Kada su svetlosni uslovi loši, to ne predstavlja nikakav problem jer imaju veliku svetlosnu jačinu, tj. maksimalni otvor blende. Postoji mnogo prednosti i kada se koristi svetlosno jači objektiv, kao što je, na primer, dubinska oština, koja postaje jasnije izražena.

S druge strane, s ovako velikim maksimalnim otvorom blende, više svetlosti ulazi kroz objektiv i slika na displeju fotoaparata je kvalitetnija. To omogućava fotografu da lakše donese odluku šta da izoštri i pomaže da to izoštravanje bude brzo i u uslovima slabog osvetljenja. Snimanje s velikim otvorom blende dozvoljava, takođe, postizanje dovoljne brzine zatvarača i sprečava podrhtavanje fotoaparata, a pri tome je ISO osetljivost najmanja moguća. Kompaktni su za nošenje na putovanja i dovoljno lagani da ga nosite 24 sata, sedam dana u nedelji.

REZOLUCIJA

	f2,0 / f1,8	f2,8	f4	f/5,6	f/8	f/11	f/16	f/22
12 mm								
45 mm								

M.ZUIKO DIGITAL ED 12 mm 1:2,0

Ovo je širokougaoni objektiv sa žižnom daljinom od 12 mm i namenjen je mikročetvorotrećinskim fotoaparatom na kojima pokriva vidni ugao ekvivalentan žižnoj daljini od 24 mm. Odličan je za snimanje arhitekture, enterijera, pejzaža i spontane ulične fotografije, a njim se može dobiti izražena perspektiva i isticanje objekta koji fotografujemo. S obzirom na to da je reč o širokougaonom objektivu s maksimalnim otvorom blende od f/2,0, biće koristan svuda gde su svetlosni uslovi loši, a ne može se očekivati čudo kada je u pitanju kontrola dubinske neoštine, jer je ovo širokougaoni objektiv i površina senzora manja.

KVALITET IZRADA I RUKOVANJE

Napravljen je u retro stilu, metalne je konstrukcije i dužina objektivna ostaje konstantna za vreme izoštavanja, jer koristi unutrašnji sistem fokusiranja. Metalni nazubljeni prsten za ručno izoštavanje zanimljiv je element u konstrukciji objektivna, a na njemu nećete naći nikakve prekidače jer se sve kontrole obavljaju preko samog fotoaparata. Odlično se po masi i dimenzijama uklapa s postojećim Pen fotoaparatom. Koristi filter prečnika 46 mm, a senilo je pravougaonog oblika i kupuje se odvojeno, što je, ako uzmemo u obzir cenu ovog objektivna, malo razočaranje. Optička konstrukcija sastoji se od jedanaest elemenata, raspoređenih u osam grupa, i uključuje sočiva: DSA (dvostruka supersferična), asferična, ED (s malom disperzijom) i Super HR (s visokim indeksom prelamanja).

DOBRA OŠTRINA

Oština koju daje ovaj objektiv izuzetno je dobra. Na maksimalnom otvoru blende f/2,0 jedino je primetna blaga mekoća ivica kadra, ali se ona skoro u potpunosti izjednačava kada se otvor blende postavi na f/2,8. Najbolji su rezultati između blende f/4 i f/11, a zbog difrakcije za otvore blende iznad f/16, postaje vidljiva blaga mekoća na snimljenim fotografijama. Hromatska aberacija i vinjetiranje blago su uočljivi na maksimalnom otvoru blende, ali to nije zabrinjavajuće. Kao što se može očekivati za jedan širokougaoni objektiv, distorzija je primetna, ali se može u naknadnoj obradi korigovati. ZERO (ZUIKO Extra-low Reflection Optical) višeslojni premaz sočiva dodatno smanjuje neželjeno prelamanje svetla u samom objektivu i na fotografijama će se, u poređenju s konvencionalnim premazima, ređe javljati efekti duhova i odblesaka, kada se fotografiše u kontrastu svetla.

SISTEM ZA IZOŠTRAVANJE

Za razliku od takozvanog "Fokus-by-wire" sistema za izoštavanje, koji poseduju ostali "Olympusovi" objektivni, ovaj objektiv koristi MSC tehnologiju za brzo i nečujno izoštavanje. Tako je sočivu za izoštavanje potrebno manje od sekunde da pređe put od beskonačnosti do minimalne daljine izoštavanja. Posebno mi se na ovom objektivu dopao prsten za prebacivanje između autofokusa i ručnog izoštavanja. Jednostavnim povlačenjem prstena prema sebi, prebacujete na ručno izoštavanje i vidite skale s postavljenim

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	M.ZUIKO DIGITAL ED 12 mm 1:2,0	M.ZUIKO DIGITAL ED 45 mm 1:1,8
Cena (sa PDV)*	76.000 din. (760 evra)	34.000 din. (340 evra)
Bajonet		mikro 4/3
Žižna daljina	12 mm	45 mm
Ekv. žižna daljina za format od 35 mm	24 mm	90 mm
Maksimalni otvor blende	f/2,0	f/1,8
Minimalni otvor blende		f/22
Konstrukcija (br. sočiva / br. grupa sočiva)	11 / 8	9 / 8
Broj lamelica blende		7
Stabilizator slike		ne
Minimalna daljina izoštavanja	0,2 m	0,5 m
Informacija o rastojanju	da	ne
Prečnik filtra	46 mm	37 mm
Senilo	LH-48	LH-40B
Dimenzije / masa	56 x 43 mm / 130 g	56 x 46 mm / 116 g
Sadržaj kutije		prednji i zadnji poklopac
Informacije		www.olympus.rs

Kvalitet izrade, lagan i kompaktan, prsten za ručno izoštavanje, dobar kvalitet snimljenih fotografija, tiho i brzo automatsko izoštavanje.

Senilo nije sastavni deo pakovanja, cena, izražena u potpunoj napravljen od metala.

Lagan i kompaktan, kvalitet snimljenih fotografija na ivicama kadra, tiho i brzo automatsko izoštavanje. Nema prsten za ručno izoštavanje kao dvanaestica, senilo nije sastavni deo pakovanja, nije u potpunosti napravljen od metala.

* Cene su okvirne i podložne promenama

udaljenostima i kontrole dubinske oštine, što je danas prava retkost kod objektivna. To omogućava trenutno izoštavanje bez gledanja u displej fotoaparata. Skala s udaljenostima značajna je u manuelnom režimu rada i kada se objekat koji fotografišete nađe u fokusu. Tada korisnik može da povuče prsten za fokusiranje i fotoaparat je spreman za slikanje. Minimalna daljina izoštavanja je 0,2 metra.

UTISAK

I prvi kontakt s ovim objektivom stvorio je pozitivan utisak. Mehanička konstrukcija je fantastična i podseća na objektivne "Voigtlander" VM i "Zeiss" ZM serija. Posebno me je oduševio prsten za prebacivanje između autofokusa i ručnog izoštavanja, a automatsko izoštavanje je tiho i brzo. Optički kvalitet je prilično impresivan i dobar u različitim svetlosnim situacijama. Jedino o čemu se može diskutovati, po meni, jeste malo viša cena.

OCENA

Konstrukcija i rukovanje:	■■■■■
Mogućnosti:	■■■■■
Kvalitet optike:	■■■■■
Cena/kvalitet:	■■■■■
UKUPNA OCENA	■■■■■

M.ZUIKO DIGITAL ED 45 mm 1:1,8

Ovo je blagi teleobjektiv sa žižnom daljinom od 45 mm i namenjen je mikročetvorotrećinskim fotoaparatom na kojima pokriva vidni ugao ekvivalentan žižnoj daljini od 90 mm. Odličan je za snimanje portreta gde je uz maksimalni otvor blende moguće postići zamućenje pozadine.

KVALITET IZRADA I RUKOVANJE

Kao njegov širokougaoni kolega, napravljen je u retro stilu i izgledaju skoro identično, ali su prstenovi kod njega napravljeni od kvalitetne plastike s vrhunskom završnom obradom i izgledaju kao da su metalni. Odlično se uklapa s novom generacijom Pen fotoaparata i više je nego očigledno zašto je ovaj objektiv duplo jeftiniji od dvanaestice. Bajonet je metalni, a dužina objektivna takođe ostaje nepromenjena, jer za vreme izoštavanja koristi unutrašnji sistem. Za ručno izoštavanje koristimo nazubljeni prsten. Na njemu takođe nema prekidača jer se sve kontrole obavljaju preko samog fotoaparata. Za razliku od širokougaone dvanaestice, on nema skalu s postavljenim udaljenostima i kontrolu dubinske oštine. Koristi filter prečnika 37 mm, a senilo se, kao i kod prethodnog objektivna, nažalost, kupuje posebno. Optička konstrukcija sastoji se od devet elemenata raspoređenih u osam grupa i uključuje sočiva: asferična, ED (s malom disperzijom) i Super HR (s visokim indeksom prelamanja). Automatsko izoštavanje je tiho i brzo, a minimalna daljina izoštavanja je 0,5 metara.

DOBRA OŠTRINA

Kada sam pogledao prve fotografije koje sam snimio s ovim objektivom, bilo mi je više nego jasno da se na optičkoj konstrukciji nije nimalo

štedelo. Daje dosta ujednačenu oštrinu između centralnih i perifernih delova fotografije, tako da se bez problema može koristiti i maksimalni otvor blende od f/2,0. Jedino je primetna blaga mekoća ivica kadra, ali se ona skoro u potpunosti izjednačava zatvaranjem blende. Razumljivo je da su najbolji rezultati između vrednosti f/4 i f/8. Hromatska aberacija, vinjetiranje i distorzija na celom rasponu otvora blende dobro su kontrolisani i skoro neprimetni. ZERO (ZUIKO Extra-low Reflection Optical) višeslojni premaz sočiva dodatno smanjuje neželjeno prelamanje svetla i na fotografijama će se (u poređenju s konvencionalnim premazima) ređe javljati efekti duhova i odblesaka kada se fotografiše u kontrastu svetla.

UTISAK

U optičkom pogledu ovaj objektiv može odmah u prvu ligu jer daje odličan kvalitet snimljenih fotografija. Pozitivna stvar jeste što je duplo jeftiniji od dvanaestice, ali zato spoljni prstenovi nisu napravljeni od metala. Odličan je za snimanje portreta s maksimalnim otvorom blende.

OCENA

Konstrukcija i rukovanje:	■■■■■
Mogućnosti:	■■■■■
Kvalitet optike:	■■■■■
Cena/kvalitet:	■■■■■
UKUPNA OCENA	■■■■■

POSEDUJU SVE PREDNOSTI ALKALNIH BATERIJA, ALI SU PUNJIVE!

Punjive baterije sa maxE tehnologijom imaju jako nizak nivo samopražnjenja i napravile su pravu revoluciju na tržištu baterija. ANSMANN sada u veličinama mignon AA i 9V E-block nudi napredni tip "maxE Plus" sa 20% većim kapacitetom. Mignon AA sada ima kapacitet 2500mAh dok 9V E-blok ima 250mAh. Ovo su baterije velikog kapaciteta, niskog nivoa samopražnjenja i maksimalnog broja ciklusa tokom životnog veka – idealne za vaš fotoaparatus.

NOVA!

hibridna
baterija
SADA OD
2500mAh!

Distribucija mobilne energije :
Alt Energetika Plus d.o.o.
Pazinska 17, 11000 Beograd
Tel: +381 11 2492 537
office@altenergetika.com

www.altenergetika.com

Canon Powershot S100 Saga se nastavlja

KADA JE PRE NEKOLIKO GODINA "CANON" NAPRAVIO RADIKALNE PROMENE U DIZAJNU NEKADA POPULARNIH KOMPAKTNIH FOTOAPARATA IZ S-FAMILIJE, BILO JE OČIGLEDNO DA JE U PITANJU KORAK U PRAVOM SMERU I DA ĆE TO BITI VEOMA USPEŠNA FUZIJA VEOMA MALIH GABARITA I OGROMNIH MOGUĆNOSTI

Srdan Abdijević Abdee

A RUKOHVAT
Naizgled mali ali neverovatno koristan rukohvat zahvaljujući kome S100 mnogo sigurnije leži u ruci.

B AF OSVETLJIVAČ
Lampa za pomoć pri izostravanju u lošim svetlosnim uslovima.

C KONTROLNI TOČKIĆ
Prednji kontrolni točkić koji, u zavisnosti od režima rada i želja korisnika može da igra mnogobrojne uloge.

I ove sezone svi veliki proizvođači predstavili su svoje vizije modernih ultrakompaktnih fotoaparata, koji imaju objektivne velike svetlosne moći, brz autofokus, HD video i veliki broj naprednih kontrola, a najmanji među njima je Canon Powershot S100.

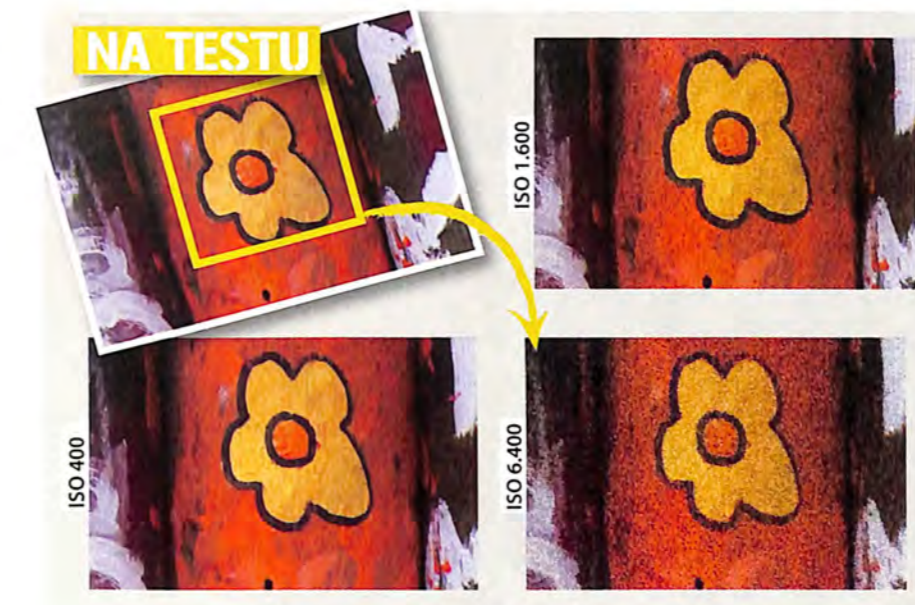
SPOLJA

Na prvi pogled, S100, srebrni ili crni, najviše podseća na Ixus modele, ali prilikom prvog uzimanja fotoaparata u ruke svaka sličnost je prestala jer ovog mališu krase osobine koje ga stavljaju rame uz rame s mnogo "ozbiljnijim" spravama. Ako bi trebalo da u dve reči opišem nekom kako S100 izgleda, izbor bi pao na eleganciju i funkcionalnost. Među čistim linijama i ravnim matiranim metalnim površinama našlo se mesta za dva kontrolna točkića, oslonac za palac sa zadnje i mali, ali vrlo dobrodošao, rukohvat s prednje strane. Zadnju stranu fotoaparata okupirao je, naravno, veliki displej koji je, da bi se sačuvala kompaktnost, nažalost, nepokretan, a ni vidljivost na suncu i pod ekstremnim uglovima mu nije baš dobra i to je ujedno moja najveća zamerka ovom modelu i domaći zadatak za konstruktore. Iako sam već

sam sebi dosadan, ponoviću da je, i ovog puta, reč o fotoaparatu koji je veoma teško, bezbedno i bez opasnosti od ispadanja, koristiti jednom rukom. Naravno, opet kažem, to nije problem za veći deo korisnika, ali u specifičnim situacijama ume prilično da "smori". Najveća promena u odnosu na prethodnike jeste objektiv, na čije je specifikacije prva asocijacija ono što Njegoš reče, "času meda još' niko ne popi, što je čašom žuči ne zagriči". Naime, iako je objektiv i širi (24 mm ekv.) i duži (120 mm ekv.), i na najmanjoj žižnoj daljini i dalje svetlosno jak sa f/2, na telefoto kraju opsega ima malu svetlosnu jačinu s neoprostivih f/5,9. Na svu sreću, objektiv poseduje sistem za optičku stabilizaciju sa nekoliko režima rada koji se u praksi, uz, ako je moguće, pravilno držanje fotoaparata, pokazao kao veoma efikasan, pogotovo na širem kraju opsega. Minimalna daljina izostravanja iznosi tri centimetra. Ugrađeni blic je motorizovan i ne iskače već se, kada to korisnik poželi ili po potrebi, podigne, a lepo je to što je snagu blica moguće kontrolisati ručno u tri nivoa.

IZNUTRA

Karakteristikama S100 malo šta se može prigovoriti. Zahvaljujući novom Digic 5 procesoru, fotoapar

- 1 Displej koji je, makar i po cenu nešto većih dimenzija, trebao biti pokretan.
- 2 Antena GSP prijemnika.
- 3 Dugme kome je moguće dodeliti jednu iz niza korisnih funkcija, poput AEL ili odabira načina merenja svetla.
- 4 Dugme za brz pristup opciji za snimanje videa.
- 5 Zadnji kontrolni točkić.

je veoma živahan. Odziv kontrola i šetnja kroz "Canonove" tipično dobro organizovane menije – jesu uživanja. Autofokus je brz i precizan, pogotovo kad je objektiv na širem kraju opsega, tj. kada otvor blende ne prelazi f/2,8, a odlično radi i u veoma lošim svetlosnim uslovima. Zabavu pomalo kvari baterija malog kapaciteta koja je dovoljna za oko 200 fotografija, što znači da je najbolje odmah potrošiti novac na rezervnu, da bi kasnije uštedeli živce. Velika novost je i GPS prijemnik koji omogućava lako "geotagovanje" dodavanjem koordinata u EXIF, a funkcija "GPS logger" beleži lokaciju korisnika u zadatim intervalima i omogućava iscrtaavanje putešestvija na mapi. Kvalitet prijema GPS signala je dobar, s tim što u zatvorenom prostoru ume da se malo pomuči.

FOTOGRAFIJE, VIDEO I NEKOLIKO IZNENAĐENJA

"Canon" je sam razvio CMOS senzor u modelu S100, ali za razliku od prošlog pokušaja u vidu prosečnog SX1, novi 1/1,7" senzor rezolucije 12 megapiksela briljira kada je u pitanju kvalitet snimljenih fotografija. Kada se koristi RAW format, ISO osetljivost može se "opušteno" podići na 1.600, bez bojazni da će rezultat

biti moguće prezentovati u veličini poštanske marke, a uz dobru konverziju u crno-belo, malo vađenja na umetničku slobodu i nebitnost tehnikalija, čak i ISO 3.200 može da prođe. Hromatske aberacije javljaju se samo u najkontrastnijim scenama, a na 24 mm vidljiva je blaga bačvasta distorzija i neznatan pad oštine na perifernim delovima kadra. Pored kvalitetnih fotografija, S100 snima i video u punoj HD rezoluciji sa 24 sličice u sekundi, a poseduje i mogućnost snimanja usporenih snimaka u VGA rezoluciji sa 120 sličica u sekundi, tj. QVGA sa čitavih 240 sličica u sekundi. Dok se snima video, moguće je koristiti optički zum. Kad vam dosade "obične fotografije", možete uključiti jedan od deset tzv. kreativnih filtara kada je moguće snimati fotografije velikog dinamičkog opsega (HDR), pretvoriti fotoaparata od nekoliko stotina evra u plastičnu igračku, uključiti efekat ribljev oka (UPOZORENJE: nikako ne koristiti na pripadnicama lepšeg pola!), emulirati T/S objektivne (sa sve snimanjem 5, 10 ili 20 puta ubrzanog snimka u VGA rezoluciji) i sl. Iz nekog, nadasve neshvatljivog razloga, neko je u Canonu odlučio da ljubitelje HDR-a nauči pameti i natera ih da nose stativ jer S100 nema mogućnost automatskog preklapanja snimaka i svako, pa i najmanje pomeranje, rezultuje "duhovima".

TEHNIČKI PODACI

OSNOVNE INFORMACIJE	CANON POWERSHOT S100
Cena (sa PDV)*	53.499 din. (530 evra)
Efektivna rezolucija	12,1 miliona piksela
Tip senzora	CMOS, 1/1,7 inča
Objektiv	24–120 mm (35 mm ekv.)
Maks. otvor blende	F2–5,9
Min. daljina izostravanja	3 cm
Stabilizacija slike	da
Format u kojem snima	JPEG, RAW, RAW+JPEG
Ekspozicijski režimi rada	Auto, P, S, A, M
Merni sistem	na čitavoj površini, centralno i spot
Brzina zatvarača	15 s do 1/2.000 s
Brzina kontinualnog fotografisanja u maksimalnoj rezoluciji	2,3 fotografije u sekundi
Ekv.oštetljivost (ISO)	80–6.400
Video zapis: dužina / format / maks.rezolucija	MOV, H.264, 1.080p
Displej	3 inča (7,5 cm) sa 461.000 piksela
Tražilo	ne
Tip memorijske kartice	SD / SDHC / SDXC
Tip baterije	Li-jon (NB-SL)
Performanse baterije (prema CIPA standardu)	200
Dimenzije / masa	99 x 60 x 28 mm / 200 g
Sadržaj kutije	traka za nošenje, baterija, AC adapter, USB i video-kablovi i CD s programom
Informacije	www.canon.rs

*Cene su okvirne i podložne promenama

VELIKA NOVOST JE I GPS PRIJEMNIK KOJI OMOGUĆAVA LAKO "GEOTAGOVANJE" DODAVANJEM KOORDINATA U EXIF.

OCENA

Konstrukcija:	██████████
Rukovanje:	██████████
Mogućnosti:	██████████
Kvalitet fotografije:	██████████
Cena/Kvalitet:	██████████
UKUPNA OCENA	██████████

➕ Kvalitet izrade, kvalitet fotografija, brzina rada, f/2 na 24 mm, ugrađen GPS.

➖ Cena, f/5,9 na 120 mm, displej, autonomija.

UTISAK

Canon Powershot S100 je zabavan i moćan, poželjan i skup, mali i lagan... I prisutan. Skriven u džepu, ne plaši se mraka i samo čeka priliku da ukrade po koji komadić vremena. Priuštiti sebi S100 znači kupiti priliku da se bude tu i tamo, onako usput, nonšalantno. Diskretno i elegantno...

Nikon Digiscopie

Milan Živković

DIGISKOPIJA SE RAZVILA U POSEBAN FOTOGRAFSKI PRAVAC KADA SU PROIZVOĐAČI TELESKOPA POČELI DA PROIZVODE ADAPTERE I NOSAČE ZA DIGITALNE FOTOAPARATE.

KVALITET FOTOGRAFIJA

Odmah da se razumemo, tehnomanijački deo fotografske populacije ovakvim fotografijama neće puno zamerki, ali u nekoj od standardnih verzija, koje nisu previše skupe, dobijaju se fotografije više nego prihvatljivog kvaliteta. Premda je on daleko od profesionalnog, ne treba zaboraviti da je reč o izuzetno velikom uvećanju, na koje utiče i to da li je vazdušni sloj do objekta pun isparenja ili zagađenja... Drugi problem koji jednostavno nije moguće izbeći jeste spajanje dva različita optička sistema, što u području vršnog, rubnog svetla daje vidljivu hromatsku aberaciju zbog fizičkog uvećanja samog teleskopa...

Teleskop montiran na stativ pomoću Manfrotto 055 Hybrid Head Q5 koja obezbeđuje "mekano" kretanje

Sveta Dragović često pominje u svojim tekstovima, maleni, ali dovoljno moćni, digitalni kompakti služe kao svojevrsne digitalne beležnice, sposobne da snime ono što je njihov vlasnik video. Na potpuno identičan način digiskopija omogućava fotografisanje onoga što smo teleskopom videli. Doduše, treba napomenuti da su postojali razni pokušaji spajanja dvogleda s fotoaparatom, ali da su tu uvek bili u pitanju fotoaparati veoma male rezolucije, nešto slično fotoaparatom ugrađenim u obične mobilne telefone. Uz pomoć odgovarajućih adaptera, na teleskope se montiraju i D-SLR fotoaparati, što mogućnosti podiže na jedan savim drugačiji nivo.

OPREMA

Glavna prednost sistema digiskopije jeste izuzetno veliko uvećanje (laici bi rekli: vidi koliko može da privuče blizu), što zahteva stabilan stativ i glavu koja je na njega montirana. Razlog za ovo jeste izuzetno mali vidni ugao, često manji od jednog stepena, sa žižnim daljinama koje se u poređenju s klasičnim teleobjektivima kreću od 800 do čak 4.500 mm. U praksi to znači da svaki drhtaj i najmanje pomeranje postaju i te kako primetni, pa stoga stativ mora biti sposoban da zadrži glavu na mestu uz minimum vibracija. Istovremeno, glava stativa mora biti takva da pruža što je moguće mekša kretanja jer će previše otpora, pogotovu ako ga nije moguće kontrolisati, dovesti do toga da povlačite teleskop i da se on u jednom trenutku naglo pokrene, tako da ozbiljno promašite cilj, što može biti veoma frustrirajuće jer će biti teško postaviti željeni kadar.

"Nikon", kao velika korporacija, poznata pre svega po proizvodnji fotoaparata, ima izuzetno kvalitetnu ponudu optičkih uređaja namenjenih najraznovrsnijim potrebama. Na primer, veoma je zanimljiva ponuda mikroskopa i sistema za fotografisanje u mikropodručju, a ovaj segment proizvodnje prati i veliki svetski konkurs Nikon Small World, o kome smo pisali u nekoliko navrata. Sportska optika, namenjena ljubiteljima prirode, poseban je segment proizvodnje, a mogu je koristiti i lovci jer ima optičke nišane, popularno zvane snajperi, i teleskope namenjene posmatranju prirode, ptica i divljači.

TELESKOP I DIGITALNA BELEŽNICA

U svetu postoji veliki broj zaljubljenika u različite životinjske vrste u prirodi. Mislim, pre svega, na ornitologe, entomologe ili "obožavaoce" pojedinih vrsta sisara. Veliki klubovi posmatrača ptica (birdwatch) imaju i po nekoliko hiljada članova a, sa sobom, u prirodu, nose samo dvogled, teleskope i atlase, takozvane ključeve vrsta, koji im pomažu da prepoznaju pticu koju su ugledali. Svaki od posmatrača vodi dnevnik u koji beleži rezultate kojima se posle hvali kolegama. Sve do sada, svoja otkrića mogli su da prenose samo usmeno, ali je razvoj malih, kompaktnih fotoaparata doveo do neobičnog spoja teleskopa i fotoaparata iz koje je nastala potpuno nova grana fotografije, pod nazivom digiskopija. Kao što

TEHNIKU DIGISKOPIJE RAZVILI SU PASIONIRANI POSMATRAČI PTICA. GRUPA AZIJSKIH ZALJUBLJENIKA U PRIRODU POČELA JE 1990. DA POSTAVLJA KOMPAKTNE DIGITALCE PRED OKULAR TELESKOPA

BEZ ALTERNATIVE

Fotografisanje teleskopom najlakše je uporediti sa snimanjem u makropodručju: najmanji pokret i snimak nema oštrinu. Isto tako, ako želite da povećate objekat, tj. fotografirate udaljene predmete, ne postoji alternativa. Na primerima vidite fotografije snimljene istim fotoaparatom, uz korišćenje teleobjektiva i kada je fotoaparat montiran na teleskop. U krugovima se nalaze isti detalji, ali kopirani i povećani sa prve fotografije, tako da je jasno da fizičko, odnosno "fotošopovsko" uvećavanje, ne dolazi u obzir.

UTISAK

Par dana imao sam priliku da isprobavam mogućnosti Digiscoping Coolpix kompleta, koji se sastoji od Spotting Scope 65A teleskopa, okulara 20X, FSB-7 adaptera i fotoaparata Nikon Coolpix S5100. Ovaj komplet opreme predstavlja relativno jeftinu ulaznicu u svet digiskopije jer mu je cena oko 53.000 dinara, a optički sistemi fabrički su uklopljeni, tako da daju optimalan kvalitet snimaka. Iako često koristim snažne teleobjektive, fotografisanje sa ovako velikim uvećanjima predstavlja poseban izazov i neophodno je određeno vreme privikavanja na opremu, kako bi postigli maksimalnu brzinu u radu, kakvu imaju iskusni digiskoperi.

Nikon teleskopi različitog stepena uvećanja i mogućnosti

DIGISKOPIJA NA MALOJ UDALJENOSTI

Digiskopija nije ograničena isključivo na fotografisanje udaljenih objekata, već je dobra i za one koji vole da posmatraju i male životinje. Koliko god to bilo neobično, veliki klubovi posmatrača leptira, na primer, putuju zajedno i prosto se utrkuju ko će u svesci imati veći broj zabeleženih vrsta. Kada sa sobom imate i kompaktni digitalac, možete pored beleške pokazati i "pravi dokaz" da na tom staništu zaista i živi neka retka i neobična vrsta. U tom slučaju niko i ne razmišlja o nekakvom vrhunskom kvalitetu fotografije. Ali ako imate lep i sunčan dan, puno svetla i mirnog modela (kao što je ovaj leptir zvani crveni admiral), onda ni kvalitet neće izostati.

Na fotografijama vidite da je žičani okidač sastavni deo opreme koji omogućava da okidanje bude bez ikakvog uticaja na fotoaparata, tako što eliminiše bilo kakvo pomeranje i podrhtavanje.

Mađari, Mađari, Mađari

MALO JE, AKO SE GOVORI O RAZVOJU FOTOGRAFIJE, SAMO TRI PUTA U NASLOVU POMENUTI NAŠE SEVERNE SUSEDE. MNOGI ISKUSNI FOTOGRAFI I NE ZNAJU DA JE JEDAN OD NAJZASLUŽNIJIH LJUDI ZA RAZVOJ FOTOGRAFIJE, KONSTRUKTOR PRVOG PRAVOG (ČITAJ SVETLOSNO JAKOG) PORTRETNOG OBJEKTIVA (3,7/15 CM), PROF. DR JOSZEF PETZVAL, BIO MAĐAR. I NIJE SE ZAUSTAVIO NA TOM OBJEKTIVU

✚ Miroslav Nikoljačić

Bilo je još Mađara izumitelja u fotografiji: Jenő Gothard (1857–1909), smislio je foto-snajper; Mihály Simon (1889–1978), tehničke velikonformatne fotoaparate, a kasnije, kada se preselio u Ameriku, postao je jedan od vodećih "Kodakovih" konstruktora. Pomenimo i dr. Odoná Rieszdorfer (1893–1944), također Mađara, koji je bio jedan od vodećih svjetskih konstruktora fotoelektričnih svetlomera, a tu su i Jenő Dulovits (1903–1972), konstruktor Gamma Duflexa, koji je zajedno s inženjerom Tothom, napravio Duto predleće – mekocrtče, bez kojih bi portretna fotografija imala sasvim drugačiji razvoj.

FOTOGRAFSKA INDUSTRIJA MAĐARSKE

Pored pomenutih, bilo je još Mađara značajnih za fotografiju, ali to već prevazilazi prostor namenjen kolekcionarstvu u ovom časopisu. Ostatak teksta biće posvećen proizvođačima i fotografskim aparatima koje su pomenuti, a i ostali fotografski pametni Mađari, smislili i konstruisali. Tri najveće fabrike fotoaparata u ovoj zemlji od deset miliona stanovnika bile su: "Gamma", "MOM", "FVV", kao i foto-hemijski kombinat "Forte". Pogledajmo njihov kratak istorijat i proizvodni program.

MOM EKSPERIMENTALNI FOTOAPARATI

Virax 35 (1958) je fotoaparat bez daljinara. Ima polugu za premotavanje filma, automatski brojač snimaka i zavesni zatvarač s ekspozicijama između 2 i 1/1.000 s, kao i oznaku Z. Objektiv se menja putem navoja M42. Napravljeno je 12 primeraka. Sa Ymmarom 3,5/50 mm vredi do 1.000 evra. Verzija KVR (ugravirana početna slova prezimena trojice konstruktora) ide i do 2.500 evra.

Virax 35/t (1959) dobija i daljinar, na njemu je objektiv Pannonar 2,8/50. Napravljeno je samo nekoliko komada, a kolekcionarska vrednost je do 1.800 evra.

Virax 35/p (1959) je refleksi fotoaparat s Pannonarom 2,8/50 mm, polugom za premotavanje na donjem, i polugom autoknipsa na prednjem delu. Lep fotoaparat ima i lepu cenu – 4.000 evra.

Correcta reflex (1959) ima format snimka 24x32 mm, film se premotava ili dugmetom na gornjoj ili polugom na donjoj strani fotoaparata. Nema podataka o broju proizvedenih primeraka.

Momka, kasniji naziv **Fotobox** (1959) je boks-kamera za format snimaka 6x6. Objektiv Achromat 7,7/75 mm, zatvarač ima oznake ekspozicija 25, 50 i 100 + B. Napravljeno je preko 25.000 primeraka. Postoje dve verzije – crna i siva, a vrednosti im je između 30 i 100 evra.

Hungareta/Uniflex je prototip SLR fotoaparata sa Ymmarom 3,5/50 mm i rasponom ekspozicija 1/20 do 1/500 s. Njena kolekcionarska vrednost je oko 1.500 evra. ■

Pajtas

GAMMA

Osnovana je 1920. godine, i izrađivala je elektrotehničke i mehaničke artikle, da bi sa svega četiri zaposlena, a posle dvadesetak godina krenula je u vojnu proizvodnju. Fabrika je 1935. krenula sa izradom optike u vidu teodolita, teleskopa i kompasa. Duflex je najznačajniji fotografski proizvod ove fabrike. To je revolucionarni jednooki refleksi fotoaparat, detaljno prikazan u broju 47 *Refoto* časopisa (2008). Ovdje ću samo napomenuti da je ovaj fotoaparat napravljen u malom broju primeraka i da ima znatnu kolekcionarsku vrednost.

MOM

Ova tri slova predstavljaju skraćenicu od "Magyar Optikai Muevek" (Mađarska optička industrija). Za preko sto godina postojanja, fabrika je više puta menjala ime jer je prvo proizvodila optičke instrumente, kasnije objektivne, sve dok nije stigla do proizvodnje fotoaparata. Za razliku od Gamme, s njenim izvanrednim, ali skupim Duflexom, MOM je krenuo jednostavnijim i isplativijim putem. Uzor im je bila nemačka "Leica", bolje rečeno jednostavna i svuda prepoznatljiva, u mađarskoj kuhinji pripremljena, Leica. Prvobitno ime bilo joj je Momikon, kasnije je to promenjeno u Mometta. Ukupno je postojalo pet osnovnih tipova sličnih karakteristika.

KRAJ JEDNE PRIČE

Pročitavši ovaj tekst, mnogi će se začuditi kada saznaju šta je sve proizvodila mađarska foto-industrija. Kažem, proizvodila, jer sada više ništa od toga ne postoji. I njima je privatizacija u zlo doba zakucala na vrata. Od firme "Gamma" ostali su još samo neki mali optički servisi, fabrika "MOM" više ne postoji, zgrade i fabrike su prodane, zatim i porušene, kako bi se dobio prostor za neke nove vlasnike i nove svrhe.

FORTE

Govoreći o mađarskoj foto-industriji nikako ne bismo smeli zaobići njihovu, nekada veliku, fabriku foto-papira, filmova i fotografskih hemikalija – "Forte". Prvobitno "Kodakova" fabrika, osnovana 1912. godine, s fotografskom proizvodnjom počela je deset godina kasnije. Prilikom bombardovanja 1944. fabrika je bila oštećena, a 1946. "Kodak" prodaje fabriku Mađarima, koja nastavlja poslovanje pod nazivom "Forte Photochemical Industrial Company". Sećam se divnih foto-papira, neuporedivo boljih od onih koji su nam svojevremeno bili na raspolaganju. Prema nekim podacima, fabrika je proizvodila baritnu, a i PE podlogu za gotovo sve evropske fabrike foto-papira.

Fotoaparat Optifort, pakovanje foto-papira i izgled "Kodak - Forte" fabrike foto-materijala

MOMETTA III U PRAKSI

Na gornjoj površini fotoaparata smešteno je dugme za vraćanje filma u kasetu, koje se radi efikasnijeg vraćanja može i podići. U sredini su šine za pribor, do njih je regulator ekspozicija, a zatim okidač. Poluga za deblokiranje mehanizma prilikom vraćanja filma nalazi se ispod okidača, a tu je i dugme za premotavanje filma s brojačem snimaka.

Na zadnjem delu fotoaparata nalazi se okular tražila s daljinarom, na prednjem delu su prozori daljinara i tražila, dva sinhro kontakta i izmenljivi objektiv, a na donjem delu je poluokrugla bravica/poluga za otvaranje i zatvaranje fotoaparata. Zanimljivo je da fotoaparat ima dva navoja za stativ. Prečnik navoja za filter je 36 mm. Sve Momette su prilično zdepaste i ne može se reći da dobro leže u ruci.

Mometta III otpozadi

Poklopac

OSTALI FOTOAPARATI

Utitaris (1953) je bakelitna boks-kamera formata 6x6 sa "B" Achromatom f/8 i oznaka ekspozicije T i M. Napravljena je u oko 66.000 primeraka. Kako Gamma, čija je ovo bila konstrukcija, nije bila opremljena za proizvodnju bakelitnih fotoaparata, izrada Utitarisa bila je poverena jednoj fabrici kablova. Kolekcionarska vrednost 20–50 evra.

Kinobox (1957) je jednostavna boks-kamera za format snimka 24x32 mm s objektivom 8/45 mm i zatvaračem sa I i B ekspozicijama. Napravljeno je preko 50.000 komada, a kolekcionarska vrednost ovog modela ide i do 180 evra.

Dici (1938) i **Pontos** (1945) jesu bakelitne boks-kamere (proizvođač "Pontos Optikai Lencsegyar", Budapest) za format 3x4 cm na filmu formata I27, s objektivom Meniscus i jednostavnim zatvaračem (T i I). Nije poznato koliki je broj primeraka proizveden, ali se zna da im je kolekcionarska vrednost: 150 evra i 250 za Pontos u crnoj verziji.

Juventus (1940) proizvođač "Albert es Liptak", Nagyvarad, jeste metalna boks-kamera zaokrugljenih ivica za snimke 6x6 cm i s objektivom 105 mm žižne daljine. Vrednost joj je 100 evra.

Week-end box (1940) je metalna boks-kamera nepoznatog mađarskog proizvođača za format snimka 4,5x6 s objektivom Optimat 7,2/75 mm i optičkim tražilom. Zatvarač ima oznake Z, P i I. Nema podataka o proizvodnji, a vrednost je do 80 evra.

Optifort (1949) je bakelitna boks-kamera s Meniscus objektivom 11/98 mm i zatvaračem koji ima dve ekspozicije. Objektiv se, zajedno s tubusom, putem navoja uvlači u telo fotoaparata. Na pozadini je oznaka Forte, s čijim se Orthofort filmom i prodavala. ■

TEHNIČKI PODACI

FABRIKA	MODEL	GODINA	OBJEKTIV	KARAKTERISTIKE	PROIZVEDENO KOMADA	KOLEKCIONARSKA VREDNOST (EVRA)
GAMMA	Riga	1944.	Triobar 2,9/50	razvojni model s platinim zavesnim zatvaračem; TTL merenje svetlosti	?	?
GAMMA	Kinga	1944.	Triobar 2,9/50 mm Solar 2,9/50 mm	metalni zavesni zatvarač s nekoliko lamela i horizontalnim kretanjem	2 komada	500 (1.000 ako je u radnom stanju)
GAMMA	Kinga II	1947.	Solar 2,9/50	format snimka 24x32 mm, ima zajednički okular tražila i daljinara i mogućnost kontrole oštine	?	500 – 1.000
GAMMA	Kinga Compur	1948.	3,5/50 mm	format 24x32 mm, ima stariji tip Compura umesto metalnog zavesnog zatvarača	?	do 1.000
GAMMA	Reflex S	1935.	3,5/50 mm	24x32 mm, kooperacija "Gamme" (delovi od Duflexa) i fabrike "MOM" (pentaprizma)	3 komada	?
GAMMA	Primfot	1955.	jednostavan objektiv bez mogućnosti izostravanja	eksperimentalni model za snimke 24x24 mm; objektiv bez uostravanja i jednostavan zatvarač	?	?
GAMMA	Pajtas Superbox Pajtas II	1955. 1956. 1957.	Achromat 8/80 mm	lepo dizajnirane boks-kamere izrađene od bakelita za 12 snimaka 6x6 ili 16 (4,6x6) na filmu 120, izrađivani u fabrici "FFV" (Budapest)	160.000	50
MOM	Momikon Mometta	1954. 1955.	MOM Ymmar 3,5/50 mm	format snimka 24x32 mm, s tražilom i daljinarom u zajedničkom okularu; zavesni zatvarač s ekspozicijama 20, 50, 100, 200, 500 i Z	4.000 11.000	100
MOM	Mometta II	1957.	MOM Ymmar 3,5/50 mm	leđa se pri ulaganju i vađenju filma potpuno skidaju	12.000	100
MOM	Mometta III	1957.	MOM Ymmar 3,5/50 mm	ima izmenljivi objektiv putem navoja M 42, kao i dva sinhro kontakta za bliceve	3.200	180
MOM	Mometta Junior	1957.	MOM Ymmar 3,5/50 mm	ima izmenljivi objektiv putem navoja M 42, ali nema daljinar	1.730	230

miniko@sezampro.rs

Fotografija kao sudbina

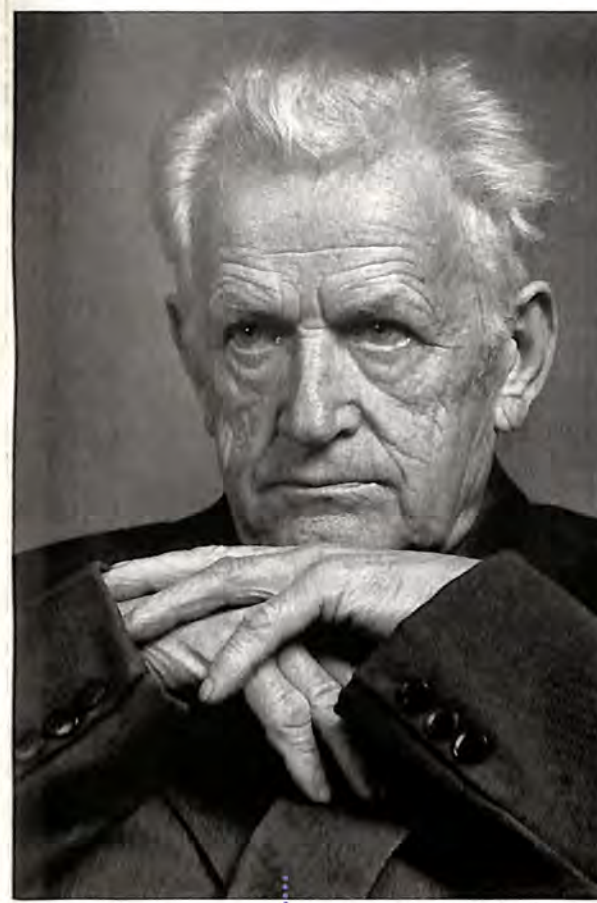
VASILJE SRETENOVIĆ

NA SAMOM POČETKU XX VEKA, KADA JE TO BILA PRAVA AVANTURA, OD SELA NEGRIŠORA, PREKO BEOGRADA, RUME, PA DO KIKINDE, VASILJE SRETENOVIĆ PRATIO JE SVOJU SUDBINU I SVOJU VELIKU STRAST – FOTOGRAFIJU. OVO JE OBIČNA PRIČA O JEDNOM NEOBIČNOM MAJSTORU FOTOGRAFIJE

Tanja Popović

© VASILJE SRETEŃOVIĆ. "Prvi studio"

© VASILJE SRETEŃOVIĆ. "Deda Vasa"

STARI MAJSTORI

"Pala" su ubedivanja, ponuda veće plate, ženidba ... ali, Vasilije Sretenović imao je svoj plan.

Put ga vodi do Kikinde, na sever Banata. Kada je otvorio svoju radnju, 1. maja 1938. godine, trebalo je snaći se u novoj sredini, izboriti se s konkurencijom, stvoriti imidž i ostati dosledan sebi. Iako nije bilo nimalo lako uspeo je da sve to uradi. Kasnije, kada je posao "krenuo", imao je i pomoćnike, koji su vikendom na biciklu, obilazili okolna sela. Sklopivi fotoaparati formata 6x9 cm bio je osnovno sredstvo za rad. A kada je nabavljen i blic, odnosno šest blic lampi, sve postaje lakše.

Posao je posao, a ljubav je ljubav. Jednoga dana, među učenicima u fotografskoj radnji "Sretenović" obrela se i Danica Romakov, buduća supruga Vasilija Sretenovića. Tako je fotografija bila presudna i za ljubav...

© VASILJE SRETEŃOVIĆ

Reklama

Uspomene jednog grada

Od male fotografske radnje u Kikindi 1938. godine, pa sve do danas, u istoj ulici malo ukoso i preko puta, fotografska radnja "Sretenović" nije nestala niti izgubila na imidžu. Naprotiv. Od prve fotografske radnje u Kikindi koja je koristila reflektore, do moderne radnje danas ostaje činjenica da generacije Kikindana među svojim uspomnama imaju fotografije izrađene u ovoj fotografskoj radnji. Tako je čika Vasilije neprimetno, s taletnom majstora fotografije, postao i deo priče grada, svojevrsna institucija Kikinde, primer čoveka koji je voleo to što radi, posvećenik fotografije.

Fotografija je zanat, ali i umetnost. To je čika Vasa dobro znao – raditi korektno i pošteno, ali i uživati u onome što se radi. Bez te kombinacije niste na dobitku. Kada su sin Sreten i unuk Vladimir odlučili da nastave porodičnu tradiciju, Vasilije Sretenović bio je siguran da je na pravi način ispratio svoju sudbinu. Slike ljudi i trenutaka ostaju u sećanjima i na fotografijama. Danas, u dvadeset prvom veku sve merimo drugim aršinima, ali majstori svoga posla to ostaju zauvek. U šarenim, pomalo izbledele kutijama, porodičnim albumima i na zidovima nećijih soba fotografije dragih lica i mesta čine naše živote posebnim. U svaku od njih Vasilije Sretenović utkao je deo svog umeća jer uostalom to je ono što čini majstora. ■

© VASILJE SRETEŃOVIĆ

Zanat se učio četiri godine, a Ruma je, ipak, bila samo usputna stanica. Ipak to je donelo mnogo novih momenata u Vasinom životu: veliki, masivni fotoaparati na tronošcu, veličine 24x30, kupljen od Moše Pijade, "Bushov" objektiv s kapom. I staklo na krovu i duž ulaza u radnju koje je omogućavalo da dnevno svetlo bude jedini reflektor majstoru fotografije. Plave i bele zavese unutar studija bile su štit i dekor, između kojih se svetlost probijala taman toliko koliko je trebalo.

A fotografisanje je bilo posebna priča. Kad eksponira, majstor bi brojao: jedan, dva, tri... porodica čeka, vrpolji se, a ako su deca nemirna, moralo se ponavljati. Jedan, dva, tri puta.

U foto-laboratoriji majstora Vandelovića bila je neizostavna lampa petrolejka, s obaveznom crvenim staklom. Slaboosetljive fotografske ploče neosetljive su na crveno svetlo. Nakon eksponiranja i razvijanja ploče su premazivane matolajnom kako bi "trpele" olovku – alat za retuš. Posebna Vasina specijalnost bilo je retuširanje, bio je majstor "doterivanja" i ponosan na krajnji izgled fotografije. Fotopapir je bio skup, francuski i engleski, moralo se paziti. I pored knjige recepata, hemikalije i sastav razvijача morale ste znati napamet, inače ništa od posla.

Bilo je raznih mušterija i posebnih zahteva – neki su želeli i braon fotografiju. Upravo tako, dobro oprana fotografija, da ne bude fleka, a koja je morala biti u braon gami. Zahvaljujući crvenoj krvnoj soli i natijum sulfidu.

Kako se postaje majstor

Nakon položenog ispita, Vasilije Sretenović neuspešno pokušava da otpočne samostalan posao. Posle godinu dana iz Iriga odlazi u Beograd, u potrazi za novim znanjima, za svojom sudbinom.

U Balkanskoj ulici, kod čuvenog fotografa Lončarevića, koji je bio među najvažnijima u tadašnjem Beogradu, Vasilije uspeva da dobije posao. A fotografska radnja "Lončarević" bila je primer savremenog fotografisanja, prvi atelje u kojem su korišćeni reflektori doneti iz Pariza. Nije bilo problema niti zavisnosti od vremena: oblačnog neba, sumraka, kišnog dana...

Učio je Vasilije kako se fotografiše, podešava svetlo, procenjuje model. Učio i postao poslovođa.

U ovu radnju svračala je kraljevska porodica, fotografisao je Vasilije i Dušana Simovića, Cvetkovića, Stojadinovića, patrijarha Varnavu u Sremskim Karlovcima. Kada je u Makišu otvarana prva radio-stanica, Vasilije Sretenović bio je ekskluzivni fotograf.

Tadašnje fotografije 30x40 radile su se u fotografskoj radnji Lončarević za 80 din., a najskuplje cipele u "Bati" bile su 69 din. Ali, fotografija je bila fotografija...

Učio je čika Vasa zanat i kada je konačno 1938. godine postao majstor fotografije, s položenim teorijskim i praktičnim ispitima, bio je jedan od dvojice u tadašnjoj generaciji "studenata fotografije" kojima je to uspeo. Ipak, fotograf Lončarević nije uspeo da ga privoli da ostane.

Kada je otac Sreten Sretenović davne 1924. godine pratio sina Vasilija iz sela Negrišora kraj Čačka za Beograd, petnaestogodišnji dečak uplašio se i pobeo. Posle ubedivanja i molbi, ušao je u tu strašnu skalameriju zvanu voz, koja ga je povela na neobično putovanje u nepoznati svet, putovanje koje će prestrašnog dečaka odvesti u neverovatnu avanturu zvanu život i spojiti ga s njegovom večnom strašću – fotografijom.

Svetlost plavih zavesa

Tadašnji učenici, pitomci "Privrednika" stizali su u Beograd iz raznih krajeva. Učenje zanata značilo je nov, bolji život, šansa da se postane neko. Mladi Vasilije bio je određen za mesara, ali nikako nije mogao da se navikne na noževe i krv. Nežni esteta – padao je u nesvest. Shvativši suptilnost dečaka, daju mu šansu da postane – slikar! U kući Sretenovića još se čuvaju slike rađene uljanim bojama, rad mladog Vasilija.

Kako ništa nije slučajno, u atelje majstora-slikara jednoga dana ušetao je nepoznat čovek. Gledao je radove i mlade šegrte. Zapazivši Vasilija, upitao ga je da li mu se dopada ovaj posao i da li bi voleo da postane fotograf. "A šta je to?" – zapitao je Vasilije. Nedugo zatim otišao je Vasilije s tim istim čovekom, Kostom Vandelovićem, u novu sredinu, Rumu, i započeo je svoje druženje s fotografijom. Druženje koje će trajati čitav život.

© VASILJE SRETEŃOVIĆ. "Prvi izlog"

fotoklinika

Unplugged

Ivan MANDIĆ, Podgorica

Retko vidamo ovakve "radne" fotografije koje, pre svega, dokumentuju neko dešavanje. Osećaj neposrednog učestvovanja gledalaca u scenu koju gledamo vrlo je bitan i mogu reći da je Ivan uspeo u tome.

Pre svega, kadrom i to širokim, ali s jasno istaknutim detaljem (mikrofonom) u prvom planu. Svetlo je vrlo lepo, nežno i raspršeno zbog mnoštva praznih zidova koji funkcionišu kao "light box". Ipak, ima mnogo "ali" jer iako je ideja dobra, realizacija baš i nije. Kada fotografisemo, često se skoncentrišemo na glavni motiv (ovde je to mikrofon) i ne obraćamo pažnju na sve što ulazi u kadar. Tako ovde imamo puno nekontrolisanih elemenata koji kvare celokupan kadar. S leve strane to je zid i to još s burastom distorzijom, pa izgleda kao da je od gume. U gornjem delu visi crni kabl, mladiću s desne strane "izlazi" motka iz glave, i uopšte je oko njega haos. Iako dokumentarna fotografija beleži realnost, ili barem ima tu pretenziju, nije loše organizovati elemente koji čine scenu, pod uslovom da se ne menja suština događaja, što se ovde svakako ne bi desilo.

kreativnost realizacija ★★★★★

SAVET

Kada uočite zanimljiv motiv, dobro osmotrite i pozadinu i, ako je potrebno, organizujte je tako da bude u službi glavne priče. Za to je često dovoljan samo pažljiv kadar i ugao gledanja.

Bez naziva

Slaviša JOVANOVIĆ, Kragujevac

Više puta pominjao sam da digitalna fotografija zahteva obradu, bilo da ste je prepustili fotoaparatu i njegovom procesoru slike, ili ste snimili sirov snimak i obradili ga u nekom editoru. Snimak lepe scene urađen fotoaparatom Nikon D7000 koji je bio podešen na programsku automatiku daje potpuno anemičnu i neubedljivu fotografiju. Jutarnje svetlo reflektuje se na izmaglici koja je ugušila kontrast i boje kojima obiluje ovaj jesenji pejzaž. Fotografiju je neophodno potamniti i povećati kontrast kako biste je vratili u život. Nakon toga ne bi bilo loše uraditi i blagi izrez i eliminisati donji deo kako bi se pogled usmerio ka selu u daljini. Dva retušerska zahvata eliminisala su i bela mesta koja su previše privlačila pogled, to jest alatkom za kloniranje na njima je "zasadena" šuma.

kreativnost realizacija ★★★★★

SAVET

Digitalna fotografija zahteva i digitalnu obradu. Ako koristite raw fajlove i pritom ste fotoaparat podesili tako da izvučete maksimum kvaliteta, bez obrade neće ni biti rezultata. Najbolje je već prilikom snimanja definisati željeni rezultat i podesiti parametre tako da obradu smanjite na neophodni minimum: osvetljenost, kontrast, retuš i izostravanje.

Pošaljite nam vaše fotografije za rubriku Foto-klinika. Broj fotografija za slanje nije ograničen, a ako imate bilo kakvu zanimljivu priču "iza fotografije", slobodno je priključite uz fotografiju i rado ćemo je objaviti. Refoto, za "Foto-kliniku", Pčinjska 15a, 11000 Beograd; citaoci@refoto.co.rs za foto-kliniku

SAVET

Koristite maglu za fotografisanje kada god je ima jer daje neverovatno lepe prizore, a u zavisnosti od njene gustine dobićete na snimcima istaknute i sakrivene objekte čiji uzajamni odnosi zavise od udaljenosti fotoaparata. Najlepši trenuci su kada se sunce javlja, pa magla deluje kao ogroman lajt-boks u kojem je svetlo neponovljivo meko i difuzno.

Ribolov u magli

Dragan MILINKOVIĆ, Beograd

Magla je mistična, sakriva predmete u fantastičnoj igri svetlosti koje je prigušeno, a opet neverovatno lepo i mekano. Sposobna je da stvara, danas skoro zaboravljene, fotografske planove čak i kada fotograf o njima ne razmišlja i uz sve to kreira iluziju ogromne dubine. Fotografija koju nam je poslao Dragan ima sve te osobine, ali i nekoliko nedostataka. Prvi je nebo koje je svetlije od ostatka i snažno privlači pogled. Drugi je pretamna površina šume na obali koja dominira središtem, pa ako se zagledate u fotografiju, primetićete da vam se pogled kreće od neba ka šumi i da je ostatak skoro neprimetan. Malo pažljive obrade i sve može biti ispravljeno: nebo je potamnjeno gradijentom, šuma je prosvetljena transparentnim kloniranjem svetlijih delova, a uz sve to fotografiju sam okrenuo i tonirao u plavičaste tonove. Na taj način pažnju sam usmerio ka čamcu i pecarošima, a čini mi se da hladniji ton više pristaje od tople sepije.

kreativnost realizacija ★★★★★

TORBE

RANČEVI

Lowepro

Acme Made

National Geographic

Manfrotto

ZOOM FOTO

Beograd, Krušedolska 3;

Tel: 011 / 414 6042

E-mail: info@zoomfoto.rs;

www.zoomfoto.rs

Mi stvarno
**IMAMO
SVE**
na jednom mestu!

Slap

Ana STOJANOVIĆ, Užice

Kada ne znamo šta da uradimo, a fotografija nam se ne sviđa, tu je digitalna obrada: poneki filter, malo efekata i eto dela koje bi trebalo da bude zanimljivije od originala. Nije, nažalost, uvek tako.

Fotografija planinske reke mogla je biti zanimljiva i bez zum efekta koji u ovom slučaju nema nikakvog opravdanja, osim što možda usmeravanja pažnje prema mestu gde se sukobljavaju voda i stene. Jedini problem jeste što se od prelepe penušave vode ne vidi ama baš ništa, jer je taj deo potpuno beo i bez ikakvih detalja, dok su stene u senkama postale crne rupe, opet bez detalja.

Sasvim sam siguran da je mesto davalo obilje mogućnosti za pronalaženje motiva, a uz Canon EOS 400D u rukama čak i bez promene pozicije, a uz korišćenje zum objektiva može se napraviti čitava foto-priča. Na primer, u pozadini se nazire ivica obale i mirne vode, detalja gde se voda peni ima na pretek, postoji i igra boja jer se zelena voda kreće preko žučkastog kamenja, svetlo bleska na mokrom kamenju...

kreativnost realizacija ☆☆☆
☆☆☆

Fotografija bi trebalo drugima da prenese ono što je na autora ostavilo najsnažniji utisak. Ako su snimci namenjeni kućnom albumu, kritičari su veoma blagi jer su pristrasni, ali kada svoje delo prezentujete fotografskoj populaciji – stvari se drastično menjaju. Stoga bi prvi savet bio da zaboravite na efekte, a drugi da se ozbiljnije pozabavite kadrom i da, za početak, izbegavate centralnu kompoziciju.

SAVET

Na putu za Bujanovac

Jugoslav PENDIĆ, Vinča

Milan je obično zadužen za kritiku naslova fotografija, ali sad moram i ja da reagujem. Gde vodi ovaj put potpuno je irrelevantno jer bi mogao da bude bilo gde na svetu, pa bi mu bolje pristajao neki univerzalniji naslov. Samo "put" bilo bi dovoljno. Slažem se da je svetlo fantastično i atmosfera apokaliptična, što je autora svakako privuklo da fotografiju snimi. Ipak, pregorele partije na fotografiji veoma smetaju jer su prazne rupe bez ikakve informacije. Već je poznato da kada snimate digitalnim fotoaparatom treba da eksponirate prema belinama, tj. da imate minimum detalja. To lako možete prekontrolisati preko histograma jer se ne možete uzdati u displej fotoaparata.

kreativnost realizacija ☆☆☆
☆☆☆

Šteta, jer scena je zaista zanimljiva. Bilo bi bolje i da je autor sačekao da osoba na kolovozu ode iza znaka jer bi tada bila bolje izražena zbog svetla koje bi kreiralo njenu siluetu.

ZAKLJUČAK

Kada vidite dobru scenu nemojte nakon prvog snimka spustiti fotoaparat. Pokušajte da je sagledate ponovo i pronadete još bolji kadar ali i onaj čuveni "odlučujući" trenutak.

Moj svet

Mia UGRENOVIĆ, Beograd

Zaviriti u dečji svet nije lako, ali je to velika privilegija koja se ukaže samo dovoljno radoznalim i senzibilnim ljudima. Kada vas deca "puste" u svoj svet, to znači da ste jedan od njih, tj. da vas shvataju kao dete. Ponekad se to dešava i slučajno, kada su deca toliko obuzeta igrom da ne primećuju ništa oko sebe. Tada treba iskoristiti priliku i zabeležiti svu usredsređenost i obuzetost deteta dok se igra.

Mia je to vrlo lepo uočila, jedino je mogla da obrati malo više pažnje na kadar jer je dečak, očigledno, nije ni primetio, i mogla je da sačeka da iza njega nema nikog. Tada bi dečak zaista bio u svom svetu.

kreativnost realizacija ☆☆☆
☆☆☆☆

Vodopad

Zdenko ČARAPINA, Mostar, BiH

Zahvaljujući magičnim File Info podacima saznao sam da je Zdenko želeo da napravi efekat razmazane vode jer je koristio prioritet ekspozicije (S-shutter priority) i blendu zatvorenu na 14. Ono što nedostaje ovoj fotografiji jeste količina vode, tj. nekoliko mesta iz kojih izlazi malo vode nije dovoljno za ozbiljan efekat. Čini mi se da bi upravo suprotna, veoma kratka ekspozicija dala zanimljiviji rezultat, ali uz malo pažljivijeg kadriranja, promene ugla snimanja

kreativnost realizacija ☆☆☆
☆☆☆

i odluke koji minijturni vodopad snimiti. Kratka ekspozicija istakla bi "zaleđenu" teksturu vode, a izbor jednog slapa uz odgovarajući kadar, tj. izbor pratećih elemenata dao bi zanimljiviju priču o vodi koja je osnov života, ali i stenama, njihovom obliku i sastavu. Da pojasnim: krečnjak iz vode taloži se na stenama, stvara bigar, na njemu rastu alge, mahovine i paprati. Minijturni eko-sistem u kojem je moguće pronaći bezbroj motiva. I da napomenem da mogu izgledati odlično i kao crno-bele fotografije.

SAVET

Efekat koji je Zdenko želeo da postigne pristajao bi mnogo bolje fotografiji "Slap". Kada eksperimentišete ekspozicijama, postoji mnogo varijanata za postizanje efekata i o njima smo pisali više puta. Jedan od najzanimljivijih jeste da, uz korišćenje stativa, snimate fotografije s ekstremno kratkom i ekstremno dugom ekspozicijom i potom ih preklopite. Brisanjem pojedinih mesta dobićete čudne i zanimljive rezultate na kojima se mekoća spaja s jasno definisanim kapima vode.

Oblak

Siniša DŽINIĆ, Beograd

Komentar će biti kratak jer nam je autor poslao malu fotografiju, bez File Info podataka. Iako je fotografija prepuna atmosfere i igre tekstura, one su, barem sada, izgubljene zbog pikselizacije. Objavljujemo je

kreativnost realizacija ☆☆☆
☆☆☆

samo kao ilustraciju upozorenja da poštuju minimalne dimenzije. I da napomenem da, nakon poznatih dešavanja, kada vidim dobru fotografiju kojoj nedostaju podaci podsvesno pomislim da je ukradena! ■

ZOOM FOTO

Beograd, Krušedolska 3; Tel: 011 / 414 6042
E-mail: info@zoomfoto.rs; www.zoomfoto.rs

OBJEKTIVI!

Mi stvarno imamo sve na jednom mestu!

D5100

- TELO 59.990 din**
 D5100 + 18-55mm 64.990 din
 D5100 + 18-55mm VR 68.990 din
 D5100 + 18-105mm VR 79.990 din
 D5100 + 18-55mm VR + 55-200mm VR 84.990 din
 D5100 + 18-55mm VR + 55-300mm VR 94.990 din

Izvanredan SLR fotoaparati DX formata. Posедује snažan CMOS senzor slike od 16,2 megapiksela, obrtni LCD ekran, D-Movie, HDR snimanje, režim specijalnih efekata, ISO 100-6400 i sistem autofokusa sa 11 tačaka. Savršen način da podstaknete svoju kreativnu stranu.

D700

- TELO 199.990 din**
 D700 + MB-D10 224.990 din
 D700 + PDK-01 245.990 din
 D700 + 24-120mm f/4.0 299.990 din
 D700 + 28-300mm f/3.5-5.6 284.990 din
 D700 + 14-24mm f/2.8 339.990 din
 D700 + 24-70mm f/2.8 329.990 din

D7000

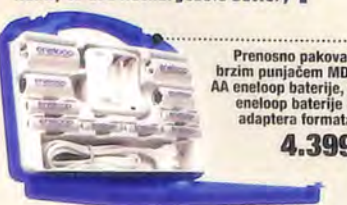
- TELO 99.990 din**
 D7000 + 18-105mm VR 119.990 din
 D7000 + 16-85mm VR 144.990 din
 D7000 + 18-200mm VR II 154.990 din
 D7000 + 18-105mm VR + 55-200mm VR 139.990 din
 D7000 + 18-105mm VR + 55-300mm VR 149.990 din
 D7000 + 18-105mm VR + 70-300mm VR 154.990 din

D90

- TELO 59.990 din**
 D90 + 18-105mm VR 79.990 din
 D90 + 16-85mm VR 104.990 din
 D90 + 18-200mm VR II 114.990 din
 D90 + 18-105mm + 50mm f/1.8D 82.990 din
 D90 + 18-105mm VR + 55-200mm VR 99.990 din
 D90 + 18-105mm VR + 70-300mm VR 114.990 din

eneloop Ready to use Rechargeable Battery

SANYO vam predstavlja revolucionarnu tehnologiju prvih punjivih baterija spremnih za rad bez inicijalnog punjenja - eneloop. One kombinuju superiornu tehnologiju modernih Ni-MH punjivih baterija sa prednostima klasičnih alkalnih baterija.

- Glitter * cena za 8 baterija **3.199 din**
 HR-3UTG / HR-3UWX * cena za 4 baterije **1.699/1.999 din**
 Punjač MN09 sa 4 AA punjive baterije, vreme punjenja je 7 sati i 30 minuta **2.799 din**
 Brzi punjač MOR06 sa 4 AA punjive baterije. Eneloop bateriju puni za 1 sat i 15 minuta! **3.399 din**
 Punjač MN04 sa 2 punjive baterije sa 4 punjive baterije **1.499/2.149 din**
 Punjač MOR06-E-4-3UWX **3.599 din**

Nikon 1

JA SAM 1 KLIK ISPRED

- Nikon1 J1** 55.990 din
 • 10.1 MegaPiksela
 • displej TFT LCD dijagonale 3 inča (7,5 cm)
 • (ISO 100-6.400) • film 1.080p full HD
- Nikon1 V1** 81.990 din
 • 10.1 MegaPiksela
 • displej TFT LCD dijagonale 3 inča (7,5 cm)
 • (ISO 100-6.400) • film 1.080p full HD
- J1 setovi**
 J1 + 10mm 61.990
 J1 + 10-30mm 55.990
 J1 + 10-30mm + 30-110mm 71.990
 J1 + 10-30mm + 10mm 71.990
- V1 setovi**
 V1 + 10mm 87.990
 V1 + 10-30mm 81.990
 V1 + 10-30mm + 30-110mm 97.990
 V1 + 10-30mm + 10mm 97.990

Izbor izmenljivih 1 NIKKOR objektiv i dodatne opreme pomažu vam da ostvarite najbolje rezultate prilikom snimanja ne opterećujući svoju foto torbu.

- Manfrotto** www.manfrotto.com
- Stativi/tripod**
 • 055XP08 17.490 din
 • 190XP08 14.990 din
 • 190MF3 Mag Fiber 32.990 din
- Tripod super pro**
 • 058B Triaut Camera 37.590 din
 • 161MK2 Mark 2 49.900 din
- Tripod Compact**
 • MKC3-H01 NOVO 5.990 din
 • MKC3-P01 NOVO 5.990 din
 • MK394-H NOVO 8.990 din
 • MK394-PQ NOVO 8.990 din
- Monopodi**
 • 679B 4.990 din
 • 680B 6.190 din
 • 681B HD Pro 5.890 din
 • 682B Self Standing 11.190 din
- Glave**
 • 222 9.990 din
 • 494RC2 5.990 din
 • 496RC2 7.490 din
 • 804RC2 7.490 din
 • 808RC4 13.590 din
 • 501HDV 19.290 din

SanDisk® www.sandisk.com

Extreme® CompactFlash® kartice
 • brzine 60 mb/s, dostupne u kapacitetima od 4 GB - 32 GB, posebno su napravljene da pružaju vrhunske performanse za uređaje koji koriste CF format, sa početnom cenom već od **2.999 din**

SanDisk® USB 3.0 čitač
 Prenesite vaše fotografije i video zapise sa novim USB 3.0 čitačem brzinom do 500 mb/s. Podržava sve glavne formate kartica. Kompatibilan sa USB 2.0 uređajima.
4.999 din

SanDisk® SD™ extreme HD video
 Koristite SD extreme HD video karticu i dobićete savršen sklad brzine i pouzdanosti za snimanje video zapisa u punoj rezoluciji kao i najbolje performanse prilikom fotografisanja. Dostupne u kapacitetima od 4GB do 32 GB.
 od **1.499 din**

Nikon Exclusive Store

AF 24 mm f/1.4G ED AF-S 204.990 din	AF-S 35mm f/1.4 G 171.900 din	AF-S 28-300 mm f/3.5 - 5.6 G ED VR 96.900 din	AF-S DX 55-300 mm f/4.5 - 5.6 G ED VR 41.900 din	AF-S DX 10-24 mm f/3.5 - 4.5 G ED 85.900 din	AF 35 mm f/2.0 D 29.900 din
AF-S DX 16-85 mm f/3.5-4.5 G ED VR 64.900 din	AF-S DX Micro 85 mm f/3.5 G ED VR 53.900 din	AF-S 24-120 mm f/4 G ED VR 118.900 din	AF DX 10.5 mm f/2.6 G ED Fisheye 79.490 din	AF-S DX 35 mm f/1.8 G 21.490 din	AF 85 mm f/1.8 D 44.990 din

NIKKOR objektiv

- NIKON Obj 12-24mm F4G AF-S DX IF-ED **112.900 din**
 NIKON Obj 16-35mm f/4G ED VR **123.900 din**
 NIKON Obj 17-55mm F2.8G DX AF-S IF-ED **155.900 din**
 NIKON Obj 18-35mm F3.5-4.5D AF IF-ED **62.900 din**
 NIKON Obj 18-55mm F3.5-5.6G AF-S DX VR **19.900 din**
 NIKON Obj 18-105mm F3.5-5.6G ED VR AF-S DX **27.900 din**
 NIKON Obj 18-200mm F3.5-5.6G AF-S DX VR II **75.490 din**
 NIKON Obj 24-85mm F3.5-4.5G AF-S **48.900 din**
 NIKON Obj 24-85mm F2.8-4.0 D AF **74.900 din**
 NIKON Obj 28-85mm 1/3.5-4.5 Manualni **85.900 din**
- NIKON Obj 24-120mm F3.5-5.6G AF-S VR IF-ED **69.900 din**
 NIKON Obj 14-24mm F2.8G AF-S ED **186.900 din**
 NIKON Obj 24-70mm F2.8G AF-S **175.900 din**
 NIKON Obj 70-200mm F2.8G AF-S ED VR II **248.900 din**
 NIKON Obj 14mm F2.8D AF IF-ED **188.900 din**
 NIKON Obj 16mm F2.8D AF Fisheye **88.900 din**
 NIKON Obj 20mm F2.8D AF **66.900 din**
 NIKON Obj 28mm F1.4 D AF **214.900 din**
 NIKON Obj 28mm F2.8 D AF **31.900 din**
 NIKON Obj 50mm F1.4D AF **33.900 din**
 NIKON Obj 50mm F1.4G AF-S **42.900 din**
 NIKON Obj 50mm F1.8D **13.900 din**
- NIKON Obj 85mm F1.4D AF **134.900 din**
 NIKON Obj 60mm f/2.8G ED AF-S **56.900 din**
 NIKON Obj 105mm F2.8G AF-S IF-ED VR II Micro **91.900 din**
 NIKON Obj 135mm F2.0 AF-DC **141.900 din**
 NIKON Obj 24mm f/3.5 D ED PC **215.900 din**
 NIKON Obj 45mm f/2.8D ED PC-E Micro **215.900 din**
 NIKON Obj 85mm F2.8D ED PC-E Micro **196.900 din**
 NIKON Obj 55-200mm f/4-5.6 AF-S DX VR IF-ED **29.900 din**
 NIKON Obj 70-300mm F4.5-5.6G IF-ED VR **56.900 din**
 NIKON Obj 80-400mm F4.5-5.6D AF VR **177.900 din**
 NIKON Obj 180mm F2.8 AF IF-ED **96.900 din**
 NIKON Obj 200mm F4.0 IF Micro **183.490 din**
 NIKON Obj 300mm F4.0 AF-S IF-ED **144.900 din**

Preko 40 godina Lowepro proizvodi najkvalitetnije torbe i rančeve za foto i video opremu

lowepro www.lowepro.com

SlingShot od 6.990 din
Flipside od 8.990 din
Adventura od 2.190 din
Pro Runner od 7.990 din
Toploader Zoom od 2.490 din
Classified od 7.990 din

- Adventura (3 veličine/2 boje) od 2.190 din
 Classified 100 AW Kit (crna) 7.990 din
 Classified (4 veličine/2 boje) od 10.990 din
 Classified Sling 180 AW (crna) 13.990 din
 Classified Sling 220 AW (crna) 16.990 din
 Compact AW torba (crna) 7.990 din
 Compu Daypack (3 boje) 7.990 din
 Compu Primus AW (crna ili plava) 22.990 din
 Compu Rover AW 16.990 din
 Compu Trekker AW Rolling FastPack (4 veličine/3 boje) od 6.490 din
 FlipSide 200 (crna, crvena, plava) 8.490 din
 FlipSide 300 (crna, crvena, plava) 9.990 din
 Magnum AW (crna) 15.990 din
 Nova AW (6 veličine/4 boje) od 2.990 din
 Inverse 100 AW (3 boje) 5.990 din
 Inverse 200 AW (3 boje) 6.990 din
 Rolling Mini Trekker AW 15.990 din
 Photo Classic ranac (zeleni) 15.990 din
 Pro Roller 2 AW (crna) 28.990 din
- Pro Runner 200AW (crna) 7.990 din
 Pro Runner 300AW (crna) 10.990 din
 Primus AW 15.990 din
 Primus Minimus AW 13.990 din
 Stealth Reporter AW (6 veličine) od 7.990 din
 Sling Shot 102 AW 6.990 din
 Sling Shot 202 AW 7.990 din
 Sling Shot 302 AW 10.990 din
 Sling Shot 350 AW 12.490 din
 Super Trekker AW (crna) 39.990 din
 Toploader Pro 65 AW (crna) 7.490 din
 Toploader Pro 70 AW (crna) 8.290 din
 Toploader Pro 75 AW (crna) 8.990 din
 Toploader Zoom 45AW (2 boje) 2.490 din
 Toploader Zoom 50AW (2 boje) 2.990 din
 Toploader Zoom 55AW (2 boje) 3.790 din
 Vertex 100AW 17.990 din
 Vertex 200AW 22.990 din
 Vertex 300AW 24.990 din
- Torbe za objektiv svih veličina**

Profoto

Profoto je priznati svetski lider u proizvodnji elektronske fleš rasvete. Profesionalnim fotografima danas je potrebna, izdržljiva, brza i pouzdana fleš rasveta posebno dizajnirana za digitalnu fotografiju i zahtevne poslove.

ComPact KIT 300/300:
 2x Compact 300, torba, 2 stativa, 2 kišobrana, 2 zum reflektora, Sinhro kabl 5m **94.900 din**

D1 Studio KIT 500/500 Air:
 2x D1 500 Air, torba, 2 stativa, 2 kišobrana, Profoto Air Remote (potpuna kontrola blic bez daljinskim upravljačem) **249.900 din**

D1 Studio KIT 500/500:
 2x D1 500, torba, 2 stativa, 2 kišobrana **199.900 din**

Bat Pack 230V: siguran, pouzdan, prilagodljiv **104.900 din**

lowepro S&F Serija Modular Carrying System

Sloboda pokreta. Brz pristup. Fleksibilnost.

NOVO

NATIONAL GEOGRAPHIC www.geographicbags.com

TORBE I RANČEVI

SoftBox
 Različite dimenzije oktaogonalnog, kvadratnog, pravougaonog i strip oblika. Cene od **9.690 din**

Kišobrani
 Različiti dimenzija i površina: beli, transparentni i srebrni. Cene od **2.590 din**

JOBY Gorillapod

GORILAPOD - JOBY Gorillapod je najlakši i najsvešteniji mini stativ koji je danas dostupan. Sa fleksibilnim zglobnim nogama omogućuje Vam da svoj fotoaparati postavite na bilo koje mesto ili bilo koju površinu. Lak i prenosiv, GORILAPOD stativ je obavezan za fotografe u pokretu. Savijte ga oko drveta, postavite ga na kamen, postavite ga na stolicu - GORILAPOD će Vam pomoći u bilo kom okruženju.

GORILAPOD + Ballhead 14.990 din
Original Magnetic Micro 1.990 din
GorillaTorch Touch Blue 2.990 din
Touch Blade 5.990 din

NA REFOTO FACEBOOK STRANI SPROVELI SMO MALU ANKETU I NAŠIM FANOVIMA NAJBOLJA NASLOVNA STRANA ZA 2011 GODINU, JE REFOTO 80, ©MARTIN ROEMERS

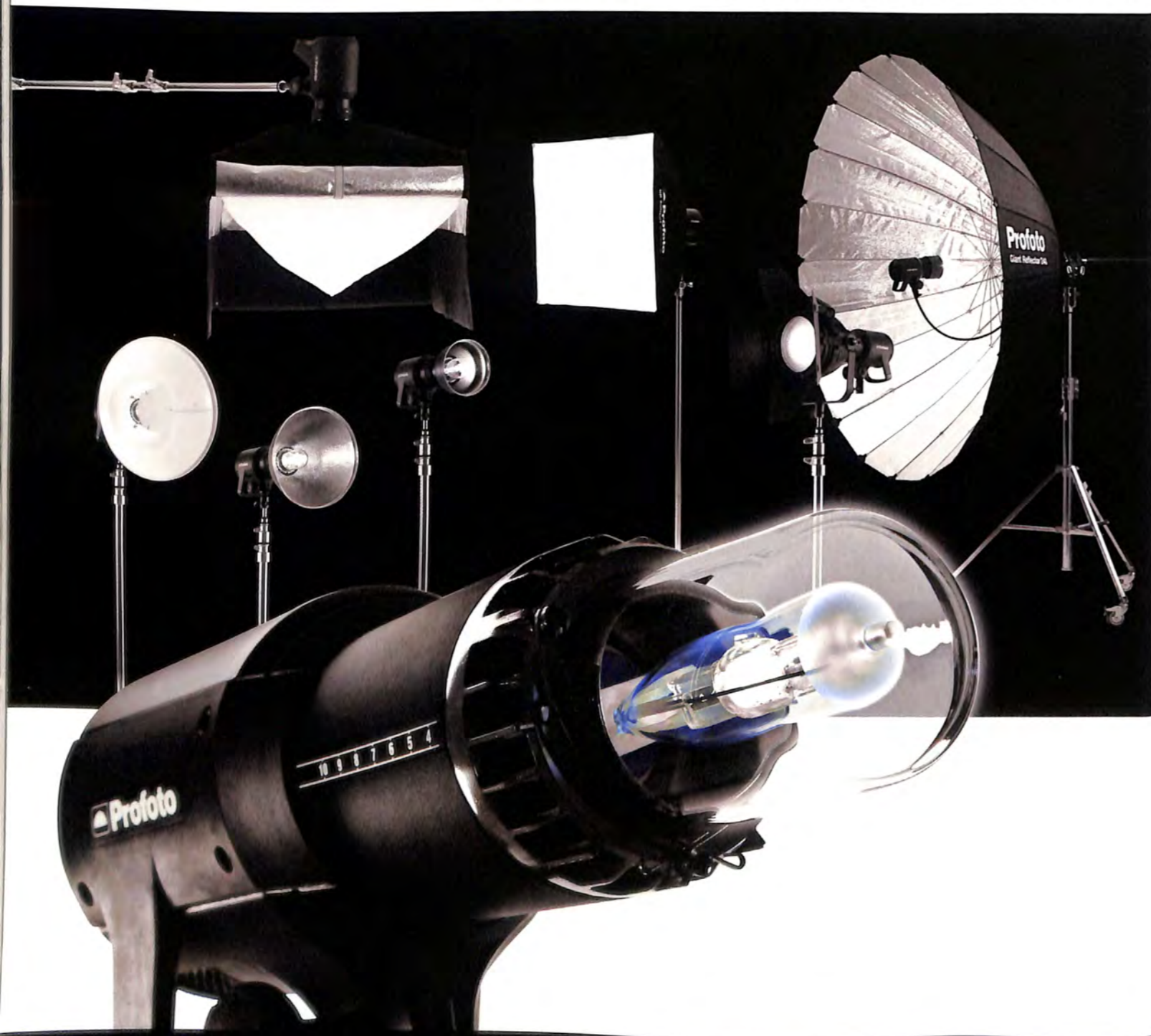
	77 REFOTO, januar	78 REFOTO, februar	79 REFOTO, mart	80 REFOTO, april	81 REFOTO, maj
FOTOGRAFI	Finale konkursa "Praksa na delu"; Djani Celija – Skoro više nego u bilo kojoj oblasti umetnosti, akt otkriva i razotkriva umetnika, njegove žudnje...	UNICEF – Fotografija godine 2010 Unicef nemačka još od 2000. godine tradicionalno organizuje foto-konkurs čiji je cilj ukazivanje na položaj dece u savremenom društvu širom sveta	Željko Đurić – Željko Đurić voli široki ugao jer je široka i njegova potreba da ispriča svoje priče vezana za ljude i život kao čudesnu, prolaznu i neponovljivu pojavu	World press photo 2010 – Na konkurs se prijavilo 5.847 fotografa 125 nacionalnosti i poslalo 108.059 fotografija; "Dedaizam" – Predstavljena je izložba fotografija Vladimira Bačlije	Mirko Lovrić – Istraživač fotografije; Srbija Press Photo 2010; Hrvatski zbor fotoreportera 2010
FOTO-ŠKOLA	Moje iskustvo – Šta je od ponudjenih mogućnosti fotoaparata bitno za korisnika i kako to sve konstituiše; Toniranje fotografija – U vreme masovne upotrebe kolor materijala fotografi su rukom, odnosno četkicama, bojali crno-bele fotografije; Ugrađeni Blicevi – Iako nesumnjivo koristan pri uslovima slabog osvetljenja, ugrađeni fleš najblaže rečeno izaziva podeljena osećanja; Novinska fotografija – Nastavljamo priču o portretu	Moje iskustvo – Šta je to dijaporama, izbor fotografija za projekcije; Praksa na delu – O Pinhole fotografiji pišu Željko Škrbić, Borislav Božić i Milan Živković; Digitalan portfolio – Masovna upotreba novog medija nije nismoišla ni fotografije koji shvataju da se na taj način mogu predstaviti i pokazati mnogo više; Sačuvajte svoju arhivu – Naučite kako da očuvate, konzervirate ili restaurirate staru arhivu fotografija; Zbunjujuća terminologija – Šta je EV broj? Osnove Multimedije – Poruka može biti jasnija, ali je izazov još veći	Moje iskustvo – S pojavom računara i digitalne fotografije počeli smo da razlikujemo hardver i softver; Praksa na delu – Neobične tehnike fotografisanja; Četke – Otkrivamo šta sve mogu nove četke Photoshopa; Photoshop VS. Lightroom – U čemu je koji bolji i šta korisnici mogu da dobiju od svakog od njih? Novinska fotografija – Konferencije za štampu – obavezan zadatak svakog fotoreportera; Kako izabrati pravi fotoaparat – Nastavak serije pitanja i odgovora pri izboru fotoaparata; Diskusije – Da li fotoaparat čini fotografa?	Moje iskustvo – Stativologija, kako izabrati stativ; Neobične tehnike – Rukom bojene fotografije; Panorame – Photoshop nudi različita rešenja za kombinovanje više snimaka u jedan; Retuš – Broj mogućnosti primene Photoshopovih alata povećao se zahvaljujući četkama; Fotografske prečice – Specifični saveti za svaku temu	Moje iskustvo – Normalni objektiv; Praksa na delu – Modno test snimanje; Refine edge – Kako odvojiti ivicu od Marice; Montaža – U alatu Refine Edge možete uraditi i ono što je do sada izgledalo nemoguće; Fotografske prečice – Specifični saveti za svaku temu – II deo
RAZNO	Diskusije – O fotografiji u novom okruženju, tzv. multimediji; Popularna istorija – Hronologija 100 godina fotografije; Izložbe – Bor 2010 – Prva međunarodna izložba na temu "Čovek i rad"; Putopis – Neverovatna ledena pustolovina Peđe Vučkovića na Antarktiku ostaviće vas bez daha	Putopis – Putovanje na Pol hladnoće, Bjorn Steinz; Foto-amater – Zoran Milutinović – ushićen prirodom; Fotofiniš – U Novoj godini s puno planova	Putopis – Pogled na Island iz vazduha Saše Poldana; Popularna istorija – Robert Kapa postavio je temelje savremene ratne fotografije; Izložbe – Ivan Grlić predstavlja projekat "Srbijan soul bre"; Udruženje fotografa Japana, Fotofiniš nadograđuje saradnju sa Refoto časopisom	Putopis – Dobro došli u kaos – Indija – Neven Grujić; Foto-amater – Vladimir Živković – noćna projekcija; Popularna istorija – Osvrt na fotografske časopise u Srbiji; Izložbe – Digiskoper godine; Bor i Zaječar 2011 ; Sve više mladih fotografa u Fotofinišu	Foto-konkurs "Memorijal Dragoljub Tošić" – Pobjednik Luna Jovanović; Aktuelno – Vreme je prijemnih ispita; Međunarodni KUP podvodne fotografije
TEHNIKA	Vodič kroz D-SLR svet – Pregled šta se trenutno nudi na tržištu D-SLR fotoaparata sa ciljem da vam olakšamo izbor; Nikon AF-S NIKKOR 28-300 mm f/3,5-5,6G ED VR – "Nikon" je znatno unapredio ponudu objektivna za pun format senzora od 35 mm; Test Inkdžet papira – Milan Živković za vas proverava kvalitet inkdžet papira čak jedanaest svetskih proizvođača	Kompaktni digitalni sistemi – Najznačajnija četiri kompaktna digitalna sistema; Sony alfa 55 – Saznajte šta ga čini drugačijim od tradicionalnih D-SLR fotoaparata; Energija – Eneloop baterije i Sanyo punjači; Papiri – "Ilford" se ne odriče analognih materijala	Olympus E-PL2 – Nadograđuje mogućnosti svog prethodnika E-PL1; Sena One-Minute kran i Iggy skejter – Spas ga čini drugačijim od tradicionalnih D-SLR fotoaparata; Energija – Eneloop baterije i Sanyo punjači; Papiri – "Ilford" se ne odriče analognih materijala	Pentax K-5 – Unapredeni standard Pentax D-SLR fotoaparata; Stativi – Test stativa prihvatljive cene i nosivosti; Nikon Coolpix P300 – "Nikonova" P-serija ponovo oživljava; Monitori – Zamena CRT LCD tehnologijom; Foto-oprema – Različiti načini i pomagala za što kvalitetniju rasvetu	Nikon D5100 – Nova verzija D-SLR fotoaparata s pokretnim displejem; Samsung NX 11 – Fotoaparat NX sistema sada ima opciju snimanja panorama; Stativi – Manfrotto glava za stativ; Sony Cyber-shot DSC-HX7V – Fotoaparat rezolucije 16,2 miliona piksela koji će uvek biti s vama; Digitalna foto-laboratorija – HP radna stanica koja vas neće izneveriti; Canson inkdžet Papiri – Francuski papiri

	82 REFOTO, jun	83 REFOTO, jul/avgust	84 REFOTO, septembar	85 REFOTO, oktobar	86 REFOTO, novembar	87 REFOTO, decembar
FOTOGRAFI	Branimir Karanović – Tumač fotografije; GMB Akash – Život kao sudbina	Zoran Milovanović – Kreativna dokumentarnost	Romano Decker & Dejan Kutnić – "Mrak je emocija na licu ili u oku modela koja nas uzbuđuje"; Saša Popović – "Fotografisanje pejzaža predstavlja umetnost naslućivanja"	Predrag Mihajlović Cile – "Ništa nije lepo iz svih uglova." Horacije; Marko Vrdoljak – "Neki puta znam danima promatrati kretanja sjena i svetlosti..."	Ana Lazukić – Najpoznatija žena fotoreporter kod nas; Agencija VII – Deset godina postojanja obeležili su objavljivanjem knjige; Steva M. Sekerić – Odlazak portretiste Banata	Andelo Božac – "Radi kako oseća"; Zoran Đorđević – "Ne zanima ga lepota..."
FOTO-ŠKOLA	Moje iskustvo – Brojni proizvođači nude fotoaparate s video-funkcijom; Praksa na delu – Šta je digitalan negativ i kako ga napraviti; Adobe Photoshop – Raditi mudro; Fotografske prečice III – Urbani motivi za fotografisanje – Diskusije – Konkursi novinske fotografije	Moje iskustvo – Da li nas je automatika ulenijala?; Praksa na delu – Digitalan negativ, II deo; Plemeniti fotografski postupci – Cijanotipija; Digitalno VS. Analogno – "Kako digitalno još nije dostiglo analogno"; Mini-planete – Kreiranje mini-planeta podrazumeva sklapanje panorame od 360°	Praksa na delu – Panoramska fotografija danas nudi mnoštvo mogućnosti svima kojima se ovakva vrsta fotografisanja sviđa; Korišćenje dinamičkog opsega – Kako da u potpunosti iskoristimo dinamički raspon koji nam pružaju savremeni senzori	Moje iskustvo – Prikaz foto-laboratorija u Srbiji; Praksa na delu – Snimanje koncerata uz puno saveta; Photoshop - Alfa kanali – Izrada selekcija ne mora biti težak posao, a mi smo se u ovoj priči pozabavili najbržim; Adobe Bridge 5.1 – Bridge svojim opcijama uspešno spaja prostore koji su ranije bili odvojeni; Fotografija – Značajna ili periferna pojava u ljudskoj kulturi?; Filtri za panorame – Kreativna upotreba filtara	Moje iskustvo – Autofokusni objektiv; Praksa na delu – Snimanje kućnih ljubimaca; Foto-albumi – Kako napraviti foto-album u programima: Adobe Bridge, Lightroom, Photoshop i kroz veb aplikaciju GoGoBook; Fotografija – Konstrukcija fotografske slike: "Da li svako može da fotografiše?"	Moje iskustvo – Makro foto-safari u vašoj bašti; Slaganje fokusa – Rešavanje problema male dubinske oštine; Arhiviranje fotografija – Kako da čuvamo i sačuvamo našu arhivu?; Programi – Pravljenje veb-prezentacija u Lightroom i Adobe Bridge programima; Foto-škola – Osobine izražajnih elemenata fotografske slike
RAZNO	Dešavanja – Atelje Art Dragoljuba Zamurovića; Pirelli Kalendar 2011; Fotorama fest; Foto-maraton Novi Sad; Vinkovci Salon 2011; Foto-savez Srbije; Foto-amater – Siniša Skenderija – član Fotofiniša	Dešavanja – Photodays 2011; Dani fotografije u Čacku; Rok fotografije; Eye star škola fotografije; Ekološka izložba; Organ vida; Foto-maraton Novi Sad; PDP konvencija; Dani prirode; Popularna istorija Saznajte sve o čuvenoj Agenciji "Magnum"	Izložbe – Holivudski portreti 1920-1960; Festivali – Fotopub; Žisel 2011; Dešavanja – Fotosofia 6; Fotofiniš 24 h maraton	Diskusije – Šta se desilo s fotografijom?; World Press Photo Masterklas; Reagovanja – Googleom protiv lopova; Talenti – Šta nam je zakuvala Milica Mrvić	Diskusije – Bez kritike molim!; Količina fotografije – Fotografija ne slika svetlom; Izložbe: Veb-konkurs: Fotofiniš; Šesti međunarodni foto-salon Kumanovo	Diskusije – (Zlo) upotreba Photoshopa?; Popularna istorija – Neorealizam; Na terenu – Peđa Vučković; Izložbe: Fotofiniš; Life Balans; Trideseta omladinska izložba fotografija u Somboru; Putopis – Severni deo Afrike kroz objektiv Josipa Šarića
TEHNIKA	Kompaktni digitalni fotoaparati – Pregled kompaktnih fotoaparata idealnih za putovanja; Panasonic Lumix DMC-GF2 – Mali, lagan, kompaktni i moderan; Dodaci za video – A onda su digitalni fotoaparati dobili mogućnost snimanja video klipova; Olympus XZ-1 – Nov napredni kompaktni digitalni fotoaparat konačno je ugledao svetlost dana; Legende koje traju – Mamyia C330 Professional	Canon EOS 600D – Fotoaparat rezolucije od 18 miliona piksela s pokretnim displejem; Samsung EX1 – Isteće se najboljim odnosom cene i kvaliteta u svojoj kategoriji fotoaparata; LG Flatron IPS231p – Monitor IPS i LED tehnologije; Kolekcionarski ugao – Mirande	D-SLR za vaše prve "korake" – Pomoć pri izboru prvog D-SLR fotoaparata: Canon EOS 1100D ili Nikon D3100; Pregled superzumova – Predstavljamo šest modela kompaktnih fotoaparata ekstremnog raspona objektivna; Samsung EX1 – Isteće se najboljim odnosom cene i kvaliteta u svojoj kategoriji fotoaparata; LG Flatron IPS231p – Monitor IPS i LED tehnologije; Kolekcionarski ugao – Mirande	Treća generacija CSC fotoaparata – Testirali smo četiri nova modela digitalnih kompaktnih fotoaparata; Nikon P7100 – Želje fotografa bez muke i čekanja pretače u uspele fotografije	Nikon 1 – Prikaz najnovijeg Nikon 1 sistema uz test fotoaparata Nikon J1 i Nikon V1; Sony SLT-Alpha 77 – Evolutivni korak u razvoju fotografske industrije; Tecco Iridium Silver Gloss papir – Inkdžet papir koji se prepoznaje dodirnom; Epson Stylus photo R3000 – Nudi mnogo uz vrlo dobru cenu	Sony Alpha NEX-7 – Perjanica NEX familije malih fotoaparata s velikim senzorom; Nikon Coolpix 100 AW – Potopite fotoaparat i snimite fotografije; Sigma 8-16 mm f/4,5-5,6 DC HSM – Ekstremni širokougaoni zum objektiv; Tamron 18-270 mm F/3,5-6,3 Di II VC PZD – Firma "Tamron" sada je na vrhu liste kada je u pitanju raspon žižne daljine; Lowepro Photo Sport 200 AW – Ranac za avanturiste

Profoto kontinuirano svetlo

HMI/Dnevno i Tungsten/Veštačko

Od sada Profoto opremu za oblikovanje svetla možete koristiti za Film i Video.

Za sve dodatne informacije posetite sajt www.refot.com ili pozovite na tel. 011/30-87-004

Profoto
The Light Shaping Company

Prijatelj časopisa ReFoto

radio na frekvencijama

99,1 MHz

100,8 MHz

105,4 MHz

Oglasite se...

**PO SPECIJALNIM
CENAMA**

...na ovoj strani

Za više informacija
pozovite
marketing časopisa
011 / 344 - 9641

Pixel Plus
Servis Centar

Mihizova 22, Beograd
tel: 011/3392-844
email: servis@pixelplus.rs

Popravka i održavanje:

- Foto aparata
- Video kamera
- Objektiva
- Bliceva
- Video projektora
- Foto štampača

Autorizovani **Canon** servis za video i foto program

BLUR

M A G A Z I N E

Tamron 18-270mm

590€

f/3.5-6.3 Di II VC PZD

Canon 70-200mm
f/4 L USM

650€

GLOBAL FOTO

www.foto-global.rs

Ivankovačka 20A, Beograd
011/334-11-66 011/33-70-877

ZOOM FOTO

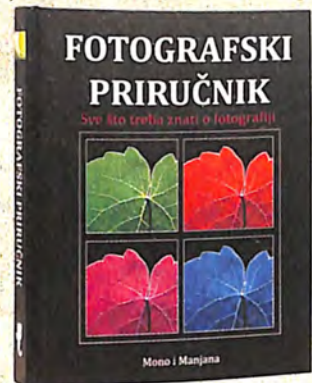
Ako nešto nemamo, javite nam pa da imamo...

Beograd, Krušedolska 3; Tel: 011 / 414 6042; E-mail: info@zoomfoto.rs; www.zoomfoto.rs

Preplatite se!

dobićete časopis na vašu kućnu adresu

+ poklon knjigu

Priručnik će vam pomoći pri izboru pravog fotoaparata i objektivu i naučiti vas da manipulišete slikom i postignete najbolje efekte. Urednik knjige i autor većine fotografija je Stiv Bavister, jedan od najuspešnijih i najiskusnijih britanskih fotografa.

• format: 215 x 280mm
• 256 strana • tvrd povez

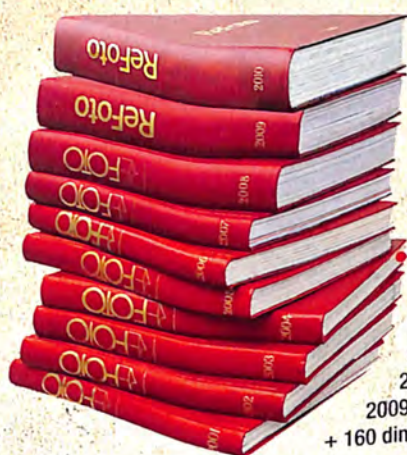

Knjiga je podeljena na dva dela, o kojima možete da razmišljate kao o „fotografskom“ i „digitalnom“ delu. Autor David Pogue je kolumnista NewYork Times-a i jedan od najboljih predavača na svetu.

• format: 165 x 235mm
• 294 strana • tvrd povez.

NAPOMENA:
PONUĐA S POKLONOM VAŽI SAMO ZA PODRUČJE SRBIJE DOK TRAJU ZALIHE! POKLON ŠALJEMO ODVOJENO OD ČASOPISA!

Naručite povezane komplete ili naša druga izdanja ✓

POVEZAN KOMPLET REFOTO ČASOPISA
za 2002, 2003, 2004, 2006. i 2007. godinu po 2.000 din.
2008. godina – 3.000 din.
2009 i 2010. godina – 3.490 din.
+ 160 din. PTT po kompletu

“DRAGOLJUB TOŠIĆ – FOTOGRAFIJE”,
Foto-monografija, 1.500 din. + 180 din. PTT

“ELEMEN TARNA TEHNIKA FOTOGRAFIJE”
prof. Dragoljub Kažić,
450 din. + 140 din. PTT

“DEDAIZAM” Vladimir Bačlija, Foto-monografija,
5.000 din. + 400 din. PTT. Svaki kupac uz knjigu na poklon dobija 6 originalnih crno-belih negatva

“TOMISLAV PETERNEK – ŽIVOT S FOTOGRAFIJOM”,
Foto-monografija,
7.000 din. + 400 din. PTT

Kupite stare brojeve ✓

UPOTPUNITE SVOJU ARHIVU ČASOPISA REFOTO
(brojevi od 1 do 8, 29, 43 i 45 su rasprodati)

od **125** dinara

- od broja 9 do 54 cena po komadu je **125 din.**
 - od broja 55 do 65 cena po komadu je **175 din.**
 - od broja 66 iznosi **250 din.**
- plus poštarina od 60 dinara po komadu

Učestvujte i vi u stvaranju časopisa... Kako?

Pošaljite vaše fotografije za sledeće rubrike:

- ✓ **PUTOPIS** Do dvadeset fotografija, kratak tekst u kojem ćete opisati vaše utiske i iskustvo koje ste stekli na putovanju. Fotografije minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.
- ✓ **U FOKUSU** Pošaljite do tri fotografije (po jednom broju časopisa) minimalne veličine 18 x 24 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.
- ✓ **FOTO-KOMENTAR** Do pet fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.
- ✓ **FOTO-AMATER** Do dvadeset fotografija minimalne veličine 13 x 18 cm u rezoluciji 300 dpi, RGB, JPEG.

INTERNET
Na našoj internet-prezentaciji odredili smo prostor za veb-galeriju za koju možete poslati do deset fotografija maksimalne veličine 13x18 cm (1.535x2.126 pix u 300 dpi), JPEG, RGB a veličina 2MB. Na ovoj adresi možete poslati vaše fotografije za sve kurseve:
<http://www.refoto.rs/prijava.php>

Učestvujte na godišnjem konkursu časopisa MOJE MESTO, MOJI LJUDI ✓

Kako da pošaljete fotografije e-poštom?

- prikačite fotografije uz vaš mejl i u file info napišite ime i prezime, adresu i eventualno tehničke podatke o fotografiji;
 - ograničite veličinu jedne fotografije na 1,5 MB;
 - maksimalna težina poruke je 10 MB.
- U FOKUSU**, citaoci@refoto.co.rs, subject: U fokusu
FOTO-KOMENTAR, citaoci@refoto.co.rs, subject: Foto-komentar
FOTO-AMATER, citaoci@refoto.co.rs, subject: Foto-amater
PUTOPIS, citaoci@refoto.co.rs, subject: Putopis

POŠTOM
Fotografije narezane na CD. Ako ih šaljete za više rubrika, nije potrebno da šaljete više kompaktdiskova, već ih samo rasporedite u posebne foldere i imenujte ih nazivom rubrike ili teme. Obavezno napišite podatke u fajl info (ime, prezime, adresa, kontakt, naziv rada, eventualno tehnika rada).
Adresa za slanje:
ZA REFOTO, Studio One,
Pčinjska 15a, 11 000 Beograd.

Specijalne ponude dvogodišnja pretplata ✓

Za samo 5.950 dinara dobićete 22 broja vašeg omiljenog časopisa na kućnu adresu + poklon knjigu "Fotografski priručnik" (grupa autora, izdavač Moono i Manjana, 2010, vrednost 3.780 dinara).

Pretplata ✓

- Za 2.750 dinara, koliko iznosi pretplata na 12 brojeva + 1 gratis dobićete ReFoto na kućnu adresu (bez poklona).
- Ukoliko želite, možete se preplatiti na 6 brojeva + 1 gratis za samo 1.500 dinara (bez poklona).

Godišnja pretplata ✓

Za samo 2.950 dinara dobićete 11 brojeva časopisa na kućnu adresu + poklon knjigu "Digitalna fotografija", priručnik koji nedostaje (David Pogue, izdavač Kompjuter biblioteka, 2011, vrednost 1.730 dinara).

- Za BiH pretplata na 11 + 1 brojeva iznosi 88 km (bez poklona). Poštarina je uključena u cenu.
- Za inostranstvo pretplata na 12 brojeva, s poštarinom, iznosi 80 evra.

PISMO MESECA

Nikola Ratković, Trebinje, BiH

Prvo da Vas pozdravim i poželim Vam sve najbolje, pa da se izvinim što Vam dosađujem, ali sam morao da kažem da Vam je komentar i primjedbe povodom mog snimka prave i i zaslužuju ocjenu više od deset plus. Iz njih će mnogi moći naučiti, a ja kažem da kako ste precizni mogli ste biti izuzetan neurohirurg. Šaljem Vam i original snimak iz kog je uzet isječak, pa ćete viditi koliko ste u pravu. A ako bog da da se sretnemo, bila bi mi čast sa Vama popiti kafu, pa bih Vam ispričao kojim slučajem i kako je nastao ovaj snimak. Hvala velika i zdravo!

Veoma je lepo kada stvari dođu na svoje pravo mesto. Dugo godina dobijali smo fotografije namenjene komentaru, ali s napomenom: "Ako je kritika negativna, molim da fotografiju ne objavljujete." Prema tome, kritika bi se svela na to da ako nismo objavili fotografiju, autor (ali i ostali čitaoci) nikada neće saznati šta je to što može da se popravi, bilo na gotovoj fotografiji ili na nekom budućem fotografisanju. Kao što ste to verovatno primetili, moji komentari često imaju i predlog obrade, zapravo spasavanja onog što se može spasti, dok je Ivana za ponavljanje snimanja. I jedan i drugi stav imaju samo jednu nameru, a to je da se posvetite kritičkom osvrtu na svoj rad, da fotografiju čitate i na njoj otkrijete sve nedostatke.

Pre nekog vremena u gostima mi je bio mlad fotograf i pokazao deo svog opusa. Nakon toga otišli smo da popijemo kafu, a ja sam počeo da komentarišem njegove fotografije iako nisu preda mnom i da mu objašnjavam šta je gde višak, iz čije glave "raste drvo" ili gde su pretamni ili presvetli

delovi, šta ne valja u postavi kadra. Nisam siguran da bi se to zvalo neurohirurgijom, ali disekcija fotografije svakako jeste. Jedan mali savet koji sam dao njemu mogao bi pomoći i drugima, a odnosi se na kadriranje i vreme tokom kojeg je naša percepcija potpuno fokusirana na glavni objekat. Nešto slično događa se pilotima borbenih aviona tokom "dogfights" kada u želji da neprijatelju dođu iza leđa ne primete da sami postaju plen. Prevedeno na fotografisanje, to bi značilo da kada uočite motiv, odmah postavite kadar, eventualno napravite prvi snimak, ali nakon toga obratite mnogo više pažnje na sve ostale stvari koje se nalaze u kadru i njihove međusobne odnose.

Tražilo fotoaparata upravo tome i služi, a neki od velikih fotografa iz tih razloga vole nerefleksne fotoaparate s optičkim tražilom

koje se obično nalazi s leve strane tako da mogu desnim okom da posmatraju kadar, a levim okom sagledavaju šta se dešava u kadru i oko njega. Fotograf mora da gospodari scenom, bilo da je aranžira ili krišom fotografiše.

Isto tako, pre snimanja u glavi bi trebalo da iskalkulišete vreme potrebno za eventualni retuš objekta (poziciju, pravac svetla i njegovu jačinu...) i vreme koje ćete potrošiti na obradu. Navikli smo da se skoro sve može "srediti", ali ponekad je dovoljno napraviti iskorak levo ili desno pa da naša obrada bude minimalna i po delovanju na fotografiju i po vremenu koje će nam oduzeti. Na taj način ostaje mnogo više vremena za snimanje, druženje i za tu kafu koju ćemo sigurno popiti zajedno.

Elvedin Semsović, Topola

Počeo sam da kupujem Refoto pre otprilike godinu dana, tačnije, u arhivi imam 13 brojeva do sada. Živim na moru i ovdje zaista imam dosta materijala za fotografisanje, pa svaki slobodan trenutak provodim napolju. Pre dve nedelje nabavio sam svoj prvi fotoaparat Smenu 8 i već sam ispucao jedan film, a sada je na redu i crno-beli. Fotografije nisu još razvijene, a ja sam uveliko nestrpljiv, poput malog deteta. Voleo bih da u nekom od narednih brojeva privedite neki tekst o lomografiji, koja je, čini mi se, veoma popularna u poslednje vreme. Budite dobri kao što ste lepi, dobro se utopite kad izlazite vani jer idu hladni zimski dani. Srdačan pozdrav!

Prošlo je mnogo godina od trenutka kada sam za deseti rođendan dobio svoju Smenu 8, fotoaparat kojim su

mnogi započeli fotografske karijere i koji je bio toliko rasprostranjen da se mogao kupiti skoro na svakoj trafici. Na tim istim trafikama prodavali su se i Orwo NP22 filmovi tako da je svako ko poželi da se bavi fotografijom to mogao da uradi kad god poželi ili sakupi to malo para koliko je trebalo platiti. Kada sada pročitam da neko kreće u svet fotografije i da za to koristi Smenu – izgleda neverovatno. Ali to samo doprinosi onome što postaje evidentno, a to je da se jedan veliki deo populacije zasitio konfekcioniranih i preterano obradenih digitalnih fotografija. Uostalom, i ovaj broj časopisa posvećen je "retro" tehnologijama. A što se tiče lomografije, o njoj smo pisali više puta, posvetili joj i jednu naslovnu stranu, a sasvim sigurno biće još tekstova o fotografiji "oslobođenoj" klasičnih pravila.

Dragan M. Babović, Beograd

Poštovana redakcijo, pišem vam u trenutku kada je Ivana Tomanović predala štafetu glavnog urednika najboljeg foto-magazina na Balkanu kolegi Milanu Živkoviću. Biti glavni urednik nije privilegija, kao što se misli, već i težak zadatak. Međutim, to je pozicija koja se teško stiče, pa retko ko odluči da je dobrovoljno napusti. Raduje me činjenica da je ovdje u pitanju dogovor i da nije reč ni o kakvoj smeni, već o prilagođavanju ličnih života novonastalim okolnostima. Za ovih deset godina Ivana je otvorila vrata velikom broju domaćih i stranih fotografa, dala im šansu da ispolje svoje talente, upoznavala nas sa svom šarolikošću te ogromne scene, u skladu s vremenom aktualizovala nove tehnologije, postupajući profesionalno kao i u svojoj karijeri profesora. Najbitnije je to da je magazin sve vreme održao nivo i kvalitet jednog nadasve stručnog i kulturnog glasila.

Ne znam čoveka koji bi imao kapacitet da preuzme bolje ovu štafetu od Milana Živkovića, koji je u Refoto ugradio svoj život i kao fotograf i kao poznavalac analogne i digitalne fotografije. Ivana i Milan bili su uigrani tim i njihova energija je stvarala, nametala i održavala dinamičan tempo. Siguran sam da će se ta saradnja sada nastaviti, s tim što će se promeniti samo težište, a da će u novoj konstelaciji njihovi urođeni talenti dati, siguran sam, nove i iznenađujuće rezultate.

SAVRŠENA FOTOGRAFIJA
NA DOHVAT RUKE

Epson Stylus Photo R3000

EPSON
EXCEED YOUR VISION

PRODAJA KROZ AUTORIZOVANU DILERSKU MREŽU:

Beograd: LIST COMPUTERS 3535 555 * OFFICE 1 SUPERSTORE 34 60 600 * GRAFPOLO INTERNATIONAL 3091 421 * BIG BANG 2286 652 * BEL COMPUTERS 3544-007 * CT RETAIL 3120 866 * CARTRIDGE WORLD 3069 810 * COLORSYS 3673 533 * COMPUTER SHOP DOO 2688 104 * HELLAS 7440 300 * MICRO SYSTEMS 3283 007 * DESK COMPUTERS 3240 017 * MONITOR SYSTEM DOO 3449 322 * ATOM PARTNER 20 90 856 * COMPUTERLAND 30 99 585 * COMTRADE SHOP 344 63 67 * DC GRAFIČKI CENTAR 2030 866 * GIGATRON 24 11 479 * GOLLUM 24 50 779 * SOLUTION JM 30 89 500 * WIN WIN 26 88 933 * NOV SAD: NOVEL 021/426 100 * INFOGRAF 021/551-311 * POSITIVE DOO 021/4720 388 * ASYS 021/402 420 * SH BIRD D.O.O. 021/751 310 * IO COMPUTERS 021/453 833 * WIN WIN 021/63 96 950 * ZRENJANIN: FEDRA COMPUTERS 023 589 780 * MPA 023/566 414 * ČAČAK: ALTI 032/340 140 * BOJAN KEMERIC DOO 032/630 015 * DOCUS 032/310 050 * USPON 032/340 410 * WIN WIN 032/303 000 * KRAGLJEVAC: IVINE DOO 034/304 970 * WIN WIN 034/365 735 * SUBOTICA: K-OFFICE DOO 024/670 920 * DG COMPUTERS 024/557 669 * POŽEGA: STEFAN DOO 031/893 323 * SKY COMPUTER CENTAR STKAR 031/2255 25 * ŠABAC: PC MARKET 015 310 133 * TUTIN: ANSOFT 020 810 180 * UŽICE: DATA COM/IM 031 512 122 * PETAR PAN 031 511 139 * WIN WIN 031 524 981 * VALJEVO: URIDIUM TRADE 014 232 222 * VRŠAC: AB KANON TEH INOBRIO 013 838 884 * ZAJEČAR: GENIUS SHOP 019 42 67 68 * RAŠKA: USPON 036 736 050 * SENTA: SABOTRONIC 024 815 307 * SMEDEREVO: PLANINKA 026 643 021 * STARA PAZOVA: ALF-COMPUTERS 022 316 419 * KRALJEVO: USPON 036 235 749 * WIN WIN 036 235 875 * KRŠEVAČ: LINKOM 037 44 33 71 * LESKOVAC: IT LESKOVAC 016 23 41 01 * KATALOG 016 213 313 * NOVA PAZOVA: BETATRONIC DOO 022 323 636 * JAGODINA: LINK 035 245 245 * KIKINDA: BUS COMPUTERS 0230 02 102 * NIŠ: COMTEL 018 530 353 * WIN WIN 018 517 477 * ČUPLIJA: INTERCOM COMPUTERS 035 477 077 * GORNJI MILANOVAČ: USPON 032 714 582

ewe comp